

HOGYAN OLVASOD?

πῶς ἀναγινώσκεις;

HOGYAN OLVASOD?

Felekezeteket összekötő
Egyesített Bibliaolvasó felé

Hermeneutikai Kutatóközpont
Budapest, 2021

Hermeneutikai Füzetek 43.
Sorozatszerkesztő: Fabiny Tibor

Szerkesztők:
Fabiny Tibor – M. Pintér Tibor

Borítóterv:
Borsa Aliz

Technikai szerkesztő
M. Pintér Tibor

© Szerzők
© Hermeneutikai Kutatóközpont

A kiadvány megjelenését támogatta a
Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kara

ISBN 978-615-81460-5-0
ISSN 1218-3407

Tartalomjegyzék

Szerkesztők előszava	6
Fabiny Tibor: Komparatív bibliaolvasás. Miért indítottuk el az „Egyesített Bibliaolvasó” (EBO) projektet?	9
Győri Tamás József: Az Egyesített Bibliaolvasó (EBO) honlap első tervei.....	37
Király Levente Zoltán: Bibliaszövegek digitalizálása és párhuzamosítása	42
Borsa Aliz: Az Egyesített Bibliaolvasó (EBO) projekt grafikai arculata.....	55
Bernhardt Dóra: Angol és német nyelvű bibliaolvasó alkalmazások.....	64
M. Pintér Tibor – P. Márkus Katalin: Korpuszok a bibliafordításban mint a lexikológiai vizsgálatok eszközei.....	72
Pecsuk Ottó: Szükséges és lehetséges-e az egyszerű nyelvű bibliafordítás? Egy holland példa nyomában.....	90
Hivatkozott bibliakiadások rövidítései és nevei.....	116
Napi igék 2021	118
Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben	119
Igeliturgikus Naptár 2021. Naptár a szentmise napi olvasmányaival, s egy rövid mottóval a napról	136
Bibliafordítással és bibliaolvasással foglalkozó konferenciák programjai 2013 és 2020 között.....	171

Szerkesztők előszava

Olvasni sokféleképpen lehet. Akár ugyanazt is, csak másképpen, más céllal vagy éppen, s ha a Bibliáról esik szó, más felekezet tagjaként más „látószögben”. A Biblia azonban nem csupán szövegek lazább-szorosabb kapcsolata, nem csupán történetek lineáris csoportja. Az érdeklődő olvasás mellett mélyebb struktúrák értelmezésére, értő olvasásra is lehetőséget kínál, de ugyanígy a hívő ember életére vonatkozó útmutatások rendszereként is szolgál. A megértést a Szentírás többféle magyar fordítása és az idegen nyelvi változatok tanulmányozása is segíti.

Az online térben lehetséges tanulmányozást, elmélyülést segítő szövegek egyszerre olvasása azonban jelenleg csak többféle digitális terek összekapcsolása, együttes használata alapján lehetséges.

Biblia „együtt” olvasására, a felekezetek olvasási szokásainak megismerésére irányuló törekvések immáron pár éve kötet és konferenciák formájában is világot láttak – egymás megismerése többféle platformon is artikulálódott. Az Egyesített Bibliaolvasó online felülete épp ezt az „űr”-t lesz hivatott kitölteni: a Biblia többnyelvű és többféle fordításban, valamint a tanulmányozást segítő különféle szövegek egy, interaktív felületen történő megjelenítése.

E kötet írásai egy kutatócsoport (Károli Gáspár Református Egyetem Egyesített Bibliaolvasó Kutatócsoport) arról szólnak, hogyan lehet áthidalni az áthidalhatót, egyeztetni a különbözőt – azaz milyen lehetőségei vannak egy egyesített bibliaolvasó honlapnak.

A kötet első írásában Fabiny Tibor, a projekt vezetője *A „Hasogatótól” az EBO-ig. Miért indítottuk el az „Egyesített Bibliaolvasó” (EBO) projektet?* című írásában bemutatja a rendszeres személyes és közösségi bibliaolvasás és bibliatanulmányozás tapasztalatait és örömeit. Összefoglalja a magyar evangélikus és református bibliaolvasó gyakorlat történetét; rámutat, hogy miért támadt igény a felekezeteket összefogó bibliaolvasás megvalósítására, s ennek keretébe ágyazza az EBO létjogosultságát.

Az Egyesített Bibliaolvasó oldal körüli munkálatokat a következő írások foglalják össze. Győri Tamás József *Az Egyesített Bibliaolvasó*

(EBO) *honlap első tervei* című írásában felvázolja a készülő honlap terveit, benne az oldal funkcionalitásaival. Írásából megismerhetjük a honlap lehetőségeit, a Biblia olvasásának segítését segítő felület nyújtotta lehetőségeket.

A párhuzamos olvasást, a Biblia egyes fordításainak egy felületen történő olvasását, megjelenítését megelőző folyamatok sokrétűségéről Király Levente Zoltán írása ad részletes tájékoztatást. A *Bibliaszövegek digitalizálása és párhuzamosítása* bevezeti az olvasót azokba a folyamatokba, amelyek a Biblia szövegeinek párhuzamosítását, a számítógépes szövegek egymás mellé rendezését irányítják. Bonyolult folyamatok, amelyek kihagyhatatlanok az egyesített olvasó létrehozásában.

A honlap grafikai megjelenítésének terveit Borsa Aliz mutatja be *Az Egyesített Bibliaolvasó projekt grafikai arculata* című írásában. A képi illusztrációkkal gazdagított írásból az olvasó megismerheti a grafikai tervezés néhány fontos szakaszát, egyúttal a készülő honlap felületének vizuális karakterisztikáját.

Bernhardt Dóra írása *Angol és német nyelvű bibliaolvasó alkalmazások* rámutat a sokféleség sokféleségére. A Biblia olvasását, annak mélyebb és szélesebb megismerését facilitáló német és angol nyelvű bibliaolvasó alkalmazások összefoglaló ismertetése megmutatja az olvasónak, milyen széles skálája lehet a Szentírás olvasását segítő digitális eszközöknek.

A digitalizáció, az egyszerre olvasás segíti a bibliafordítást is. A digitalizált bibliafordítások mint a nyelvészetben ismert korpuszok jelennek meg M. Pintér Tibor és P. Márkus Katalin tanulmányában. *A Korpuszok a bibliafordításban mint a lexikológiai vizsgálatok eszközei* című írásból megismerhetjük a bibliafordítások párhuzamos megjelenítését támogató korpuszok technológiai és felhasználhatósági követelményeit. Azokat a paramétereket, amelyek segítik a bibliafordítást, bibliafordításokat bemutató korpuszokat – lehetőséget nyújtva a különféle ekvivalenciák kutatásának.

Pecsuk Ottó a kötet záró tanulmányában *Szükséges és lehetséges-e az egyszerű nyelvű bibliafordítás? Egy holland példa nyomában* arra keresi a választ, hogy szükséges és lehetséges-e egy egyszerű nyelvű magyar bibliafordítás. Egy holland kísérlet példáján bemutatva illusztrálja azokat az olvasói igényeket, amelyek támogatják egy ilyen

fordítás létjogosultságát, felvázolva a lehetséges fordítástechnikai megoldásokat az egyszerű fordításokban.

Olvasni öröm – együtt olvasni gyönyörűség. A kötet egy projekt nyitómozzanatait foglalja össze, amely célul tűzte ki egy olyan weboldal létrehozását, amely a felekezetek bibliai közti könnyebb átjárhatóságot, egyszersmind felekezetek olvasási stratégiáinak mélyebb megismerését támogatja.

A projekt újdonsága nem a különböző fordítások egy honlapon történő megjelenítésében mutatkozik meg (egyik kiváló honlap például a szentiras.hu weboldal), hanem abban, hogy az egyes felekezetek napi igéinek egymás mellé helyezésével, hacsak alkalmilag is, lehetővé teszi a Szentírás „egy ritmusra” történő olvasását, s ezzel a kölcsönös odafigyeléssel is erősítheti a hívők közösségét.

Ahogy a projekt oldalán olvashatjuk, „[a] kutatás továbbá lehetővé teszi különböző mai felekezeti, ill. ókori és egyéb (Septuaginta, Vulgata stb.) bibliafordítások villámgyors összevetését egymással és a Biblia eredeti (héber, arámi, görög) szövegével. Ezt szakmai írásokkal és más segédanyagokkal (pl. lexikonok) teszi még teljesebbé, így a produktumként megjelenő applikáció a bibliaértelmezés kiemelt eszközévé válik”.¹

Fabiny Tibor és M. Pintér Tibor
a kötet szerkesztői

¹ <https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/846-egysegisitett-bibliaolvaso-kutatocsoport.html>

Komparatív bibliaolvasás

Miért indítottuk el az „Egyesített Bibliaolvasó” (EBO) projektet?¹

Fabiny Tibor

2013. április 3–5. között a Károli Gáspár Református Egyetem Hit-tudományi Kara, a Bölcsészettudományi Kar Hermeneutika Kutatóközpontja és a Magyar Bibliatársulat „Bibliaolvasás és bibliafordítások a mai Magyarországon” címen szervezett konferenciát. Már a konferencia szervezése során kiderült, hogy meghívott előadóinkat csak arra tudjuk kérni, hogy az általuk (egyházuk, közösségük által) a napjainkban használt bibliafordítást mutassák be, szóljanak fordítási elveikről és a gyakorlati megvalósulásról. Szó volt a zsidóság, a katolikus egyház és a protestáns egyházakban elterjedt bibliafordításokról. Mindegyik felekezet, közösség (egy kivételével) önmaga mutathatta be az általa használt bibliafordítást.

A konferencia eredményként meg is jelent a *Felebarát vagy ember-társ. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon* című kötet (Fabiny – Pecsuk – Zsengellér 2014). Bármennyire is egyedülálló esemény volt neves katolikus és protestáns tudósokat vagy éppen kisegyházi közösségekhez tartozó fordítókat egymás mellé ültetni, a 2013-as konferencia csak a ma elterjedt különféle bibliafordítások bemutatására és a kölcsönös eszmecserére adott lehetőséget, amiről a kötet jó visszhangja is tanúskodik. A témafelvetést az a mélyről fakadó vágy motiválta, hogy kis nemzet vagyunk, egy az Istenünk, a zsidósággal közös a Tanach (amelyet mi Ószövetségnek nevezünk), a keresztényeknek egy a hite, egy a megváltója, egy a Bibliájuk, mégis ez az egy Szentírás a *kis* magyar nép különböző közösségeiben „sok-

¹ E tanulmány egy része megjelent: Fabiny 2018: 171–181. A tanulmány végső változatához fűzött értékes megjegyzésekért köszönetemet fejezem ki Nádasy Ádámnak.

magyarul” szól. Éppen ez utóbbi miatt legalább egy konferencia teremtsen hidat a különféle szövegek találkozásának. Csak remélhetjük, hogy fáradozásunk nem volt hiábavaló, elindulhatott a szövegek érintkezése, ugyanazon lelki fogalmak különféle nyelvi ruhában való kölcsönös felismerése és megismerése.

Már 2013-ban nyilvánvaló lett, hogy az eredetileg tervezett „bibliaolvasás” különféle mai magyarországi hagyományait bemutatni kívánó igyekezetünk megvalósítására egy újabb konferenciára lesz szükség. Ezért a három intézmény 2015. október 22-én és 23-án újra szervezett egy konferenciát, ezúttal a „A bibliaolvasás gyakorlata ma” címen². Az első, „Liturgikus olvasatok” című szekció keretében előadások hangzottak el a zsidó gyakorlatról, az ortodox és a római katolikus lekciónáriumokról. A második szekcióban hangzott el a fő előadás a konferencia díszvendége, az anglikán Richard S. Briggs részéről „Bölcs bibliaolvasás a teológiai hermeneutika kontextusában” címen hangzott el előadása (Briggs 2015a), s egyúttal ekkor történt meg a szerzőnek a *Bölcs bibliaolvasás* című, ez idő tájt megjelent könyvének (Briggs 2015a) bemutatása is. A harmadik, immár délutáni szekció először a hazai történelmi egyházak mai olvasói gyakorlatát kívánta feltárni. Terveink között először a katolikus *lectio divina* bemutatása szerepelt; hallhattunk előadást az evangélikus *Losung (Útmutató)*, illetve a református *Bibliaolvasó kalauz* eredetéről és mai használatáról, valamint a református Karácsony Sándor és a Csökmei Kör olvasói közösségéről. A negyedik (egyben utolsó) szekció a magyarországi kisegyházak (metodista, baptista és adventista) és olvasói közösségek bibliaolvasói módszerét, illetve a főleg neoprotestáns felekezetek közötti a *Mai Ige*³ vagy a Szentírás Szövetség *Útjelző*⁴ kiadványának elterjedését szemlélte.

A konferenciának jó visszhangja volt mind a református⁵, mind az evangélikus⁶ elektronikus sajtóban. A szervezők csak a közel-

² A konferencia programját lásd: <http://www.hermeneutika-btk.eu/news/a-bibliaolvasas-gyakorlata-ma>.

³ <http://www.maiige.hu/>

⁴ <http://szentirasszovetseg.net/megjelent-az-utjelzo-2018-1-negyedevi-szama/>

⁵ A konferenciáról az alábbi linken olvasható átfogó ismertetés: <http://reformatus.hu/mutat/11517>.

⁶ A konferenciáról az evangélius portálok is beszámoltak: <https://evangelikus.hu/bibliaolvasas-liturgikus-olvasatokban>; <https://www.evangelikus.hu/bibliaolvasas->

múltban kezdték el e konferencia anyagát az előzőéhez hasonlóan sajtó alá rendezni, a munka még nem bejezett; ezúttal is szeretnék minél tágabbra nyitni a tervezett kötet látókörét, jelen kiadványunk olvasóinak segítségét is kérjük, hogy további potenciális bibliaolvasói közösségeket feltérképezhessünk. Követendőnek tűnik a Szent Jeromos Katolikus Társulat működése, például Gyürki Lászlónak a Szentírást két éven át folyamatosan végig olvas(tat)ó *Bibliaolvasó Kalauza*⁷, amely az egyházi esztendő négy félévre összeállított kiadvány. Továbbá az „Élő Ige” nevű program, amelyet 1992 óta minden hónap első hétfőjén a hitoktatók és érdeklődők számára Vágvölgyi Éva vezet⁸. Páratlan ökumenikus nyitottság – az olvasók érdekében egyszer katolikus, egyszer protestáns fordítást idéző – fémjelzi a katolikus Dér Katalin könyveit, amelyek nagyobb része a Kairosz Kiadónál jelent meg (Dér 1999, 2008, 2018).

Részint e tanulmány előkészületeként két irányban kezdtem kutatni. Az egyik inkább technikai, a másik pedig a személyes tapasztalatokra vonatkozik.

protestans-felekezeteknél; <http://www.evangelikus.hu/bibliaolvasas-protestans-felekezeteknel>.

⁷ Gyürki 2008. Négy féléven át advent első vasárnapjától minden napra felosztja a Szentírás szakaszait a második egyházi esztendő utolsó napjáig; a négy negyedét vasárnaptól szombatig. A Biblia olvasását az első évben Sámuel 1-2 könyvétől kezd; majd Mikeás után Máté evangéliuma következik. A második év végén jön a Jelenések könyve, Ámós próféta és Péter második levele. A táblázatok után azt olvassuk: „Ez a Bibliaolvasó kalauz a Biblia éve 2008 alkalmából került kiadásra. A hívő katolikus ember számára a Biblia – a II. Vatikáni Zsinat ajánlása szerint – mindennapi lelki gazdagodás forrása. A Szentírást általában nem elejétől végig olvassuk, hanem a számunkra fontos részeket keressük meg benne és olvassuk rendszeresen. Így azonban sohasem lehetünk biztosak abban, hogy az egészet el is olvastuk. Ezért ajánljuk mindenkinek, hogy a KALAUZ segítségével – most, a BIBLIA ÉVE 2008 kapcsán – olvassa el a Bibliát az elejétől a végéig. Amit elolvastunk, azt bejelöljük, így ha egy-két nap elmarad, azt a részt később pótolhatjuk. Az olvasást az év folyamán az adott héten és napon, bármikor el lehet kezdeni.”

⁸ <http://www.biblia-tarsulat.hu/>; Vágvölgyi Éva. *Bibliaórák*, Budapest, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, 2008. A szerzőtől: „A Szentírás és én”: <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vallvagv.htm>

A technika angyala

A korábbi idegenkedésemet legyőzve a közelmúltban magam is okostelefon-használó lettem. A számítógép segítségével már régóta hozzáférhetőek a Biblia különféle magyar fordításai is, a számomra leginkább kedvelt – katolikus szerkesztésű szentiras.hu weboldalon, amely négy katolikus és két protestáns fordítást is kínál együttesen. Ha az Újszövetség görög szövegét az ujszov.hu weboldalon olvassuk, akkor egy-egy szóra kattintva azonnal megkapjuk a szentiras.hu által kínált változatokat. Az okostelefonokra letölthető *Biolka* (biolka.ro)⁹, az Erdélyi Református Egyházkerület által kiadott ingyenes, internetes bibliaolvasásikalauz-program. Az evangélikus *Útmutató* (*Losung*) napi igéi és olvasmányai is régóta hozzáférhetőek az evangelikus.hu weboldalán (<https://www.evangelikus.hu/oldal/a-mai-nap-igei>), ugyanakkor 2018. január elejétől a <http://www.evangelikus.hu/oldal/a-mai-nap-igei> linken immár nem csak az igéket és azok locusait olvashatjuk, hanem – a Bibolka-hoz hasonlóan – az igeszakasz locusára kattintva a szentiras.hu alkalmazáson is megjelenik az igé; s így azonnal a hat különféle fordítást is egybe lehet vetni a Szentírás napi igéjén töprengő olvasónak. Mivel egy kisebbségi egyház tagjaként naponta az *Útmutató* igéjét olvasom, ám munkahelyemen, a Károli Gáspár Református Egyetemen a Bibliát a *Bibliaolvasó Kalauz* alapján tanulmányozzák, már régóta szeretném velük is szinkronban (egy ritmusban) olvasni a Szentírást, így igen hasznosnak vélném, ha első lépésben legalább egy közös *Útmutató* (*Losung*) / *Bibliaolvasó Kalauz* készülne lehetőleg mind nyomtatott, mind elektronikus formában.

Látni fogjuk, hogy a bibliaolvasás részint egyéni, részint közösségi tevékenység. Legalább a Magyarországon kisebbségben élő protestánsok két „nagy” egyházának lehetne ilyen lelki-olvasó közösséget, hitem szerint, gyülekezetet és egyházat is építő lehetőséget teremteni. Második lépésben a nagyszámú katolikus közösség felé is lehetne nyitni; a számítógépek, okostelefonok ismét segítséget teremtenek egy virtuális keresztény közösség kialakulására: <https://igenaptar.osb.hu>. Jó lenne azt is nyomon követni, hogy a „hitben

⁹ Az Erdélyi Református Egyház által kiadott alkalmazás nem összetévesztendő a Hungarian Ministries International és a Veritas Kiadó támogatásával elkészült BiOlKa alkalmazással.

idősebb” zsidó testvéreink, akik évenként szintén szakaszokra bontva végig olvassák a Tórát (<https://or-zse.hu/hitelet0.htm>). A messiási zsidóság olvasási módszerét innen követhetjük: <http://messiasi-zsido.hu/index.php/irasok/heti-toraszakasz>.

Természetesen, illúzió egy olyan olvasói közösséget vizionálni, ahol a Szentírást minden hívő közösség azonos ritmusban is olvashatja. Ám talán mégsem irreális, hogy egyetlen portálról lehessen majd követni hittestvéreink szentírásolvasói folyamatát: nagy segítség lehet ez az élő párbeszéd, a testvéri, lelki közösség megéléséhez, ha tudjunk, hogy testvéreink az általunk is szakrális textusként olvasott Biblia „melyik szakaszában élnek éppen”, mondjuk egy-egy találkozás (egy adott napon) pillanatában. Tehát egyáltalán nem az évtizedek vagy évszázadok alatt jól bevált, identitást és közösséget teremtő olvasási szokások feladását szeretném látni, hanem a közösségi (olvasói) tér megnyitását, s ezáltal talán a Léleknek az emberek által biztosítható csatornáinak vagy medreinek „akadálymentesítését”.¹⁰

Az egyéni vagy a közösségi bibliaolvasás nem egyszerűen egy módszer „megtanulása” vagy éppen egy vezérfonal (*Útmutató, Kalauz*) mechanikus követése, hanem egy olyan művészet, amelyet leginkább mások személyes tapasztalatának megismerése kapcsán lehet elsajátítani. Ilyen személyes tapasztalatról számol be például a már idézett Vágvölgyi Éva, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat munkatársa. A szerző először a fiatalkori nehézségeiről számol be, majd megtapasztalva a bibliaolvasás örömét, így fogalmaz:

„Ha az ember sokat olvassa a Szentírást... megragad benne, mint a bogáncs, és ha kell, ha nem kell, előjön, megszólal bennünk... hogyha a Szentírással kapcsolatban is megélünk egy belső szegénységet, hogy ne akarjunk tőle semmit, hogy ne legyen se eszköz, se tárgy a számunkra, és ne legyen semmiféle elméletnek sem semminek az igazolása, hanem mi ott az Istennel akarunk találkozni, akkor fogunk is találkozni Vele, és úgy lesz, ahogy a zsoltár mondja: 'Világosságod által látunk világosságot' (Zsolt 36,10)... Pompás dolog a vízben úszni és lubickolni. Nohát valami ilyesmit jelent most már számomra Szentírás is. Ilyen egészen közeli, tapintható találkozás az Úristennel, méghozzá nagyon örömteli és nagyon sokféle

¹⁰ Vö. egy fiatal lelkész nő írását: http://www.evangelikus.hu/hogyan_olvasd_a_bibliat, illetve http://kotoszo.blog.hu/2018/01/26/hogyan_olvasd_a_bibliat.

is, miként a víz is: másképp csodálkozik rá és feledkezik bele az ember egy tengerparton a végtelenbe vesző kékségbe, és egészen mást jelent, amikor csak egy harmatcseppnyi víz van előtte. Ugyanúgy lehet az Írásban is megfürödni és felfrissülni, mint a vízben. Ugyanúgy lehet kóstolgatni és lehet inni belőle. Ugyanúgy lehet pancsolni és fickándozni benne olyan örömteli fürgeséggel, mint a delfinek... Olyan gyönyörű módon fogalmazza meg a Szentírás és hasonlítja össze az élő vizet az élő Igével: 'Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyon mindenki, aki hisz bennem. Amint az Írás mondja: élő víz folyói fakadnak majd belőle' (Jn 7,37b-38). Mi kevesek vagyunk, és a világ valószínűleg nem is a mi bölcsességünkre, szépségünkre, ügyességünkre, okosságunkra kíváncsi, hanem az élő vízre szomjazik, amely belőlünk fakadhat a Szentírás nyomán. Kíváncsi, hogy mindenki buzogjanak és törjenek fel ilyen források, és pancsoljanak és merüljenek alá, és kortyolják és fogják a tenyerükbe, és adják másoknak is ezt az örömet és élő vizet."¹¹

Kutatásom mások személyes tapasztalataira is irányult. Ezt néhány, egyházi levelezőlistára feltett kérdésre kapott válasz alapján végeztem el. Mielőtt azonban a kérdéseimet és az arra befutott néhány gyakori vagy éppen rendkívül meglepő választ idéznék, szólnom kell a válaszokban gyakran emlegetett, az evangélikusok által világszerte használt *Losung* (*Útmutató*) eredetéről.

A *Losung* eredete¹²

A Habsburg Birodalomból menekülő cseh testvérek a 18. sz. elején telepedtek le Szászországban a Zinzendorf család birtokán, és alapították meg Herrnhut települést. A helyiekkel és a hatóságokkal folytatott viták indították arra Nikolaus Ludwig von Zinzendorf grófot (1700–1760), hogy feladja udvari állását és a közösség szervezésével foglalkozzék. A herrnhutiak teológiája ötvözte volt a cseh-morva testvérek hagyományainak, a szászországi pietizmus hatásainak és Zinzendorf saját elgón-

¹¹ <http://www.biblia-tarsulat.hu/docum/vallvagv.htm>

¹² Az alábbi adatok Kendeh Péter 2018. január 26-án, emailben küldött közlésére épülnek; az összefoglalást számára Csepregi Zoltán készítette, s – többek között – ez hangzott el az említett 2015. októberi konferencián. Mindkettőjüknek köszönöm az adatközlést. Lásd továbbá az *Evangélikus Élet* 2017. március 5-i híradását: <http://www.evangelikus.hu/node/12082?language=en>.

dolásainak (Wallmann 2000). A napi igét „sorshúzással” választották. Az első sorshúzásra 1728-ban került sor, ettől kezdve rendszeresen sorsolták a napi igéket, ezt (plakáton, cédulákon és bakterkiáltással) az egész településen kihirdették. A Losungok rendszere gyorsan kialakult: reggeli ige, esti olvasmány stb. A sorsolható igék 300 év alatt ugyan cserélődtek, de a módszer viszonylag állandó maradt. 1731-ben jelentek meg először nyomtatásban az egész évre kihúzott „lőzungok”. Ennek az volt a magyarázata, hogy a közösség ekkorra világegyházzá lett. Fokozatosan elkülönült az evangélikus egyháztól (Poroszországban külön felekezatként vették nyilvántartásba Zinzendorfnak mint püspöknek a vezetésével) és sikeres külmisziót folytatott. A herrnhutiak sikeres külmisziójának az volt a kulcsa, hogy nem papokat, hanem laikus testvéreket küldtek a pogányok közé, rendszerint kézműveseket, akik inkább életpéldájukkal, mint igehirdetésükkel igyekeztek környezetüket megnyerni. Mentések voltak a görcsös igyekezettől és az erőszakos módszerektől, hiszen Zinzendorfnak a misziói parancsról szóló exegézise értelmében már teljesült a „tegyetek tanítvánnyá minden népet” program, ha Krisztus visszajöveteléig minden népből egy-egy embert sikerül megtéríteni. 1731-re már öt földrészen működtek herrnhuti miszionáriusok, a tengerentúlra a posta pedig csak több hónap alatt jutott el. Innen jött az ötlet: előre kell a sorshúzást megejteni, a napi igéket egész évre összegyűjtve kinyomtatni és időben eljuttatni a világ minden sarkába, hogy minden testvér minden nap egyszerre, ugyanazt az igét kaphassa meg. A *Losung*nak legújabbán a 291. (2021. évi) kiadása jelenhetett meg.

Németországban manapság közel évi 2 millió példányban jelenik meg (különbéle kiadásokban). Más nyelvterületeken is használatos, összesen 58 nyelven jelenik meg. Az USA-ban *Moravian Daily Texts*.¹³

Magyarországon 1950-től kerül kiadásra, 1950-től a Fébé Evangélikus Diakonissza Intézet kiadásában, majd az egyházi egyesületek feloszlata után az Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály kiadásában. A kezdeti pár ezer példányos megjelenés 32 000 példánnyal után a kiadott példányszám folyamatosan nőtt. A 2010-es évekre érte el eddig „csúcspontját”. Az 1990-es évek közepétől kétféle magyar kiadása van. Az egyik, amelyikben csak a bibliai ighelyek

¹³ <http://www.moravian.org/faith-a-congregations/new-every-morning-a-history-of-the-daily-texts/>

vannak, a másikban az igehelyek mellé válogatott idézetek, ének-versek fordításai kerültek. Az ún. olvasmányok kiadás arányszáma a kezdeti 15%-ról 44%-ra nőtt. Ezen kívül az MEE¹⁴ Internet Munkacsoportja jóvoltából e-mailben is kiküldésre kerül, továbbá létezik okostelefonos alkalmazása is. Újabban az internetes változaton az egyes igéket fiatal magyar evangélikus lelkészek rövid meditációja követi. Az egész évre vonatkozó igék, igemagyarázatok és imádságok külön könyv formátumban is olvashatók (Galambos 2020).

***A Bibliaolvasó Kalauz eredete*¹⁵**

Karácsony Sándor (1891–1956), a 20. század első felének neves református személyisége filozófiai és pedagógiai munkássága mellett maradandót alkotott az egyházban is: egy olyan bibliaolvasó rendszert, útmutatót hozott létre, mely a híveknek közös alapot, vezérfonalat biztosít a napi igeolvasáshoz. Örökségét nem hagyták elveszni, 1957 óta szinte változatlan formában jelenik meg egyházi kiadásban a református *Bibliaolvasó Kalauz*. A 20. század magyar neveléstudomány kiemelkedő alakja azt is meghatározta, hogy mi a napi ideális mennyiség: az Ószövetségből megközelítőleg egy fejezet, az Újszövetségből kicsit rövidebb perikópa. A *Bibliaolvasó Kalauz* évente körülbelül 50 ezer példányban fogy el. Ez óvatos becslések alapján 30–40 ezer emberhez jut el, ennyien olvassák ugyanazt az igeszakaszt nap, mint nap. A kiadvány az egyházi év egyfajta tematizálójaként is működik, hiszen igazodik az ünnepkörökhöz, megjelennek benne az egyetemes keresztyén és református ünnepnapok, a különböző társadalmi csoportok kiemelt napjai. A *Kalauz*ban a hét vasárnapkal kezdődik, ehhez kapcsolódik a hálaáldozat, melyet az aktuális témának megfelelően lehet felajánlani. Az Ószövetség nagyjából három és fél, az Újszövetség két év alatt olvasható el a *Kalauz* segítségével. A *Bibliaolvasó Kalauz*ban az 1970-es évektől hetente egy hosszabb áhítat, meditáció jelent meg. A napi magyarázatos, gondolatébresztő részek 1991-től olvashatók. A füzet formájában és tartalmában 1938-as születésétől fogva megtartotta ere-

¹⁴ Magyarországi Evangélikus Egyház

¹⁵ Az alábbiakban Szoták Orsolya Pecsuk Ottóval és Galsi Árpáddal 2017. június 5-én készült interjújára hagyatkozom: <https://reformatus.hu/egyhazunk/hirek/napi-vezerfonalunk-a-bibliaolvaso-kalauz/>.

detiségét. Összeállítása során figyelnek arra, hogy fenntartsa az érdeklődést, így különböző típusú szövegek váltják egymást. Egy adatbázis segítségével két évre előre határozzák meg az igeszakaszok sorrendiségét. A szerzőgárda 53 tagja tükrözi a református egyház sokszínűségét. A Kalauzt a határon túli egyháztestekben is használják, szép számmal forgatják a közösségükre szabott iránymutatót.

A német anyagot minden évben lefordító és többségben alkalmi perikópákat kijelölő *Losunggal* szemben a *Kalauz* azért is hasznos, mert a bibliai könyvek folyamatos olvasására (*lectio continua*) nevel. Ezáltal nem törik meg, nem vész el a Biblia legtöbbször narratív jellege. Irodalmi szempontból is szerencsés, ha az olvasó egy-egy történet kibontakozását folyamatosan követheti. Egy-egy lelkész sokszor megteheti, és meg is teszi, hogy heteken át azokról történetekről prédikál, amelyet a hívők napról napra olvasnak az otthonaikban; s a gyülekezet közössége a bibliaórákon is ezt tanulmányozza. Természetesen az evangélikus perikóparendszernek is vannak előnyei, de a „szöveggel élés” és a „szövegben élés” tapasztalatának a református olvasói kultúra jobban kedvez.

Egy amerikai evangélikus „breviárium”

Végül egy sajátos amerikai lutheránus bibliaolvasó gyakorlatra utalunk, amely főleg „magas egyházi”, azaz a liturgiára nagy hangsúlyt helyező amerikai lutheránusok között terjedt el: Frederick J. Schumacher szerkesztésében az American Lutheran Publicity Bureau kiadásában már néhány évtizede négy kötetben megjelent *For All the Saints: A Prayer Book for and by the Church* (A szentek közösségében – imádságoskönyv az egyház számára az egyháztól) című, az egyházi esztendő minden napjára készült imádságoskönyv és bibliaolvasó kalauz. A minden napra szóló olvasmány egy leírt rövid imádsággal kezdődik, ezt követi a napra nemcsak kijelölt, hanem kinyomtatva is olvasható ószövetségi, evangéliumi és epistolai szakasz. Ezek után egy rövid elmélkedés olvasható a kétezer éves egyház „szentjeitől” az ősegyháztól egészen napjainkig. A szentek nem feltétlenül a katolikus egyház által kanonizált személyek, hanem a bibliai értelemben vett szentek, azaz igaz tanúságtevők. A napi szakaszt egy záróimádság zárja. A „breviárium” naponkénti tanulmányozása így a mai hívőt is bevonja a „szentek kórusába”. Az elmélkedések egyike Ordass Lajos evangélikus püspök meditációs könyvéből való.

πῶς ἀναγινώσκεις; Hogyan olvasod? (Lk 10,26) **Tallózás egy körkérdésre beérkezett válaszokból**

Néhány evangélikus, illetve református internetes levelezőlistán egy körlevél keretében két kérdést intéztem a lista olvasóihoz, természetesen nem számítva arra, hogy végtelen mennyiségű választ kapok. De néhány tanulságos válasz befutott, egyesek azonnal írtak, mások néhány nap, vagy hét elteltével.

A két kérdés így hangzott:

1. Ti/Önök hogyan olvassátok/olvassák a Bibliát: *Útmutatóval* / *Bibliaolvasó Kalauzzal* csak, vagy más vezérfonallal/módszerrel is?
2. Hogyan tanítjátok / tanítják a Biblia olvasását családokban, a gyülekezetekben?

A válaszokból néhányat idézek.

„Szerintem az *Útmutató* nem túl egészséges, mert összefüggésekből kiragadott mondatok. Egészségesebb a bibliát olvasni szakaszonként, könyvenként. Persze az útmutató mégis több a semminél” (*Gyakorló evangélikus lelkész*)

„*Útmutatót* inkább mellőzöm, szívesebben ütöm fel a Bibliát úgy gondolom-formán, vagy keresek tematikusan egyet a zsol-tárokról, és így mindig találok valami jót, valami vigasztalót. Legszívesebben azonban úgy olvasom a Bibliát, hogy kiválasztok egy könyvet, és azt egészben elolvasom. Ehhez persze idő kell, és elmélyedés.” (*Evangélikus értelmiségi gyülekezeti tag*).

„A Bibliát évente végigolvasom, ehhez egy, a Kálvin Kiadó által még régebben kiadott éves bibliaolvasási útmutatót használok. A Bibliát ebben az évben eredeti nyelven olvasom végig, de nem minden évben. Ezen kívül többé-kevésbé olvasom még a református *Bibliaolvasó Kalauz* szerint is, és ez utóbbinak használatát támogatom a gyülekezetben azok körében, akik már hitben előrébb járnak.” (*Református gyülekezeti lelkész*).

„Mi/én tematikusan olvassuk a bibliát. Egy-egy könyvet olvasunk végig. S hogy melyik könyv kerül sorra, az sok mindentől függ: lelki helyzet, vagy éppen min gondolkodom stb.” (*Evangélikus teológiai oktató*).

„Gondolkodtam, hogy jó lenne egyszer végigolvasni a Bibliát, de valahogy nem tudtam rávenni magam, hogy egyszerűen csak elkezdjem előlről. Viszont egy német barátnőm javasolta még adventben ezt a tervet: <https://www.impactev.de/hilfreiches/artikel/Bi03-Bibellese-Vorgabeplan-52x7.pdf> és ettől rögtön nagyon lelkes lettem, vártam, hogy kezdődjön az újév :), és elkezdhessem. A hét minden napján másfélét kell olvasni, hétfőnként Mózes 1-5, kedden a történeti könyvek, szerdán zsoltárok, csütörtökön költői könyvek, pénteken próféták, szombaton evangéliumok+ApCsel, vasárnap levelek.” (*Külföldön élő evangélikus értelmiségi*).

„Körülbelül tíz évig készítettem a magyar Bibliaolvasó *Útmutatót* és minden évben találtam néhány olyan idézetet (napi igét), ami az összefüggésből úgy volt kivágva, hogy ezáltal egészen más értelmet kapott. Manapság is találni ilyen igéket. A probléma számomra az, hogy az összefüggésből kiragadva őket olyan használatra serkentünk, ami idegen a Bibliától. Nagy bibliaolvasás-élményem volt, amikor még gimnazista diákként a legelején kezdve napi egy fejezetet olvastam. Így igazán látni az összefüggést, csak egy kezdőnek persze évek kellenek hozzá. A néhai Muntag Andor professzor, míg élt, minden évben készített és adott is minden hallgatónak és oktatónak (talán a könyvtárosoknak is) egy olyan bibliaolvasó ka-lauzt, amelynek mentén egy év alatt lehetett végigolvasni a Bibliát.” (*Nyugalmazott evangélikus teológiai tanár*).

„Én nem nagyon szoktam használni az *Útmutatót*, csak a forma kedvéért tartom (a szülinapi-névnapi igeverseket meg szoktam nézni), illetve a vasárnapi perikóparendet is abban követem. A bibliai könyveket a saját beosztásom szerint folyamatosan olvasom az Ó- és Újszövetséget váltogatva. Korábban ennek az volt a gyakorlata, hogy napi két fejezetet olvastam: egyet az Ószövetségből, egyet pedig az Újszövetségből. Egy metodista lelkésszel beszélgetve tudtam meg, hogy Bonhoeffer módszere is ez volt. Érdekes volt ez a módszer, mert mindig más-más fejezetek kerültek egymás mellé, és ezek néha izgalmasan árnyalták egymást. Kedvenc élményem az volt, amikor Pál apostol a korinthusiaknak azt ecsetelte, hogy az adakozás Istennél tkp. viszonzásra talál, és Jób könyvéből került mellé egy fejezet, amelyben Jób éppen azt mesélte el, hogy korábbi jótékony, adakozó életmódja ellenére is utolérték a csapások. Az ilyen élmény persze szembenáll kissé a herrnhuti testvérek szándékaival, akik igyekeznek egymás jelentését erősítő igeverseket összepárosítani.” (*Evangélikus teológiai doktorandusz*).

„Én édesapámtól kaptam azt a beosztást, amit egy 1794-ben nyomtatott Biblia végén találtunk, ami szerint egy év alatt végigolvasható a Szentírás. 1794-ben nyomtatták Utrechtben (Ultrajektomnak írták), Pethe Ferenc által. Így – gondolom – már beazonosítható, hogy melyik kiadásról van szó. Minden reggel (reggeli után) ez alapján olvasom a Bibliát, majd egy áhítatos könyv aznapi olvasmánya következik, végül imádkozom. Már több mint 40-szer végigolvastam, de mindig találok benne újat, ami aznap megszólít. Este, lefekvés előtt olvasom az *Útmutatónk* szerinti igéket. Amíg a gyerekeink velünk voltak, ezt mindig hangosan olvasva tettem meg, és együtt imádkoztunk. A következő meggondolásból: reggel a napindításkor fontos, hogy »útravalónk« legyen; este az olvasott igék is szembesítenek azzal, hogy miben is nem feleltem meg aznapi tevékenységem során az elvártaknak. Van egy szokásom: az *Útmutató* utolsó fehér lapjára beírom azokat az igéket (igehely-megjelöléssel), amelyeket valamiért fontosnak találtam. Év végén átvézetem a számítógépemre, már teljes szöveggel idézve az igeverset, a »kedvenc igéim« című dokumentumba.” (*Nyugdíjas szakmérnök, helytörténész, volt egyházmegyei felügyelő, zsinati tag, egy Káldy Zoltán által félreállított gyülekezeti lelkész fia.*)

„Feleségemmel a *Bibliaolvasó Kalauz* alapján olvassuk az Igét. A bibliaórákon ez alapján haladunk, de a vasárnap délelőtti alkalmon is ez alapján hirdetjük Isten Igéjét itt Somosdon az Erdélyi Református Egyházkerületben. Az asztalnál, amikor együtt a család, akkor az *Útmutatót* használjuk. Évente eladunk 60 darab *Bibliaolvasó Kalauzt*, az alkalmainkon a kalauz alapján hirdetjük Isten Igéjét, és családlátogatáskor is ezt használjuk. A hívek tudják, mi lesz/volt a vasárnapi Ige. Biztatjuk Őket a bibliaolvasásra. (*Egy erdélyi református lelkész.*)

„Hasogató” – A saját bibliaolvasó gyakorlatom

Most térek rá a tanulmányom elején említett saját bibliaolvasói gyakorlatomra, amelyet „Hasogató”-nak neveztem el. Reggeli csendességemben, még a rádió és a televízió napi híreinek meghallgatása és az e-mailjeim megnyitása előtt kezdem meg a napi igéket olvasó és tanulmányozó lelki és szellemi gyakorlatomat, amely általában egy-másfél órát vesz igénybe. Ez az intenzív idő sohasem tűnik hosszúnak vagy fárasztónak, noha sokszor szigorú szellemi fegyel-

mezettséget igényel. A *Losung (Útmutató)* és a református *Biblia-olvasó Kalauz* napi igéit tanulmányozom; az újszövetségi igéknél legtöbbször a görög szöveget is megnézem. „Hasogató”-nak neveztem el 2Tim 2,15 KG fordítása alapján: „ki helyesen hasogatja az igazságnak beszédét”. A kifejezés anatómiájához, „hasogatásához” az alábbiakban még visszatérek.

Az evangélikus *Útmutató* két napi igeverset és két olvasmányt tartalmaz, a *Bibliaolvasó Kalauz* egy Ószövetségi és egy Újszövetségi könyv olvasását irányítja. Ez tehát napi hat (4+2) igevers nyelvi exegézist jelent (vasárnaponként a *Losung*ban ehhez még a két lekcio és az igehirdetési ige is kapcsolódik, tehát akkor kilenc igeverset tanulmányozok). Az exegézis vagy tanulmányozás azt jelenti, hogy az éppen fontosnak vélt szavakat a *szentiras.hu* alapján legtöbbször hat különféle fordításban is megnézem és azokat összehasonlítom. Még van 3-4 olyan protestáns fordítás, amelyeket szintén megnézek: a Revidált Károli fordítást¹⁶; A RÚF keresztutalásokat tartalmazó változatát¹⁷; a Szöts Zoltán által készítette Egyszerű Fordítást¹⁸; a Csia Lajos-féle Újszövetség-fordítást¹⁹; a Herz-féle Tóra-kommentárt²⁰; a Zsidó Bibliát²¹. Az Ószövetségi szakaszok esetében sokszor megnézem a Septuagintát is.²² Bizalommal fordulok a Septuagintához, hiszen az Újszövetség szerzői is többször erre a fordításra hivatkoznak, a Zsidókhoz írt levél pedig kizárólag ezt idézi. Kiemelten figyelem az Újszövetség egy-egy ószövetségi idézetének vagy utalásának összehasonlítását az eredeti kontextussal; illetve azt a tartalmi változást, amely az ószövetségi textusoknak Újszövetségbe történő „átemelése” jelent. Ez az „intertextualitás” kérdése, amellyel a közelmúltban két kiadványunkban is foglalkoztunk (Hays 2019; Gerőfiné 2020). A reggeli „Hasogató”-t számos olyan személynek megküldöm, akik ezt igényelték.

¹⁶ <http://www.karolibiblia.hu/biblia/>

¹⁷ <https://abibliamindenkie.hu/>

¹⁸ <https://www.biblegateway.com/versions/Hungarian-Bible-Easy-to-Read-Version-ERV-HU/>

¹⁹ <http://churchofgod.hu/content.php?act=csiatart>

²⁰ <http://enok.uw.hu/hertz/mozes.html>

²¹ <https://zsido.com/tema/biblia/>

²² <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/septuagint-lxx/read-the-bible-text/>

A „Hasogató” hasogatása: 2Tim 2,15 különféle fordításokban

Az eredeti: ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας
Az ὀρθοτομέω (orthotomeo) jelentései:

1) egyenesen vág; folytatja az egyenes utat, tartja az egyenes irányt, tehát helyesen cselekszik; 2) egyenesíti, simítja, helyesen kezeli, közvetlenül és helyesen tanítja az igazságot. Balázs Károly szavaival: „Egyenesen vág. Az áldozati állatok feldarabolása úgy, hogy a nemes szervek érintetlenek maradjanak. Képletesen, úgy értelmez vmit, hogy az igazság minden alapvető mozzanatát a helyén hagyja, és gondolkodásával nem lépi túl saját hatáskörét”. (Balázs 1998: 421)

Lássuk az ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας különféle fordításait!

Vulgata:	<i>recte tractantem verbum veritatis</i>
Wycliff:	<i>rightly treating the word of truth</i>
Tyndale:	<i>dividyng the worde of trueth iustly</i>
Luther:	<i>der das Wort der Wahrheit recht austeilt</i>
KJV:	<i>rightly dividing the word of truth</i>
ESV:	<i>rightly handling the word of truth</i>
KNB:	<i>aki helyesen munkálja az igazság igéjét</i>
SZIT:	<i>aki az igazság hirdetésében a helyes úton jár</i>
STL:	<i>aki helyesen alkalmazza az igazság igéjét</i>
BD:	<i>s aki helyesen hirdeti az igazság igéjét</i>
RÚF:	<i>helyesen fejtegeti az igazság igéjét</i>
KG:	<i>ki helyesen hasogatja az igazságnak beszédét</i>
KárRev:	<i>helyesen hasogatja az igazság beszédét</i>
Csia:	<i>helyesen hasogatja az igazság beszédét</i>
EFO:	<i>helyesen tanítja és alkalmazza Isten igazságait!</i>

Losungtól a Lösungig: Zárógondolatok

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán 2018-ban elnyert kutatási pályázat születésének és fejlődésének történetét vázoltam fel egyrészt személyes tapasztalatból, másrészt az egyházi és egyetemi közösségeim perspektívájából. Remélem sikerült bemutatni az a folyamatot, amely a gondolat megfogásától a kiadványban bemutatott eredmények megvalósulásáig tartott. Csak ötletgazda vagyok, nem számítógépes szakember. Ma, a humán tudományok digitalizálása korában egy olyan bölcész és teológus nemzedék nőtt fel, amely e tekintetben – velem szemben – már kétnyelvű. Ők a saját hittudományi vagy bölcsészettudományi szakképzettségeiken túl otthonosan mozognak az általam csak labirintusnak észlelt számítógépes technika birodalmában. E hároméves kutatási időszakban nagyszerű kollégákat kaptam a világ(hál)ót látott munkatársaim személyében. A team-munkában mindig együtt jár az öröm és a feszültség; de ez ad lendületet a közös projektnek.

A kutatás s annak eredménye az egyes felekezetek tagjait megszólító, de a saját felekezetükön túlmutató bibliaolvasási gyakorlatra mint közösségi aktusra kíván serkenteni. Bármilyen szép is az egy ritmusra mozduló közösségi olvasás, az mégsem végcél. Az olvasáson túlmutató cél a megértés; a megértésnek pedig az elkötelezett cselekedet a célja. Fülöp és az etióp kincstárnok (szerecsen komornyik) ismert párbeszéde így hangzik: γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; γὰρ ἂν δυναίμην ἐὰν μὴ τις ὁδηγήσει με; „Érted is, amit olvasol? Hogyan érthetném, ha valaki meg nem magyarázza?” (ApCsel 8,30-31). Vessünk egy pillantást e rövid párbeszéd különböző fordításaira! Belepillantva és rápillantva e dialógusra világossá válik, hogy az olvasás egyúttal értelmezés is. Szép ez a szójáték: ginoszkeisz-anaginoszkeisz. Érteni – tudni, újraérteni – olvasni.

ApCsel 8, 30-31	γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; γάρ ἂν δυνάμην ἔαν μή τις ὁδηγήσει με;
KNB	Azt gondolod, hogy érted, amit olvasol? Hogyan érteném, ha nincs, aki megmagyarázza nekem?
SZIT	Érted, amit olvasol? Hogyan érthetném – felelte –, ha nincs, aki megmagyarázza nekem?
STL	Érted, amit olvasol? Hogyan érthetném – válaszolta –, amíg valaki meg nem magyarázza?
BD	Ugyan bizony megérted-e, amit olvasol? Hogyan is érthetném, viszonoztá az, hacsak valaki meg nem magyarázza?
RÚF	Érted is, amit olvasol? Hogyan érthetném, ha valaki meg nem magyarázza?
KG	Vajjon érted-é, a mit olvasol? Mimódon érthetném, ha csak valaki meg nem magyarázza nékem?

E tanulmány függelékeként először egy esettanulmányt mellékelek Róm 3,25 „hasogatásáról”, majd néhány példát kiemelek az elmúlt hónapok reggeli „hasogatásaiból” – annak reményében, hogy nem érdektelen töprengeni ezeken.

Függelék 1. Esettanulmány: Róm 3,25

ἱλαστήριον (hilaszerion) 3Móz 16, 14 és Róm 3,25 Hilaszerion az Újszövetségben

Az Újszövetségben Pál apostol a Róm 3,25-ben azt írja, hogy Isten az emberek bűneiért Krisztust rendelte hilaszerionnak. A szövetségláda volt a hilaszerion, az arany fedőlap, az Istentől rendelt engesztelő szer, ahol Isten kegyelme megnyilatkozott. Pál apostol Krisztust tekintti ilyen „fedélnek”, az emberi bűnt elfedező „szernek” pedig Krisztus halálát (Karner 1942: 27). A magyar fordítások legtöbbje úgy adja vissza a *hilaszerion*t, hogy Isten *engesztelő áldozatul* adta Krisztust.

Róm 3,25	ὄν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ *πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων
KNB	akit Isten rendelt vére által történő engesztelésül, a hit révén, hogy így kimutassa a maga igazvoltát, miután eltűrte az előző idő bűneit.
SZIT	Őt adta oda Isten véres engesztelő áldozatul a hitben, hogy kimutassa igazságosságát. Isten végtelen türelmében elnézte a korábban elkövetett vétkeket.
STL	Mert Isten őt tette nyilvánosan az engesztelés eszközekévé tulajdon vérével – a hit által –, hogy megmutassa igazságát. Megbocsátotta a korábban elkövetett bűnöket.
BD	Őt adta oda az Isten véres engesztelő áldozatul a hit által, hogy kimutassa igaz voltát.
RÚF	Őt rendelte Isten engesztelő áldozatul az ő vére által azoknak, akik hisznek. Ebben mutatta meg igazságát. A korábban elkövetett bűnöket ugyanis elengedte.
KG	Kit az Isten eleve rendelt engesztelő áldozatul , hit által, az ő vérében, hogy megmutassa az ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt.
CSIA	már őt rendelte az Isten engesztelő fedélnek .
EFO	Isten azért küldte Jézust, hogy akik benne hisznek, azoknak a bűneit megbocsássa.

Luther az 1515-ös Római levél kommentárjában a Róm 3,25-ről ezt írja: „**Mert Isten őt rendelte** (Róm 3,25) Egy homályos és zavaros szöveg. A következőképpen kell kettéválasztani és értelmeznünk: „**mert Isten őt rendelte**” (vagyis öröktől fogva elrendelte és most föláldozta) „engesztelő áldozatul azoknak, akik hisznek”, (engesztelésül a bűneinkért, de csak azoknak, akik hisznek), mert a hitetleneknek a kegyelem trónusa inkább törvényszékké, vesztőhellyé változott. „**Az ő vérében**” – ő tehát csak olyan kegyelmi trónussá akart lenni, hogy annak felállítása előtt vérével értünk eleget tehessen. És így az ő vérében a kegyelem trónja a hívőknek ajándékozott. „**Hogy igazságát megmutassa**”, vagyis nyilvánvalóvá tegye, hogy mindenki vétkezett, és az ő igazságára kényszerül. Mi mást is bizonyítana, hogy Krisztus szenvedett, és szenvedése által a kegyelem trónusává lett, mint hogy igazságtalanok vagyunk, akikért neki azzá kellett lennie, hogy egyedül így keressük Isten előtti igazságunkat, aki mindenekelőtt engesztelő áldozatával bocsátja meg a bűneinket. Ezért mondja: „**a bűnöket elnézte**”. Mert azzal, hogy a kegyelme trónusával a bűneinket megbocsátotta, tehát megigazított bennünket, nyilvánvalóvá tette, hogy mennyire nélkülözhetetlen az igazsága, hiszen senki sincs közöttünk, akinek

neki ne kellene megbocsátania. „*Az előbb elkövetett bűnöket*” – vagyis bizonyította igazságát, mielőtt ismertté tette volna, hogy egyedül általa igazulhatnak meg azok, akik megigazulnak. Mindezt korábban történt, mondom én, „*Isten ugyanis elnézte*”. Mert ha ő nem türelemmel hordozta volna, akkor se megbocsátás, se igazságának bizonyossága nem volna, és ma sem jöhetne hozzánk. Ő tehát türelemmel hordozza bűneinket, hogy megbocsáthassa azokat. Meg is bocsátja, hogy igazságát nyilvánvalóvá tegye, és a megigazulásban részesítsen hit által kegyelmének trónusánál az ő véreben (Luther 2009:134–135; Luther 1976: 78)²³.

Továbbá Luther az „elengedés” és az „elértétel” viszonyát taglalja a Róm 3,25 kapcsán. Isten az ősök bűneit türelmében „[e]lengedte türelemmel, s elviselte, hogy az elértétel az elengedés után jött; esztünkben viszont a bűnök elengedését megelőzte az elértétel Krisztus által” (Luther 2020: 272).

A Septuaginta (LXX) a Lev 16,13–15-ben – *hilasztérion*nak fordította a frigyláda fedelén (Héber: *kafor, kapporet*) levő helyet a két kérub között, ahova évente egyszer a főpap a nép bűnéért az engesztelő áldozat vérét hintette vagy öntötte: ez tehát a kiengesztelés, az irgalom „helye” (vö. Zsid 9,4).

	3Móz 16, 13	3Móz 16, 14	3Móz 16, 15
LXX	τὸ θυμίαμα ἐπὶ τὸ πῦρ ἔναντι κυρίου· καὶ καλύψει ¹ ἡ ἀτμίς τοῦ θυμιάματος τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐπὶ τῶν μαρτυρίων, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται	καὶ λήμψεται ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου καὶ ῥανεῖ τῷ δακτύλῳ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ ἀνατολὰς· κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου ῥανεῖ ἐπτάκις ἀπὸ τοῦ αἵματος τῷ δακτύλῳ.	καὶ σφάζει τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν περὶ τοῦ λαοῦ ἔναντι κυρίου καὶ εἰσοίσει ¹ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος καὶ ποιήσει ¹ τὸ αἷμα αὐτοῦ ὄν τρόπον ἐποίησεν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου, καὶ ῥανεῖ ¹ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου
KNB	Azután vegyen a tuloknak véreből és hintsen újjával a fedél felső színére napkelet felé; a fedél előtt pedig hétszer hintsen újjával a vérből.	Aztán vegyen a bika véreből, s hintse újjával hétszer az engesztelőhely felé, napkelet felé.	Majd vágja le a kecskebakot a nép bűnért való áldozatául és vigye be vérét a függönyön belülre – úgy, ahogy a bika vérére vonatkozólag parancsoltam –, hogy az engesztelőhely felé hintse

²³ Luther 2020-ban ez a rész nem olvasható.

SZIT	Vegyen a bika véreből, és ujjával hintse meg a kiengesztelődés táblájának keleti oldalát. A kiengesztelődés tábláját hétszer hintse meg az ujjával.	Vegyen a bika véreből, és ujjával hintse meg a kiengesztelődés táblájának keleti oldalát. A kiengesztelődés tábláját hétszer hintse meg az ujjával.	Majd vágja le a kecskebakot a nép bűnért való áldozatául és vigye be vérét a függönyön belülré – úgy, ahogy a bika vére vonatkozólag parancsoltam –, hogy az engesztelőhely felé hintse
RÜF	Azután vegyen a bika véreből, és hintse ujjával a fedél elülső, keleti részére, a fedél elé pedig hétszer hintsen ujjával a vérből.	Azután vegyen a bika véreből, és hintse ujjával a fedél elülső, keleti részére, a fedél elé pedig hétszer hintsen ujjával a vérből.	Ezután vágja le a bakot mint a nép vétékáldozatát, vigye be a vérét a kárpiton belülré, és úgy cselekedjék ezzel a vérrel, ahogyan a bika vérevel cselekedett: hintse a fedélre és a fedél elé.
KG	Azután vegyen a tuloknak véreből és hintsen ujjával a fedél felső színére napkelet felé; a fedél előtt pedig hétszer hintsen ujjával a vérből.	Azután vegyen a tuloknak véreből és hintsen ujjával a fedél felső színére napkelet felé; a fedél előtt pedig hétszer hintsen ujjával a vérből.	És ölje meg a bűnért való áldozati bakot, a mely a népé, és vigye be annak vérét a függönyön belől, és úgy cselekedjék annak vérevel, a mint a tuloknak vérevel cselekedett: hintse ugyanis azt a fedélre és a fedél elé.
EFO	Ott, az Örökkévaló jelenlétében szórja rá a füstölőszert a parázsra, hogy annak füstje borítsa be a Szövetségláda fedelét . Ezt tegye Aron, hogy ott, helyben meg ne haljon.	Azután vegye a bika vérét, az ujját mártsa bele, és hintsen abból hétszer az ujjával a Szövetségláda fedelének tetejére, és a Szövetségláda előtt , a földre is.	Ezután Aron vágja le a nép bűnéért való áldozatibakot, amely a népért van, és hintsen abból hétszer az ujjával a Szövetségláda fedelének elejére, és a Szövetségláda előtt , a földre is.

Érdemes egy pillantást vetnünk a Tyndale által (3Móz 16,14-et követő) *mercy-seat*-nek fordított Róm 3,25-öt különböző bibliafordításokban. Más mai fordításokban *expiation* (NAB, RSV) (magy. bűn elvétele), illetve *propitiation* (magy. harag elvétele) található. Vannak olyan fordítások, amelyek a *hilaszeriont sacrifice of atonement*-ként (NRS) vagy *sacrifice of reconciliation*-ként (NJB) adják vissza.

Róm 3,25

NAB	NIB	NJB	NKJ	NRS	RSV
He is expiation for our sins	He is the aton- ing sacrifice for our sins	He is the sacrifice to expiate our sins	And He Himself is the prop- itiation for our sins	and he is the aton- ing sacri- fice for our sins	And he is the expia- tion for our sins

A magyar fordítók közül a tudatosan a literális megoldásokat választó Csia Lajos így fordította a Róm 3,25-öt: „Azon át, hogy az ő vérében kell hinnünk, már eleve őt rendelte az Isten *engesztelő fedélnek*, hogy az igazságosságát megmutassa nekünk...” (Csia 1978: 286). Farkasfalvy Dénes a Róm 3,25-öt így fordítja: „Őt Isten a kiengesztelődés eszközévé tette a hit által az ő vérében” (Farkasfalvy 1983: 40). Magyarázatát is érdemes elolvasnunk:

„Az exegeták többsége utalást lát a jeruzsálemi templomban lévő ószövetségi 'engesztelés trónjára.' A Szentek szentjében a szövetségláda tetejét nevezték így; a Hetvenes fordítás is ilyen értelemben használja a görög szót. Két kerub között az Isten 'dicsőségének' – jelenlétének – trónját jelképezte, ahogy a Zsidókhoz írt levél kifejti: (a szövetségszekrény fölött) az isteni dicsőség kerubjai voltak, akik beárnyékolták az engesztelés trónját”. Azért nevezték így, vagy csak egyszerűen 'engesztelésnek', mert a Főpap az engesztelés napján (Jóm Kippur) minden évben egyszer meghintette a feláldozott bika vérével. Az 'ő vérében' kifejezés a páli szövegben mutatja, hogy ő Krisztus keresztfájdozatára gondol, amely kiengesztelődést hozott. Nem kétséges, hogy párhuzamot lát a kereszten függő véres Krisztus és az áldozati vérrel meghintett 'engesztelés trónja' között. Ez a párhuzam mélyebb teológiai igazságot rejt, mert a 'hilaszerterion', ami itt Krisztust jelenti, Isten valóságos jelenlétének, trónjának számított. De Pál ezt a párhuzamot csak említi, nem dolgozza ki. Annál bőségesebb teológiai fejtegetést ad a Jóm Kippur krisztusi jelentéséről a Zsid 9,1-14.” (Farkasfalvy 1983: 40).

Függelék 2.

Válogatás az *Útmutató (Losung)* és a *Bibliaolvasó Kalauz* alapján történő „hasogató” igeolvasás jegyzeteiből

Ha a reggeli bibliaolvasásomban egy-egy érdekes vagy fontos nyelvi-teológiai fogalmat, intertextuális áthallást észlelek, rögtön kiemelem. Az egybevetés legtöbbször az intertextusokra figyel; különösen arra, hogy a LXX-ből (majdnem) szó szerint átvett igeversek különböző magyar fordításai az újszövetségi locusokban őrzik-e a LXX szerinti eredetét. A napi 8–10 oldalas válogatásomból az alábbiakban négy példát emelek ki; mindegyik után megfogalmazom az összehasonlításból következtetett észrevételeimet.

	Róm 10, 11b	Ézs 28,16
WH	ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται.	ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται.
KNB	Mindaz, aki hisz benne, meg nem szégyenül.	aki hisz, nem menekül el.
SZIT	Senki nem vall szégyent, aki benne hisz.	Aki hisz, nem inog meg,
STL	Aki hisz benne, meg nem szégyenül	–
BD	Senki szégyent nem vall, aki hisz benne.	–
RÚF	Aki hisz őbenne, nem szégyenül meg.	Aki hisz, az nem menekül el!
KG	Valaki hisz ő benne, meg nem szégyenül.	a ki benne hisz, az nem fut!
KECSKE–MÉTHY	aki hiszen őbenne, senki meg nem szégyenül	aki hisz, nem fut el
CSIA	Senki sem fog csalódni, aki benne hisz.	–
EF	senki sem fog csalódni, aki benne hisz	aki benne bíz, nem csalódik soha

Konklúzió: a magyar fordítások közül senki sem fordítja azonosnak, ami a LXX Ézs 28,16-ban és Róm 10,11b-ben szó szerint ugyanaz. Luther sem, KJB sem, ESV sem; a fordítások tehát nem érzékeltetik, hogy pontos idézetről van szó.

Zsid 13,6 és Zsolt 118,6 szó szerinti intertextfordítások

	Zsid 13,6	Zsolt 118,6
	κύριος ἐμοὶ βοηθός, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;	κύριος ἐμοὶ βοηθός, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;
RÚF	Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem?	Velem van az ÚR, nem félek, ember mit árthat nekem?
KNB	Az Úr az én segítőm, nem félek, em- ber mit is tehetne ellenem?	Az Úr velem van, nem félek, ember mit árthatna nekem?
SZIT	Az Úr a segítségem, nem félek, ember mit árthat nekem?	Az Úr velem van, nem félek, ember mit árthatna nekem?
STL	Az Úr velem van, nincs bennem félelem: ember mit árthat énnekem?	Értem az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem? (STL ZS)
BD	Velem van az Úr, nem félek, ember mit árthat nekem?	–
KG	Az Úr az én segítségem, nem félek; ember mit árthat én nékem?	Velem van az Úr, nem félek; mit árthat nékem ember?

Konklúzió: egyik magyar fordítás sem adja vissza a szó szerinti egybeesést.

Zsolt 8,5-7 „vendégszövege” Zsid 2, 7 és 9-ben

Zsolt 8, 5-7	Zsid 2,6-7 és 9
micsoda a halandó – mondom –, hogy törődsz vele, és az emberfia, hogy gondod van rá? ⁶Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicső- séggel és méltósággal koronáztad meg. ⁷Úrrá tettéd kezéd alkotá- sain, mindent a lába alá vetettél: (RÚF) mi az ember, hogy számontartod, az ember fia, hogy gondját vise- led? ⁷<i>Kevéssel tettéd kisebbé az isteneknél</i>, dicsőséggel és méltó- sággal koronáztad. ⁸Úrrá tettéd kezéd alkotásain, mindent a lába alá vetettél: (STL ZS)	Micsoda az ember, hogy gondolsz rá, vagy az embernek fia, hogy gon- dod van rá? ⁷<i>Rövid időre kisebbé</i> tetted őt az angyaloknál, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg, ⁸mindent lába alá vetettél.... Jézus, a <i>ki egy kevés időre kisebbé tétetett az angyaloknál,</i>) (RÚF) Mi az ember, hogy megemlékezel rőla, vagy az ember fia, hogy gondot viselsz rá? ⁷<i>Egy kevésel tettéd őt ki- sebbé az angyaloknál</i>. Dicsőséggel és méltósággal koronáztad, ⁸és min- dent a lába alá vetettél., azt azonban látjuk, hogy Jézus, aki egy kevésel lett kisebbé az angyaloknál. (STL)

GÖRÖG	⁵ τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἡ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ⁶ ἡλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν·	Τί ¹ ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκη ¹ αὐτοῦ, ἡ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ⁷ ἡλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, ἡλάττωσας αὐτόν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους
VUL	quid est homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam visitas eum ⁶ minuisti eum paulo minus ab angelis gloria et honore coronasti eum ⁷ et constituisti eum super opera manuum tuarum ⁸ omnia subiecisti sub pedibus	quid est homo quod memor es eius aut filius hominis quoniam visitas eum ⁷ minuisti eum paulo minus ab angelis gloria et honore coronasti eum et constituisti eum super opera manuum tuarum ⁸ omnia subiecisti sub pedibus ⁹ eum autem qui modico quam angelis minoratus est videmus Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem
Wycliffe	little less	little less
Luther	wenig niedriger	⁷eine kleine zeit niedriger ⁹eine kleine zeit niedriger
Tyndale	—	7. for a season 9. for a season (1526) 9. he was made less than the angels (1534)
Geneva Bible	little lower	7. thou madst him a little lower 9. was made little inferior
KJV	little less	7. little lower 9. little lower
Jerusalem Bible	made him little less than a god	7. for a short while 9. for a short while made less than the angels
ESV / LSB	a little lower	7. for a little while was made lower 9. for a little while made lower

KNB	Kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál,	Kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál; ⁹ Jézus kevéssel lett kisebb az angyaloknál (STL és BD IS)
SZIT	Majdnem isteni lénné tetted,	Az angyalok alá csak kevéssel aláz- tad, ⁹ Jézus kevéssel lett kisebb az angyaloknál
RÚF	Kevéssel tetted őt kisebbé Isten- nél,	Rövid időre kisebbé tetted őt az angyaloknál, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg, Jézus, aki rövid időre kisebbé
KG	kevéssel tetted őt kisebbé az Istennél,	kevés időre kisebbé tétetett kevés időre kisebbé tétetett

Konklúzió: e két szakaszban két érdekes jelenséget is megfigyelhetünk. Egyrészt appropriációt: a LXX ἄνθρωπος-t („ember”) a Zsid 2, 7 és 9 ἄνθρωπος-a (ember) már egyértelműen Jézusra (mint emberre) vonatkoztatja, vagyis a LXX szövegét így appropriálja (uzurpálja?). Másrészt ambiguitást: a LXX βραχύ- kétértelmű, egyszerre fejez ki „kis távolságot”; és „rövid időt” (Balázs 1998: 92). Amíg az eredeti héber „möat” kizárólag kvalitatív jelentést hordoz²⁴ (kevés, kicsinek lenni), addig a LXX βραχύ egyszerre kvalitatív és kvantitív jelentést is hordoz. Hogyan kell ezt fordítani? Itt Jézus identitásának más-más aspektusával van dolgunk, s teológiai nézőpont kérdése, hogy Jézus „ontológiai” vagy „inkarnációs” identitását akarjuk-e hangsúlyozni. A protestáns fordítók Luther után az inkarnációs identitást emelik ki (azaz rövid időre kisebb lett az angyaloknál), a katolikusok az ontológiai identitást (Jézus kevéssel kisebb az angyaloknál). Van olyan katolikus fordítás (Jerusalem Bible), ahol a fordítók szintén az inkarnációs identitást hangsúlyozzák.

Luther egyébként nemcsak a Zsid 2,7-9, hanem Zsolt 8,6-ot is krisztológiailag olvassa, sőt a zsoltárban egyenesen Krisztusnak Istentől való elhagyatottságát hangsúlyozza, azt amit átélt a kereszthalálában (Fabiny 2009: 128–132). Beleolvasással („eisegésis”),

²⁴ Köszönöm Gerőfiné Brebovsky Éva és Varga Gyöngyi tájékoztatását.

uzurpációval vagy appropriációval van itt dolgunk? Richard B. Hays a közelmúltban magyarul is megjelent könyve azt vizsgálja, hogy a négy evangélista Jézus Krisztus életét és halálát miképpen értelmezte, illetve olvasta Izrael szent könyvének (Héber Biblia, Ószövetség) fényében. Hays jól illusztrálja az intertextuális „visszafelé való olvasás” (*reading backwards*) lehetőségét az irodalmi „szoros olvasás” (*close reading*) módszerével egyetértésben. Hayst az érdekli, hogy az első keresztény közösségek miképpen alakították ki egyedülálló nézeteiket arról, hogy az általuk megismert és követett Jézus Krisztus Izrael Istenének a megtestesítője, a várt szabadító, a Messiás. Az evangéliumok nem történelmi iratok, de nem is művészi-tanítói fikciók, hanem tanúságtételek. Ha az evangélisták azt képviselik, hogy Izrael Messiása Jézus Krisztusban eljött, nem jelenti azt, hogy ezáltal tudatosan elszakítják magukat a judaizmustól? Mindezek a kérdések, a Héber Biblia és az Újszövetség kapcsolatának különféle megközelítései végeredményben az appropriáció fogalmában találkoznak. Az első Krisztus-követők a szövegeikkel hogyan tették magukévá, hogyan sajátították el (vagy sajátították ki) a Héber Bibliát.

Fil 2, 5–11. Krisztus-himnusz – a *froneite* görög igei alak hat különféle főnévvel történő magyar fordítása

Lássuk először a teljes Krisztus-himnuszt, A RÚF-féle magyar fordításban!

	WH	RÚF
5	φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,	Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt:
6	ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμα ν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ,	aki Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel,
7	ᾠδὴν ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δοῦλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι ἐυρέθει· ὡς ἄνθρωπος	hanem megüresítette önmagát, szolgáló formát vett fel, emberekhez hasonlóná lett, és emberként élt;
8	ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπῆκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ	megalázta magát, és engedelmes volt mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.
9	διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα,	Ezért fel is magasztalta őt Isten mindennek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb,

10	ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πάν γόνυ κάμῃ
ψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχ
θονίων,	hogy Jézus nevére minden térd megha-
jолjon, mennyieieké, földieké és föld
alattiaké
11	καὶ πάντα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι
Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς.	és minden nyelv vallja, hogy Jézus
Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére

WH	φρῶνεῖτε ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
KNB	Ugyanazt az é rzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt,
SZIT	Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban volt.
STL	Az az é rzület legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt!
BD	Ugyanaz az é rzés legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban volt.
RÚF	Az az indulat legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban is megvolt:
KG	Annakokáért az az indulat legyen bennetek, mely volt a Krisztus Jézusban is,
CSIA	Az az észjárás (törekvés) legyen bennetek, mely a Krisztus Jézusban is volt,
EFO	Az a gondolkozásmód és törekvés uralkodjon hát bennetek is, amely a Krisztus Jézusban volt, aki

Konklúzió: a nyolc fordításnak az eredetivel való egybevetéséből három dolgot is megfigyelhetünk: 1. a **φρῶνεῖτε** (froneite) igét mindig magyar fordítás főnévvel adja vissza. 2. A nyolc magyar fordítás hat különböző főnévvel adja vissza a fenti igét: érzés, lelkület, érzület, indulat, gondolkodásmód, észjárás (törekvés). KNB és BD fordít érzést, RÚF és KG indulatot. 3. A bibliai kifejezés a gondolkodásra a fronein, beállítottságot, irányultságot is jelent. Az evangéliumokban Jézustól halljuk ezt a szót, amikor megdorgálja Pétert: „**nem az Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint**” οὐ φρῶνεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων (Mt 16,23 és Mk 8,33) A görög szó tehát azt jelenti: 'valamire gondolni, valamire figyelni, egzisztenciálisan felfogni, magévá tenni, sőt valamerre törekedni'. Isten szerint gondolkodni a felfelé tartott nyitottságot jelent: saját hitünk és vallássságunk ellenében is készen kell lennünk arra, hogy Isten valósága *más*, mint a mi emberi elképzelésünk. A tanítványok *akkor* ezt még nem értették, mert életútjukat ekkor még nem „keresztelte” a kereszt. Nem akkor tartozunk őhozzá, ha nagy meglátásaink vannak róla, hanem akkor, ha „mozdulunk” *abba az irányba, ahová ő is tart*. A szó arra is utal, hogy az életünknek eredetileg megszabott / kiszabott *irányához* vissza kellene találunk. A Fil 2,5-höz hasonlóan az indulat,

írja Jonathan Edwards (Edwards 2007), felülről jön, a Szentlélektől, s ha ő megérinti az emberi szívet, akkor „beindulok” (megérték), „elindulok” (a hit útján), „megindulok” (mások szenvedése láttán).

Irodalom

- Balázs, Károly (1998): Újszövetségi szómutató szótár Károli Gáspár – 1908-ban revideált – fordításához. Budapest: Logos Kiadó.
- Bartha Tibor (1993, szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*. Budapest: Kálvin Kiadó.
- Briggs, Richard S. (2015a): „Bölcs bibliaolvasás a teológiai hermeneutika kontextusában”. Fordította Fabiny Tibor, *Credo*, 21, 2015/3. 29–38.
- Briggs, Richard S. (2015b): *Bölcs bibliaolvasás. Hogyan vegyük komolyan az Írást?* Hermeneutikai Füzetek 36. Fordította Benke László, Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont.
- Dér Katalin – Horváth Pál (1999): *Bibliaismeret*, Budapest: Műszaki Könyvkiadó.
- Dér Katalin (2008): *A Biblia olvasása*. Budapest: Kairosz.
- Dér Katalin (2018): *Prófécia a Messiásról*. Budapest: Kairosz.
- Edwards, Jonathan (2007): *Értekezés a vallási indulatokról*. Fordította Pásztor Péter, Budapest: Gondolat.
- Fabiny, Tibor (2009): Luther krisztocentrikus bibliaértelmezése. In: Fabiny Tibor (szerk.) *Szótörténetek. Hermeneutikai, teológiai és irodalomtudományi tanulmányok*. Budapest: Luther Kiadó. 127–134.
- Fabiny Tibor (2018): „A bölcsességi bibliaolvasás evangélikus hagyománya és az új törekvések. *Vigilia*, 83, 171–181.
- Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (2014, szerk.): *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. Budapest: Hermeneutika Kutatóközpont Alapítvány – Luther Kiadó – Kálvin Kiadó.
- Farkasfalvy Dénes (1983): *A Római levél. Bevezetés, fordítás, magyarázat*. Eisenstadt: Prugg Verlag.
- Galambos Ádám (2020, szerk.): *Örömmüzenet – Lelki útravaló az év minden napjára*. Budapest: Luther Kiadó.
- Gerőfiné Brebovszky Éva (2020): *Intertextualitás és bibliaértelmezés a Zsidókhoz írt levél példáján*. Hermeneutikai Füzetek 40. Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont.

- Gyürki László (2008): *Bibliaolvasó kalauz*. Budapest: Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat.
- Hays, Richard B. (2019): *Visszafelé olvasás. Figurális krisztológia*. Fordította Hajnal Pirooska, Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont.
- Karner Károly (1942): *Isten igazsága. Pál apostol levele a Rómabeliekhez*. Győr: A „Keresztyén Igazság” kiadása.
- Luther Márton (2009): *A Római levél magyarázata*, Fordította Weltler Sándor. Kézirat. Malomsok: Kmety Kiadó,
- Luther, Márton (2020): *Római levél előadás 1515–1516*. Fordította Krähling Edit, *Luther Válogatott Művei* 9. Budapest: Luther Kiadó.
- Luther, Martin (1976): *Commentary on Romans*, Fordította J. Theodore Mueller, Grand Rapids, Grand Rapids: Zondervan.
- Szoták Orsolya (2017): Interjú Pecsuk Ottóval és Galsi Árpáddal. <https://reformatus.hu/egyhazunk/hirek/napi-vezerfonalunk-a-bibliaolvaso-kalauz/>
- Tarjányi, Béla (2014): A Káldi-Neovulgata bibliafordítás. In: Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (szerk) *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. Budapest: Hermeneutika Kutatóközpont Alapítvány – Luther Kiadó – Kálvin Kiadó.
- Vágvölgyi Éva. (2008): *Bibliaórák*. Budapest: Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat.
- Wallmann, Johannes (2000): *A pietizmus*. Fordította Szabó Csaba, Budapest: Kálvin Kiadó.

Az Egyesített Bibliaolvasó (EBO) honlap első tervei

Győri Tamás József

A *Comscore* statisztikái¹ évek óta azt mutatják, hogy a digitális tartalom fogyasztása egyre inkább mobiltelefonos applikációkon keresztül történik. Emellett folyamatosan növekszik azok száma, akik az internetet asztali számítógépek helyett okostelefonon keresztül böngésszik. Ugyanakkor az is egyre inkább jellemző, hogy a weboldalak helyett a felhasználók applikációkat használnak. Míg 2017-ben, az USA-ban a felhasználók 34%-a használt asztali számítógépet a digitális tartalom fogyasztására, addig 2019-ben ez már csupán 23% volt. Ezzel szemben pedig mobilapplikációkon keresztüli tartalomfogyasztók száma 2017-ben 50%-ra, 2019-ben pedig már 63%-ra emelkedett.

A Veritas Kiadó saját mobilalkalmazásainak statisztikái is azt mutatják, hogy Magyarországon is jelentősnek mondható azok száma, akik a Biblia olvasásához mobiltelefonos applikációt használnak. Az újonnan revideált Károli-Biblia általunk fejlesztett mobilalkalmazásainak az elmúlt évben összességében havonkénti átlagban összességében 150 000 egyéni felhasználója volt. Ez azt mutatja, hogy a bibliaolvasók hazai táborában is jelentős azok hányada, akik a Bibliát okostelefonos alkalmazáson keresztül (is) olvassák.

2019-ben – ezen tapasztalatok alapján is – egy okostelefonos applikáció fejlesztésén kezdtünk el dolgozni a Károli Gáspár Református Egyetemen létrehozott Egyesített Bibliaolvasó Kutatócsoportban. Egy olyan alkalmazást kívántunk elkészíteni, mely lehetővé teszi több bibliafordítás párhuzamos, összehasonlító olvasását, illetve a különféle keresztény (és zsidó) felekezetek, illetve csoportok által készített napi bibliaolvasó kalauzok válogatásának egy helyen való megjelenítését és azok közötti váltások biztosítását.

¹ <https://www.comscore.com>

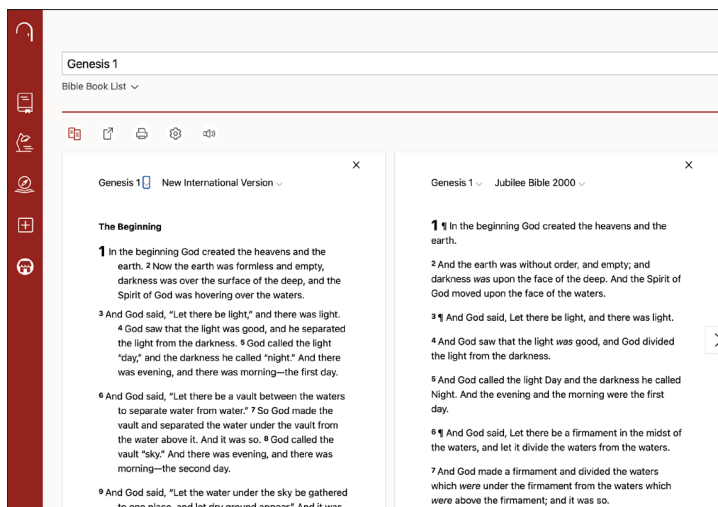
A fejlesztési folyamatot megkezdve, agilis módszertannal dolgozva², számos tapasztalatot beépítettünk a tervekbe a korábban már megvalósult alkalmazásainkból. Emellett különösen a Bibolka alkalmazásra támaszkodtunk, mivel annak funkciói voltak a legközelebb a kívánt célhoz, így azt költséghatékonyan lehetett az Egyesített Bibliaolvasó Kutatócsoport alkalmazására továbbfejleszteni.

2020 őszén azonban mégis az a döntés született, hogy az alkalmazás helyett inkább webes alapokon építkezzünk. Az eredeti cél azóta is változatlan maradt – azaz a bibliafordítások összehasonlító olvasásának, illetve különféle kalauzok, napi bibliaolvasók használatának lehetősége –, csupán a technológia változott, a célkitűzést immár weboldal segítségével kívánjuk elérni. Ennek mind a létrehozása, mind pedig a karbantartása is nagyságrendekkel egyszerűbb lehet a későbbiekben. Bár ez nyilván a várható felhasználók célcsoportjára is hatással lehet, de talán jobban illeszkedhet a Bibliában elmélyültebben, esetleg tudományos céllal olvasó felhasználók tartalomfogyasztási szokásaihoz.

A technológiai váltást előkészítendő igyekeztünk megvizsgálni a világhálón fellelhető legjobb gyakorlatokat. Úgy találtuk, hogy az ilyen célokat megvalósító weboldalak közül elképzelésünkhöz legközelebb az a megoldás áll, amely a Biblegateway³ oldalon látható. Ez a portál ugyanis lehetővé teszi, hogy tetszőleges számú, különféle bibliafordításokat rendezzünk el egymás mellett, felkínálva a párhuzamos, összehasonlító olvasás lehetőségét.

² Az agilis módszertan inkább a szóbeli, mint az írásbeli kommunikációra helyezi a hangsúlyt, ebben a megközelítésben a működő szoftver a haladás legfőbb mércéje.

³ <https://www.biblegateway.com/passages/?search=Genesis%201&version=NIV;JUB>

1. ábra: A bibliafordítások oszlopai Biblegateway portálon

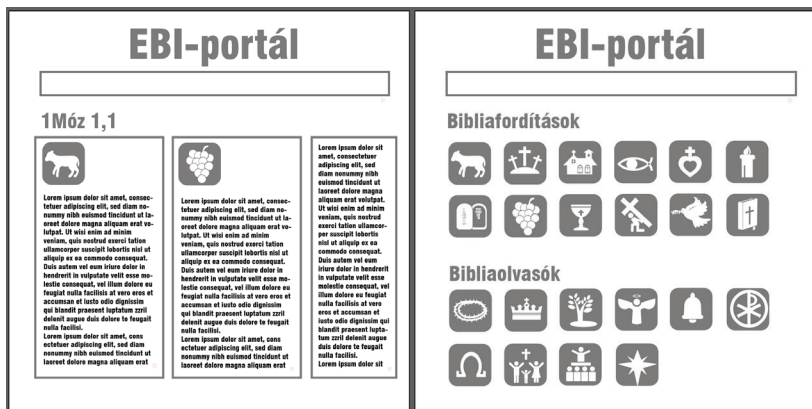
A struktúra előzetes felvázolása során az elképzelt portálhoz három fő képernyőképet terveztünk. Ezek a megelőző elképzelések a grafikai tervezés során, részben objektív okok miatt módosultak, így a végleges elfogadott arculat ezektől eltért.

A portálok fő oldala a nyitóoldal, melyen a látogató átfogó képet kaphat a honlap fő céljairól és kínálatáról. Tekintettel a bibliafordítások számosságára, előzetesen úgy gondoltuk, hogy a főoldalon a vizualitásé, látványé kell legyen a főszerep – a látvány önmagáért beszél alapon. Ezért eredetileg – a legtöbb számítógépes rendszerben jól ismert – csempés módszert terveztük alkalmazni, azaz a főoldalon az egyes bibliafordítások és olvasók ikonokra kattintva lesznek elérhetők. Ez az ötlet részben a mobilapplikáció korábbi terveiből is származott. Ezzel az volt a cél, hogy egy viszonylag kis helyen, egy képernyő méretén látszódhassék az oldal kínálta menü.

A főoldalról alapvetően kétféle oldal érhető el. Az egyik esetben egy bibliafordítást jelképező ikonra, csempére kattintva a Biblia-panelre érkezünk. Itt három oszlopot látunk: egy menüoszlopot, a választott bibliafordítás oszlopát, illetve a jegyzetek oszlopát. Ezután az oldalsó, illetve a felső menüből újabb oszlopokat nyithatunk, lehetővé téve a bibliafordítások párhuzamos olvasását és összehasonlíthatóság-

gát. A nyitódó oszlopok dinamikus szélességgel rendelkeznek, azaz az újabb megnyitott oszlopok alkalmazkodnak a rendelkezésre álló képernyő, illetve böngészőablak felületének szélességéhez.

A 3. ábra egy olyan aloldalhoz tartozik, amelyet a főképernyőről egy bibliaolvasó ikonjára, illetve csempéjére klikkelve indíthatunk el. Ekkor az előzőekben ismertetett bibliafordításokat összehasonlítható hasonló oldalra érhetünk, azzal a különbséggel, hogy ekkor a főoszlopban a kiválasztott bibliaolvasó vagy kalauz szövege lesz található, illetve egy alap-bibliafordítás, amely mellé különféle bibliafordításokat nyithatunk. A bibliafordítások szövege ezen az aloldalon a választott kalauzban, illetve bibliaolvasóban található egyik kijelölt szakaszhoz ugrik automatikusan. A kalauzokban található rövidítésekre klikkelve pedig az adott bibliafordítás (bibliafordítások) szövegének megfelelő részéhez ugorhatunk. Így a keresések gyorsan és könnyedén végrehajthatók.

2–3. ábra: Az előzetes tervekben még „EBI” nevű portál két tervezett, a véglegestől eltérő vázlata

A párhuzamos bibliaolvasás lehetőségét – tekintettel a különböző bibliafordítások eltérő számozására – az egységes számozás biztosítja.

Miben jelenthet majd újdonságot a készülő EBO-portál, a világhálón magyar nyelven már elérhető, szentírásfordításokat tartalmazó weboldalakhoz képest? Leginkább két fókuszpont jellemzi e honlap újdonságát és egyediségét. A fordítások megjelenítésének

rugalmas kiválasztásával az oldal egyrészt lehetőséget nyújt a felhasználóknak a bibliafordítások párhuzamos, összehasonlító olvasására, másrészt módot teremt arra is, hogy a bibliaolvasó kalauzok, és vezérfonalak segítségével az eltérő kegyességi körök, felekezetek és hagyományok bibliaolvasási szokásai összevethetők és gyakorolhatók legyenek. Ezzel minden bizonnyal új nézőpontokat és felismeréseket fog adni a Szentírás tanulmányozásában. Hiszen a fő lényeg ez: Isten Igéjének mélyebb megértése.

Bibliaszövegek digitalizálása és párhuzamosítása

Király Levente Zoltán

Bevezetés

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának Egyesített Bibliaolvasó Kutatócsoportja által működtetett projekt egyik központi célja, hogy egy adott bibliaszöveg különböző változatai (eredeti nyelvű – héber, görög – kiadások, ókori – görög, latin – és modern – magyar és egyéb – fordítások) párhuzamosan megtekinthetők legyenek. E cél érdekében a szövegeket kiszolgáló szoftvert olyan adatbázissal kell alátámasztani, amely egyrészt tartalmazza a bibliai szövegeket, másrészt lehetővé teszi a különböző változatok párhuzamosítható megjelenítését.

Párhuzamosított bibliaszövegek adatbázisának készítése a következő fő lépésekre bontható:

- digitalizálás,
- adattisztítás,
- importálás,
- párhuzamosítás.

Az alábbiakban az ezekkel kapcsolatos jellemző problémákat tárgyaljuk.

Digitalizálás

A legtöbb magyar nyelvű bibliaszöveg nem digitálisan keletkezett. Ilyenre csupán az elmúlt néhány évtized bibliafordításai adnak példát (RÚF, ÚRK). A papíron létrehozott (vagy legalábbis csak papíron rendelkezésre álló) bibliaszövegeket tehát digitális formába kell hozni.

Erre alapvetően kétféle technológia létezik: a képi szkennelés (fotózás) és a (karakters) digitalizáció. Mivel a projektben szereplő tervezett

adatbázis szöveges alapú, ezért a képi szkennelés és az ilyen módon létrehozott szöveg párhuzamosításának kérdéseivel itt nem foglalkozunk. A karakteres digitalizálás elvégezhető manuális gépeléssel is – erre például a Project Gutenberg kiadásában elektronikusan megjelent King James Bible (1989)¹, vagy a Szabó Bálint által fejlesztett biblia.szeroczei.hu oldalon található, Károli Gáspár 1590-es Vizsolyi Bibliájának „közösségi” (amatőr) digitalizálási kezdeménye² –, ám gyakoribb, hogy a képi formában digitalizált szövegből OCR-technológiával automatizálva nyerik ki a szöveget, s azt korrektúrázzák.

A projekt szempontjából fontos tényező, hogy a legtöbb tervezett szövegváltozat már digitalizált formában is elérhető. Ez azonban a hibalehetőségeket nem csökkenti, ezeknek a szövegeknek a másolásával a digitalizálás és az adatformátumok közti konverziók során szövegbe került hibák is lemásolódnak.

1ki 15:30 amelyeket szolgálja, a silói Achija által hallatott Jerobeám bűnei miatt, amelyeket elkövetett, s amelyekbe Izraelt is belevitte, haragra ingerelve az Urat, Izrael Istenét.
 1ki 15:31 Nadab történetének többi részét, amit csak végbevitt, mind följegyezték Izrael királyainak könyvében.
 1ki 15:32 1ki 15:33 Azának, Júda királyának 3. esztendejében Achija fia, Bása lett Izrael királya Tircában huszonnégyszázötödik esztendőre.
 1ki 15:34 Azt tette, ami gonosznak számít az Úr szemében, mert Jerobeám nyomába lépett, a bűn útjára, ahová az Izraelt is vezette.
 1ki 16:1 Akkor az Úr ezeket a szavakat intézte Bása ellen Hanani fiához, Jehuhoz:

1. ábra: A SZIT egy interneten megosztott példányában³ az 1Kir 15,32 (mely a fordításban „üres”, a fordítók szándékosan kihagyták) szövegének helyére a 33. vers került annak a locus-jelzetével együtt. A hiba a szöveges fájl exportálása közben keletkezhetett, és az üres vers okozhatta

A karakterfelismerés során jelentkező hibák egyik jellemző típusa, hogy az algoritmus nem, vagy rosszul ismeri fel a nyomtatott betűt. A ma használatos programok már szótárt is használnak, hogy a bizonytalanul értelmezett jelsorozatokról értelmes szavakra asszociáljanak, de mivel a gép nem érti a szöveget olyan mélységben, mint a legtöbb emberi olvasó, ezért megtörténhet, hogy helytelen szót választ ki.

¹ <http://www.gutenberg.org/ebooks/10> (Hozzáférés: 2021. 01. 02.)

² <https://biblia.szeroczei.hu/projekt-vizsoly> (Hozzáférés: 2021. 01. 02.)

³ <https://proteo.cj.edu.ro/hu/blog> (Hozzáférés: 2021. 01. 02.)

1Pe 2:9 Ti pedig választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdon nép vagytok, a végre, hogy hirdessétek annak hatalmas dolgait, aki a sötétségből hívott ki titeket az ő csodálatos világosságára,
1Pe 2:10 "titeket, akik egykoron nem név""", most azonban „Isten népe""", egykoron „meg nem szánt""", most azonban „megszánt népe"" vagytok."
1Pe 2:11 Szeretteim, kérten-kérlek, hogy mint jövevények és vándorok e földön, tartózkodjatok a lelket ostromló testi kívánságoktól.

2. ábra: Masznyik Endre fordításában a 2Pt 2,10 „nép” szavát a szövegfelismerő tévesen „név”-nek értelmezte⁴

A szkennelés során azonban a szöveg egy lényeges tulajdonsága gyakran elvész: a formázás. Szavak kiemelése, bekezdésekre és (értelmi) fejezetekre tagolás egyaránt része a szövegnek, tágabb értelemben alcímek, jegyzetek is. A szövegfelismerő szoftver képességein túl az is okozhat adatvesztést, ha a szkennelést tervező és végrehajtó emberek úgy döntenek, hogy ezeket az információkat nem kívánják digitalizálni vagy megőrizni. Gyakori példa, hogy egy szövegváltozatot egyszerű szöveges fájlban tárolnak, ahol a fájl egy sora a bibliaszöveg egy versét tartalmazza. Így azonban annak minden formázási tulajdonsága elvész.

Általában típuskonverzió is szükséges a megfelelő szöveges állomány létrehozásához. A már digitalizált szövegek, illetve a digitálisan született szövegek is a legváltozatosabb formátumokban és kódolásokban fordulnak elő (HTML, MS Word, különböző kódolású szöveges fájlok), ezek integrálása a projektbe általában energiaigényes feladat, mert minden egyes szövegforrásnak, sőt azon belül is minden egyes szövegnek eltérő jellegzetességei, jelölési szokásai lehetnek. Ezek feltárása, illetve az egységesítő konverzió egyedi munkát igényel. Ennek a folyamatnak a során felléphetnek konverziós hibák, de akár a szöveg egy része el is vesztet.

Adattisztítás

A szövegfelismerés során létrejövő hibák egy részét lehet félautomatikusan javítani, például az értelmetlen szavakat egy helyesírás-ellenőrző programmal ki lehet szűrni. Az értelmes, de helytelen szava-

⁴ A példán látható egy további típushiba is: a bibliai vers körül felesleges idézőjelek maradtak, és a szövegben szereplő záró idézőjelek megduplázódtak.

kat azonban nem; ezeket, valamint a formázási hibákat csak emberi munkával lehet feltárni és javítani.

A típuskonverziókból származó hibák javítása gyakran automatizálható. Régi, vagy eltérő operációs rendszerek közti másolás során adódhatnak olyan fájlok, amelyek az írásjeleket az alapértelmezéstől eltérő kódlap (*code page*) szerint kódolják. (Gondoljunk a '90-es években használt *õ* és *û* betűkre, amelyeket a számítógépek magyarosítása előtt a magyar szövegben az *ő* és *ű* helyett használtak.) A kódlap helyreállítása egyszerű művelet, de emberi döntést igényel.

1Pe 2:20 "ember vallásos meggyőződéséért ártatlanul szenvedve, tűri a bántalmat. Hiszen mi dicsőség, ha vétkeitek miatt veretve túrtok? Ha jótettek miatt szenvedve túrtok, az kedves Istennél;"

3. ábra: Nyugati (Western Latin-1, azaz ISO-8859-1) kódolás szerint értelmezett magyar szöveg

A szövegekódolás másfajta problémákat is okozhat. Így adatbázisból exportált fájlknál előfordul, hogy az adatok tagolásához vagy kódolásához használt metakarakterek (elválasztók vagy „escape” karakterek) is szerepelnek a fájlban. Helytelen importálás vagy konverzió esetén ezekből valódi karakterek lesznek. Ezek kiszűrése többnyire automatizálható, ugyanakkor újabb hibalehetőségeket is rejt magában – például annak eldöntése, hogy egy idézőjel szöveghatárt jelző kód volt-e egy korábbi alkalmazásban, vagy a szöveg része.

text

Miközben ezen gondolkodott, álmában megjelent az Úr angyala és így szólt: "József, Dávid fi. Fiút fog szülni, akit te Jézusnak nevezel, mert ő szabadítja meg népét bűneitől."

"Íme a szűz méhében fogan és fiút szül, És Emmanuelnek fogják hívni." Ez azt jelenti: Velün..

"Hol van a zsidók Újszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk n..

Azok azt válaszolták: "A judeai Betlehemben, mert így jövendölte a próféta:

Te Betlehem Júda földje, Éppen nem vagy a legkisebb Júda fejedelmi városai között, Mert bel..

4. ábra: Hibásan adatbázisba került szövegegységek szűrése, az idézőjeleket felesleges \ jel előzi meg

Importálás

Importálás alatt értjük azt a műveletet, amikor a forrásszöveget betöltjük az adatbázisba. Ez többnyire egy egyszerű, egylépéses művelet, azonban ennek során is előfordul, hogy eddig feltáratlan hibák derülnek ki.

Megtörténhet, hogy az importálás során derül ki, hogy az adatbázis szerkezetén változtatni kell. Például az adatbázis úgy lett megtervezve, hogy a szövegegységek (tulajdonképpen a bibliai versek vagy alversek) legfeljebb 1024 karakter hosszúságúak lesznek, azonban előfordulhat ennél hosszabb szöveg is. Ilyenkor az importálás előtt az adatbázis beállításait utólagosan kell módosítani.

Más esetben az derül ki, hogy a fájl formátuma nem megfelelő. Ilyen a SZIT fordítása, amely tartalmazza Eszter könyvének a deuterokanonikus kiegészítéseit is, de azokat a rendelkezésünkre álló forrásfájl egy bibliai vers alá rendezve hozta, így kialakítva egy szokatlanul hosszú szövegegységet. Ebben az esetben a forrásfájl kézi átalakítása (a hosszú vers alversekre bontása) nyújtott megoldást.

Párhuzamosítás

A szövegek párhuzamosítása (vagyis az azonos tartalmú mondatok vagy tagmondatok párhuzamos megjelenítésének megvalósítása) az alapkérdést tekintve megoldott, hiszen a Bibliákat a késő középkor óta fejezet- és versszámozással ellátva másolják – épp azért, hogy a szöveg bármely része könnyen hivatkozható legyen.

A Bibliák szövegének automatikus párosítását azonban megakadályozza a szövegek között létező számos különbség.

Eltérő tartalom

A gépi párosítást fel kell készíteni arra, hogy nem minden Biblia tartalmazza ugyanazt a szöveget. Vannak teljes Bibliák, és vannak csak Ószövetséget, illetve Újszövetséget tartalmazó Bibliák. Bár olyan Bibliát nem tervezünk a projektbe integrálni, amely válogatott bibliai könyveket tartalmaz (ilyenek például az „Újszövetség és Zsoltárok” kiadások), a katolikus egyházak kiadásában megjelenő Bibliák azonban tartalmazzák az ún. deuterokanonikus ószövetségi könyveket is, melyek a protestáns Bibliákból rendszerint hiányoznak.

Hasonló módon a szöveg kisebb egységeiben is adódnak különbségek. Extra fejezetre példák a katolikus Bibliákban Dániel könyvének deuterokanonikus fejezetei, extra versekre Eszter könyvének hasonló betoldásai. A kritikai kiadásokban előfordulnak hiányzó versek is, ahol a szerkesztők egy, a klasszikus számozásban szereplő verset elvitattak az eredeti kézirattól, de a számozást emiatt nem csúsztatták el. Ugyanígy előfordulnak hiányzó versek az ilyen szövegkiadásokból készülő fordításokban is.

Elcsúszó számozás

Bár a fejezet- és versszámozás az azonos tartalmú szövegekben többnyire azonosnak tekinthető minden létező Bibliában (hiszen ez is a célja), mégis sok példa akad arra, hogy eltérő fejezethatárok miatt egyes részeknél különböző versszámozási hagyományok alakultak ki. Két olyan elterjedt fordítás között, mint a KG és az ÚF, több mint 50 helyen csúszik el a versszámozás. A különbségek nem nagyok: többnyire általában egy verssel tér el az egyik számozás a másiktól, ám olyan is előfordul, ahol egy fejezet nyolc verssel kezdődik az egyikben hamarabb.

Más szövegváltozatok között azonban nagyobb különbségek is fellelhetők. Jellemző példa a katolikus Bibliák zsoltárkorpusza, mely a LXX, illetve a VUL felosztását követve egyes zsoltárokat kettéoszt, másokat egyesít a BHS, illetve a hébert követő protestáns fordításokhoz képest, így a zsoltárok számozása is nagyrészt elcsúszik. Így történhet, hogy például a VUL szerinti 9. zsoltár 39. verse tartalmilag az ÚF-ban a 10. zsoltár 18. versével azonos.

Az ilyen helyek párhuzamosítása egyértelműen egy új, egységes számozást igényel, amely független a fejezet- és versszámoktól. Erre a számozásra szerencsére csak a szövegeket kiszolgáló adatbázisnak van szüksége, ezért erre a célra megfelel egy futó azonosító, mely a korábban ismeretlen verseket a feldolgozás sorrendjében 1-től felfelé megszámozza, az ismerteket pedig (tehát amiknek már van az adatbázisban tartalmi párhuzama) a párhuzamaik egységes azonosítójával jelöli meg.

Eltérő versbeosztás

A Bibliák számozásában azonban nem csak a fejezetek, hanem a versek határai is változnak. Egyszerűbb esetben pusztán arról van szó, hogy az egyik kiadásban egy versebe szedett mondat vagy mondatok egy másik kiadásban két versre vannak bontva. Például az ÚF és a RÚF között tíz ilyen különbség is található. Mivel ez a tíz mind fejezet végén álló verset érint, ezért a különbség nem okoz hosszabb elcsúszó számozást.

Eltérő felosztásra azonban ennél bonyolultabb példák is akadnak. Különösen héber versforma esetén, ahol egy bibliai vers verssorokra bontható, találkozhatunk egymás határait mintegy „téglarakásszerűen” elkerülő felosztással is:

RÚF Zsolt 73

- ²¹ Ha keseregne a szívem,
és sajogna a bensőm,
²² akkor olyan ostoba és tudatlan volnék
veled szemben, mint az állat.
²³ De én mindig veled leszek,
mert te fogod jobb kezemet.
²⁴ Tanácsoddal vezetsz engem,
és végül dicsőségedbe fogadsz.

VUL Ps 72

- ²¹ quia contractum est cor meum
et lumbi mei velut ignis fumigans
²² et ego insipiens et nescius
²³ quasi iumentum factus sum apud te
et eram semper tecum
²⁴ et tenebas manum dexteram meam
in consilium tuum deduces me
et postea in gloria suscipies me

Ezen a példán is látszik, hogy pusztán az eltérő versszámozás egységesítése kevés ahhoz, hogy a bibliai szövegegységeket mint tartalmilag ekvivalens egységeket egymáshoz rendeljük. Szükséges az is hozzá, hogy az eltérő felosztások különbségei mentén az összes szövegváltozatot egységekre bontsuk, hogy az így kapott alverseket már egyértelműen lehessen párhuzamosítani. A fenti példán szemléltetve: a RÚF és a VUL verseit úgy kell alversekre bontani, hogy a 22a = 22, 22b = 23a, 23a = 23b, 23b = 24a, 24 = 24b párosítások megtörténhessenek. Kevésbé extrém, de hasonló példa a Zsoltárok könyvében (a VUL számozása szerint) a 12,1–3, a 16,3–4 és 7–8.

A munka gyorsítása háttérsoftverrel

Az előző példán bemutatott „darabolás” rendkívül fáradtságos emberi munkát igényel, amely az adatbázisba felvett szövegek számával

négyzetes arányban nő. Mivel a szövegegységek párosítását magától értetődően automatizálni szeretnénk, ezért a szövegegységek számozását végző algoritmust olyan, frontend-hangsúlyos (grafikus felhasználói felület révén egyszerű és intuitív módon használható) alkalmazással támogattuk meg, mely előre megvizsgálja az újonnan felvenni kívánt szöveget. Ezután könnyen kezelhető beviteli eszközökkel előre elvégezhetjük a számozáshoz szükséges „darabolást”, illetve kézzel „finomhangolhatjuk” a szövegegységek párosítását.

A legelső szövegváltozatot természetesen nincs mivel párhuzamosítani, ezért ennek a szövegegységei minden további nélkül megkapják a futó azonosítókat. Minden további szöveg esetén csak a már hozzáadott szövegekben párral nem rendelkező szövegegységek kapnak új azonosítót, a párral rendelkezők – a helyes párosítás után – a párjuk (párjaik) azonosítóját kapják. Ez a párosítás a szoftverben mindig egy konkrét szöveg segítségével történik (továbbiakban: korábbi szöveg), célszerű tehát az újonnan hozzáadott szöveghez (továbbiakban: új szöveg) felosztás tekintetében a legközelebb álló szöveget választani. Az alább szereplő illusztrációkon a bal oldalon látható az új szöveg, amelyet a jobb oldalon látható korábbi szöveghez igazítunk.

Annak érdekében, hogy a tartalmi párhuzam helyreálljon, a hiányzó vagy extra vers (pontosabban versszám) esetén el lehet csúsztatni mind az új, mind a korábbi szöveget.

12	15	o	A kigyó torkából olyan vízsi	=	30977	12	15	o	A kigyó pe
12	16	o	De a föld megsegítette az a	=	30978	12	16	o	De segített a
12	17	o	Erre a sárkány haragra lobb	=	30979	12	17	o	Megharagud
				>	30980	12	18	o	és odaállt a t
13	1	o	Akkor láttam, hogy egy vad	=	30981	13	1	o	És láttam, h
13	2	o	Ez a vadállat, melyet láttam	=	30982	13	2	o	Ez a fenevad

5. ábra: A BD-ben (balra) nem szerepel a Jelenések könyve 12,18, ezért egygel el kell csúsztatni, hogy illeszkedjen a párhuzamosítás alapjául vett RÚF-hoz (jobbra)

Az eltérő számozást is emberi döntéssel kell jóváhagyni, a program ugyanis nem tudja megítélni, hogy a számozási különbségek milyen műveletet igényelnek. Eltérő számozásnak minősül a fent

említett elcsúszó számozás, eltérő fejezetbeosztás, illetve az is, amikor egy vers csak alversekre osztva feleltethető meg egy másik szöveg versbeosztásának.

19	39	o	Ha meg más valami vitás k	=	27696	19	39	o	Ha pe		
19	40	o	Még abba a veszélybe kerü	=	27697	19	40	o	Mert f		
✓	A	19	41	o	Beszéde végeztével pedig t	≠	35887	19	40	i	Ezeke
20	1	o	A fölfordulás megszűntével	=	27698	20	1	o	°Miuta		
20	2	o	Végigjárta ennek a kerülete	=	27699	20	2	o	Bejárt		
20	3	o	Mikor ezután Szíriába készü	=	27700	20	3	o	Három		

19	39	o	Ha meg más valami vitás k	=	27696	19	39	o	Ha pe
19	40	o	Még abba a veszélybe kerü	=	27697	19	40	o	Mert f
19	41	o	Beszéde végeztével pedig t	≠	35887	19	40	i	Ezeket
20	1	o	A fölfordulás megszűntével	=	27698	20	1	o	°Miutá
20	2	o	Végigjárta ennek a kerülete	=	27699	20	2	o	Bejárt
20	3	o	Mikor ezután Szíriába készü	=	27700	20	3	o	Három

6. ábra: A BD-ben az Apostolok cselekedetei 19,41 a RÚF-ban a 40. vers második részének felel meg, ezt a szoftver felhasználója véglegesíti

Versek felosztását mind az új, mind a korábbi szövegen el lehet végezni ezen a felületen.

6

50

o

Itt a mennyből alászállott kenyér, hogy aki eszik belőle, meg r

=

26379

6

50

o

De ez az a kenyér, amely a mennyből szállt le, hogy aki eszik t

6

51

o

En vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből

=

26380

6

51

o

En vagyok az az élő kenyér, amely a mennyből szállt le:

Eltolás 1

Felosztás

Explicit pár

Eltolás 1

SplitTextUnit

Szövegegység felosztása

bd1951 J 6, 51 /O

En vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, melyet adni fogok, az én testem a világ életéért.

En vagyok az az élő kenyér, amely a mennyből szállt le:

rúf J 6, 51 /O [ESZ #26380]

En vagyok az az élő kenyér, amely a mennyből szállt le:

6

52

o

Vita támadt erre a zsidók közt: "Hogyan adhatja ez testét ele

≠

31201

6

51

o

ha valaki eszik ebből a kenyérből, élni fog örökké, mert az a ke

6

53

o

Jézus megerősítette: "Bizony, bizony mondom nektek: Ha nen

≠

26381

6

52

o

"A zsidók vitatkozni kezdtek egymás között, és ezt kérdezték: J

6

54

o

Aki eszi az én testem és issza az én vérem, annak örök élete v

≠

26382

6

53

o

Jézus így szól hozzájuk: Bizony, bizony, mondom nektek: ha n

7. ábra: Felosztandó szövegegység kiválasztása

Az új szöveg szövegegységének felosztása magától értetődő. Két szövegdoboz jelenik meg, a felosztandó szöveg az elsőben találha-

tó. Ebből a másodikba át kell helyezni a felosztás szerinti második részt, majd a változtatást elmenteni.

8. ábra: Az új szöveg szövegegységének felosztása

A korábbi szöveg szövegegységének felosztása annyival bonyolultabb, hogy vele együtt minden korábban hozzáadott szöveg párhuzamos helyén el kell végezni a felosztást. A felület ezt azzal könnyíti meg, hogy a fent leírt két szövegdobozt minden egyes szövegváltozattal megjeleníti, így egymás mellett elvégezhető az összes szükséges szerkesztés, végül egy gombnyomással el lehet menteni a párhuzamosított részeket.

[illegible]

9. ábra: Korábbi szöveg versének felosztása. Mind a 7, az adatbázishoz már hozzáadott újszövegségi szöveg megfelelő szakasza felosztásra kerül.

A felosztás után szükség lehet az eltérő számozás jóváhagyására, ezzel azonban az eltérő felosztás párhuzamosítása megtörtént.

13	37	o	De azt, akit Isten (halottaiból)	=	27471	13	37	o	Akit az
13	38	o	Vegyétek tudomásul, testvé	=	27472	13	38	o	Vegyé
13	38	i	Mindattól, amitől Mózes tör	≠	27473	13	39	o	és min
13	39	o	Ő általa megigazul minden	≠	31203	13	39	i	őáltala
13	40	o	Ügyeljetez ezért, hogy be n	=	27474	13	40	o	Vigyáz
13	41	o	Ide nézzetek, ti önteltek, Cs	=	27475	13	41	o	„Lássá
13	42	o	Kifelé menet mekkérték őke	=	27476	13	42	o	Amiké

10. ábra: A BD-ben az ApCsel 13,38–39 közötti vershatár (a VUL-t követve) máshol található, mint a RÚF-ban. Ez két alversre osztást, illetve az eltérő számozások jóváhagyását igényelte.

A szövegek közt, különösen az ókori fordítások között sajnos ennél összetettebb különbségek is vannak: alversek, versek sorrendjének felcserélődése, például Jeremiás könyvének (a BHS szerinti) utolsó hét fejezete az LXX-ben a könyv közepén található. Ilyen extrém esetekben a párhuzam explicit megadása a megoldás. Ehhez szoftveres segítséget fejleszteni egyedi megfontolás tárgya, mert a fejlesztés több munkát igényelhet, mint a párhuzamok adatbázisban történő kézi rögzítése.

Projektünk egyik fontos célja, hogy lehetővé tegye a különböző bibliafordítások, szövegváltozatok minél egyszerűbb egymás mellé helyezését. Ennek eszköze az eltérő referencia-rendszerek közti átjárás megteremtése, a szövegegységek párhuzamos megjelenítése, illetve a párhuzamos szövegkiemelés. A fentebb vázolt párhuzamosítás olyan tartalmi ekvivalenciát biztosít az elemi szövegegységek között, amellyel ez a cél maradéktalanul elérhetővé válik.

RÚF Zsolt 73

- ²¹ Ha keseregne a szívem,
és sajogna a bensőm,
²² akkor olyan ostoba és tudatlan volnék
veled szemben, mint az állat.
²³ **De én mindig veled leszek,**
mert te fogod jobb kezemet.
²⁴ Tanácsoddal vezetsz engem,
és végül dicsőségbe fogadsz.

VUL Ps 72

- ²¹ quia contractum est cor meum
et lumbi mei velut ignis fumigans
²² et ego insipiens et nescius
²³ quasi iumentum factus sum apud te
et eram semper tecum
²⁴ **et tenebas manum dexteram meam**
in consilium tuum deduces me
et postea in gloria suscipies me

Kitekintés

A jelen munka kizárólag annyira bontja fel egységekre a szövegeket, amennyire a párhuzamosítás logikája azt szükségessé teszi. A jövőben azonban ez a gondolat több irányba is továbbfejleszthető. Egyrészt teljessé tehető a felbontás a szöveg formai határai mentén, például a héber versforma, beszúrt idézetek, egyéb egységek határain. Másrészt bővíthető a szöveg olyan annotációval, mely a szövegvariánsok, fordítások, de akár a szöveg belső párhuzamainak (szinoptikusok, belső idézetek) ekvivalens egységei közötti kapcsolatot is reprezentálja. Ez már nem csupán a szövegek egymás melletti megjelenítésére lenne alkalmas, hanem a szavak, kifejezések értelmezésének egyedi vizsgálatát, például szinopszisok automatikus készítését, fordítási megoldások dinamikus listázását tenné lehetővé. Az Egyesített Bibliaolvasó projekt párhuzamosítási munkája az első, alázatos lépés lehet egy ilyen távlatokat ígérő úton.

Az Egyesített Bibliaolvasó (EBO) projekt grafikai arculata

Borsa Aliz

A megrendelői brief két feladatot határozott meg. Egyrészt embléma tervezése az Egyesített Bibliaolvasó (továbbiakban EBO) kutatási projekt számára, másrészt az EBO világhálón megjelenő weboldalának vizuális kialakítása.

A briefben továbbá szerepelt a weboldal sematikus, vázlatos felépítése, alkalmazott betűtípusa, és színvilága, illetve a bibliafordítások (25 db) és olvasók (6 db) számára elképzelt ikonok megterveztetése is.

A Király Leventével, valamint Győri Tamással folytatott egyeztetéseket követően pontosítottuk és specifikáltuk a feladatokat. Ezen beszélgetések során betekintést nyertem a projekt kutatási részébe is, valamint a program valós volumene is ekkor bontakozott ki előttem.

Összegezve a hallottakat, munkatervet készítettem: meghatároztam a tervezés során kielégítendő tervezői igényeket¹, majd vázlatok készítésébe fogtam. A 25+6 ikon megrajzolásának lehetősége megragadta a fantáziámat, így ezen kezdtem el először dolgozni. Megrendelői oldalról teljesen szabad kezet kaptam. Az ikonok képi világának nem kellett kapcsolódnia a konkrét szövegekhez, ellenben jól felismerhetően, és megkülönböztethetően kellett kitalálni őket.

A másik feladat – amellyel párhuzamosan foglalkoztam – a megfelelő betűtípus kiválasztása volt. Az egyeztetések egyik célja a betűtípussal szembeni igények felmérése volt. A sok speciális elvárás miatt végül ez lett az egyik legrükkösebb része a munkának. A betűkészletnek támogatnia kellett a magyar, latin, héber és ógörög nyelvet; tartalmaznia a héber magánhangzójeleket segédjelekkel, neginákkal, illetve egyéb jelekkel, és az ógörög ékezéshez szükséges kiegészítő karaktere-

¹ A megrendelői igény figyelembevételével jól használható és esztétikájában kiemelkedő terv készüljön, intuitív felhasználói élményt nyújtson, illetve hazai tervezőknek megjelenési lehetőséget adjon.

reket is. Emellett optikai metszetekkel is kellett rendelkeznie, hogy hosszú és különböző mérettartományú szövegszedésre is alkalmas legyen. Tartalmaznia kellett alsó és felső indexeket, ugráló számokat, kiskapitálist és webre optimalizált változatot is. Az utolsó megkerülhetetlen kritérium a Vizsolyi Biblia speciális karaktereinek előállítása reményében az volt, hogy a betűtervező élő alkotó legyen, akit ezzel a feladattal a kellő időben meg tudunk majd bízni.

A betűk piacán ezen temérdek paraméternek csak két betűcsalád felelt meg: egy sans és egy serif. A választásom a Typotheque betűműhely Parmigiano betűcsaládjára esett. Ezt a rendszert az olasz Giambattista Bodoni Manuale Tipografico kiadványát alapul véve Riccardo Olocco és Jonathan Pierini dolgozta ki 2014-ben. A görög ábécét 2015-ben Irene Vlachou, a hébert pedig 2017-ben Yanek Iontef készítette el.

A kenyérszövegek támogatására, szekunder szövegekhez² pedig egy magyar tervező, Katyi Ádám Menoe Grotesque monospace betűjét választottam. A két betűcsalád szépen kiegyensúlyozza és támogatja egymást, rárótt feladataikat³ tökéletesen teljesítik.

A munkát a betűk karakterisztikumainak megismerésével folytattam. Ennek eredményeként egyértelművé vált, hogy az ikonok formanyelve nem lehet túlzottan részletes. A viszonylag nagy szám miatt könnyen megkülönböztethetőnek kell lenniük, valamint nem szabad a betűk bonyolult formáival azonos komplexitással rendelkezniük. Így egyszerű geometriai síkidomokból (kör, téglalap, négyzet, csillag, ezek kombinációi) kezdtem építkezni. Számtalan változat készült, melyeket a szövegekkel együtt teszteltem.

Király Levente segítségével a Bibliákat és az olvasókat a szakirodalomban már bevett rövidítéseket felhasználva kódoltam, mely a *Biblia/olvasó rövidítése-kiadás/keletkezés évszáma* felépítést követi (úgy, mint *VIZS-1590*, *HAN-1608*, *VULG-0000*); ezeket egyidejűleg társítottam az ikonokkal. Az így keletkezett címkékhez színkódokat is rendeltem – ezen színek a szövegek kiemeléseiben is visszaköszönnek majd.

² A weboldalon megjelenő összes szöveg, amely nem bibliafordítás vagy olvasó: azaz például a menük, linkek, fordítói, szerzői jegyzetek, projektleírás, impreszum vagy kapcsolat.

³ A korábban felsorolt feladatok mellett a két betű egymástól kellő mértékben különbözik is, ami segíti az olvasót a szövegek elkülönítésében, és értelmezésében.

Mindeközben felvettem az emblématervezés fonalát. Kiindulópontomnak az eredetileg megadott EBO betűszót választottam. Ezt a három betűt bontottam vissza öt háromszögre és egy körre (1. ábra) – ezek ekkor még formailag kapcsolódtak az ikonokhoz. Innen indulva haladtam tovább, amíg létre nem jött az embléma „gerince”, az E és B betűkből alkotott ligatúra. Ez egyben két könyv összekötését felülnézetben is ábrázolja (2. ábra).

Az összefordított két könyv így válik a mű többféle értelmezésének szimbólumává, mely ily módon reprezentálja a weboldal egyik fő célját is. Az O betűt a tervezés bizonyos pontján elhagytam, hiszen a „bibliaolvasó” szó egyetlen összetett szó. Azonban kedvezni szerettem volna az eredeti ötletnek, ezért az embléma közepére került kis tömör kör egyben ez az O betű. Távolabbi asszociációkat előhívva a csatos bibliák csatjának szimbóluma is, egy összekötő kapocs.

Az Egyesített Bibliaolvasó két szava körbeöleli a megalkotott jelet, egyensúlyt teremtve az E és B betűk között (3. ábra).

Az embléma színeinek a fekete/fehér mellett két liturgikus színt, az aranyat és a violát választottam (4. ábra).

A weboldal tervezését célzottan nem a nyitóképernyő megalkotásával kezdtem, mert strukturálisan az az egyszerűbb. Az oldal egy $n \times db \times 98 \text{ px} \times 20 \text{ px}$ szünet ritmusú raszterhálón nyugszik (5. ábra). Az egymás mellé rendeződő szövegek a felhasználó képernyőméretének függvényében engedik a hasábok számának növelését.

A nyitóképernyőn a fejléc (*header*) szekcióban a centrálisan elhelyezett embléma mellett a navigációs menü (a Bibliafordítások, illetve az Olvasók kattintható menüsora), valamint a lábléc (*footer*) szekcióban a *Lectori salutem!*, a Kapcsolat és az Impresszum linkek szerepelnek (ezek a tartalomfeltöltés során majd, annak függvényében igény szerint módosíthatók) (6. ábra). A szövegek unikális betű- és színkódolása miatt az ikonok funkciójukat veszítették (túlzó elemként jelentek meg), így azokat elhagytam. Ennek közvetlen következménye, hogy a briefben meghatározott csempés elrendezésű nyitóoldal szükségtelemmé vált. Elegendőnek mutatkozott egy oldalba sűríteni és okosan kitalálni a különböző tartalmak bemutatásának mikéntjét.

A felületen megjelenítendő szövegek méretei és metszetei a hasábok számának függvényében változnak: minél több hasáb kerül

egymás mellé, annál kisebb lesz a betűméret, illetve csökken a sor-táv is. 8 pt és 10 pt között a Parmigiano Caption (lábjegyzetek, és esetleges képalárások számára is), a 10–20 pt között a Text, 20 pt felett pedig Headline metszetet kell alkalmazni.

A legkisebb hasábszélesség 216 px lehet ($2 \times 98 \text{ px} + 20 \text{ px}$), ugyanis a zavartalan olvasáshoz szükséges egy sornyi optimális karakterszám 12 pt méretben Paramgiano Texttel szedve így esik az 35 és 65 közé.

A bibliák/olvasók kolofonadatai a címkék alatt található, lenyíló panelban kaptak helyet (7. *ábra*). Emellett háromféle módon lehet keresni a weboldalon: a legördülő menüből (8. *ábra*); a jobb szélső hasáb jobb alsó sarkában található „plusz (+)” jelre kattintva (9–10. *ábra*); illetve a menübe kattintva mind a címkék, mint a könyvek cserélhetőek, akár gépelés vagy legördülő menü segítségével (11. *ábra*).

A panelek jobb alsó sarkában található, jobbra mutató színes kis nyíl (háromszög) hasábmozgató funkciót tölt be, így ha valamely szövegeket szeretnénk közvetlen egymás mellett olvasni, erre a nyíl-ra kell kattintani (12. *ábra*).

Amennyiben a megjelenített szövegekben kijelölünk egy paszszust, az az oldalon megnyitott további szövegekben is automatikusan kijelölésre és megjelenítésre kerül (13. *ábra*). Abban az esetben, ha a szöveg ezen része a fordítás különbségei miatt első betöltéskor nem fért a képernyőre, akkor szöveg a kijelölt cikkelyhez ugrik.

A szövegekhez tartozó magyarázó tartalmakat (például szerző neve az olvasóknál, lábjegyzet, fejezetfelosztás) Menoe Grotesque-kel szedtem (14. *ábra*).

A tervezés Adobe Indesign®, Adobe Illustrator®, Figma és Fontstand alkalmazások segítségével történt. Szakmai konzultációra Polgárdi Ákost és Bálizs Pétert kértem fel.

A projekt bemutatása 2020. november 27-én az Egyesített Bibliaolvasó honlap köré szervezett Zoom-konferencia keretén belül történt meg, fejlesztésére pedig 2021 áprilisáig kerül sor. Az ez idő alatt elkészült szövegek pontos képet fognak adni arról, hogy milyen egyéb grafikai problémára szükséges még a fennmaradó időben megoldást találni.

Függelék

1. ábra

2. ábra

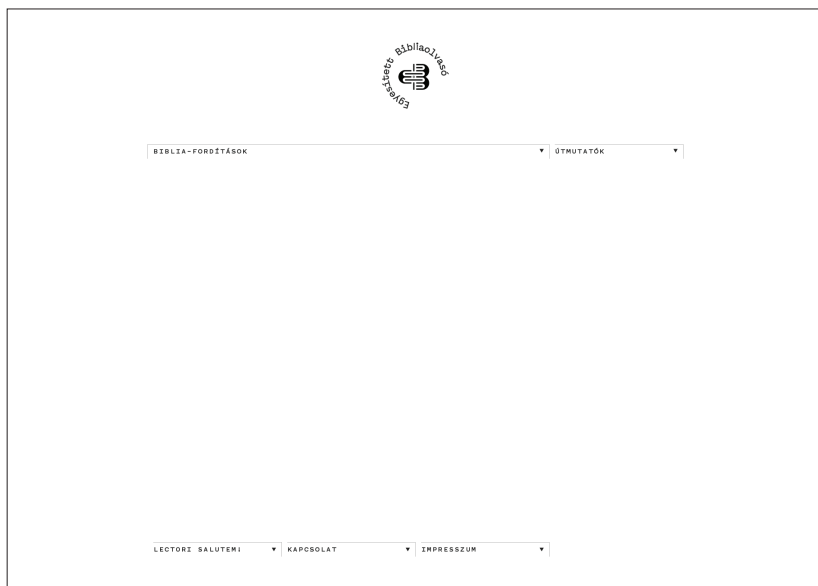
3. ábra

4. ábra

5. ábra

6. ábra

7. ábra

és gondolnak hiábavalót a nemzetek,
yai, és együtt tanakodnak a fejedelmek
ellen? Szakítsuk szét köteleikeit,
üket! * Az égben trónoló nevet, az Úr
zél hozzájuk haragjában és hevében
attam be királyomat Cziónon, az én
tus, venticinset netur? Uulparchit in-
tolorum nullaboraes sinus aut que
um labore velita doluptiandam rendus
dolupta speliqia diu eturest, od mos si
perum facia sitatemp porere eum quibus
nolesecto id qui qui unt es illumquate-
re autat vendi dolestruntem secum sum
noluptatem lata corem dolupti dolupti-
ut as estotatiqia consecus eari volore-
quibusam dolorec tectiatum sincillant

+

gondolnak hiábavalót a nemzetek,
s együtt tanakodnak a fejedelmek
n? ³ Szakítsuk szét kötelékeiket,
⁴ Az égben trónoló nevet, az Úr
vesszjük haragjában és hevében
a be királyomat Cziónon, az én
zentinctis netur? Uulparchit ini-
orum nullaboraas sinus aut que
abore velita doluptiandam rendus
pta speliquia dis eturest, od mos si
n facia sitatem porere eum quibus
secto id qui qui unt es illumquate-
tat vendi dolestruntem secum sum
tatem lata corem dolupti dolupti-
estotatiatia consecus eari volore-
sam dolorec tectiatam sincillanti

10. ábra

RÓF-2014 | REVIDEÁLT ÚJ FORDÍTÁS

+

A Zsoltárkönyv

+

RÉSZ 2. FEJEZET

VERS 8.

▲

ELŐ SZOLTÁR

Az igazak és a bűnösök sorsa

1 Boldog ember az, aki nem jár a bűnösök tanácsa szerint, nem áll a vétkesek útjára, és nem ül a csúfolódók székeire, 2 hanem az Úr törvényében gyönyörködik, és az ő törvényéről elmélkedik éjjel-nappal. 3 Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja. Minden sikerül, amit tesz. 4 Nem így járnak a bűnösök, hanem úgy, mint a pelyva, amelyet szél szétfúj.

BOK | BIBLIA

+

2020. NOVEMBER

„Istené a föld és az éretlenek”

JÓB 12

Nyitottak voltak az Úr felfedezkedésének ajtói az ő hatalmas bölgségéről.

egyen életet, és az igazak, akkor balga lesz.”

Mező István

11. ábra

³Then shall he speak unto them in his wrath, and vex them in his sore displeasure. ⁶Yet have I set my king upon my

gunkról dühös lesz, újjuk is kineveti. ⁴A mennyben lakozó kineveti. az úr. ⁵igaznyolia őket. ⁶Majd szól nekik harag-

12. ábra

ál. ⁵ Azért
az ítélet-
zségeben.
igazak
isz.

, és gon-
zetek,
is együtt
rökkévaló
suk szét
nkrol bil-
vet az Úr
zél hozzá-
grettenti
ályomat
n. Uresero
parchit in-
it molorum
am enia
lita do-
m repe-

he doeth shall prosper. ⁴The ungodly are not so: but are like the chaff which the wind driveth away. ⁵Therefore the ungodly shall not stand in the judgment, nor sinners in the congregation of the righteous. ⁶For the lord knoweth the way of the righteous: but the way of the ungodly shall perish.

CHAPTER 2

2 ¹Why do the heathen rage, and the people imagine a vain thing? ²The kings of the earth set themselves, and the rulers take counsel together, against the lord, and against his anointed, saying, ³Let us break their bands asunder, and cast away their cords from us. ⁴He that sitteth in the heavens shall laugh: the Lord shall have them in derision. ⁵Then shall he speak unto them in his wrath, and vex them in his sore displeasure. ⁶Yet have I set my king upon my

elmélkedik
mint a folyó
idejében m-
hervad el a
tesz. ⁴Nem
úgy, mint a
a szél. ⁵Ez é
bűnösök az
igazak közé
úr az igaza
semmibe vé

MÁSODIK ZS

Isten és felk

2 ¹Miért
lyen hi
nemzetek?
a fejedelmé
ellen és fell-
gunkról bil-
⁴A menny-
kigúnyolja

13. ábra

egyem életünkben, hanem a történelem-
ben is igaz, hogy ha nem jön bölcsesség,
akkor balgaság jön és romlás (17).

Mező István ígema gyarázata

14. ábra

Angol és német nyelvű bibliaolvasó alkalmazások

Bernhardt Dóra

Bevezetés

A körülöttünk levő világ változásai nem hagyják, nem hagyhatják érintetlenül a keresztényeket sem. Ezek közül a változások közül az egyik legfontosabb kétségtelenül az elmúlt évtizedekben lezajlott digitalizáció, amelynek során – többek között – a szavak, szövegek és képek a papírról, illetve bizonyos hanghordozó eszközökről a képernyőre és annak különböző kiterjesztéseire kerültek. A Biblia mint a keresztény ember legfontosabb vonatkoztatási pontja, sokak naponkénti „eledele” sem kerülhette el a digitalizációt. Először maga a Szentírás jelent meg szöveg formájában a képernyőn, hamarosan olyan módon is, ami lehetővé tette különböző fordítások egybevetését egymással és az eredetivel, majd szótárak és konkordanciák segítségével olyan adatbázisok és weboldalak kerültek fejlesztésre, amelyek az alaposabb bibliatanulmányozáshoz is alapot szolgáltattak. Az egyre kifinomultabb és összetettebb funkciókat magába foglaló mobiltelefon széles körű elterjedése pedig a különböző alkalmazások, applikációk fejlesztésének adott olyan óriási lendületet, amely napjainkig is tart.

A Bibliához kapcsolódó különböző programok és szoftverek John Dyer szerint immár egyfajta iparágnak tekinthetők. Dyer, a Dallas Theological Seminary professzora több fő szakaszra osztotta, valamint egy infografikán is ábrázolta a Bibliához kapcsolódó digitális „ipar” fejlődését.¹ Eszerint 1980-tól az asztali számítógép korszakáról, 1990-től az internetkorszakról, 2000-től kezdve pedig a mobilkorszakról beszélhetünk – nagyjából ehhez igazodnak a szoftverek típusai is. Napjainkban ezért a mobiltelefonos alkal-

¹ <https://j.hn/the-history-of-bible-software-infographic/>

mazások fejlesztése került a középpontba, amelyek egyre több és változatosabb formában és tartalommal, a használók egyre bővülő tábora számára kerülnek fejlesztésre.

A Bibliával kapcsolatban két alapvető, egymástól nem mindig jelentősen eltérő – sok esetben egymást átfedő – megközelítéssel találkozhatunk az alkalmazásokban. Az egyik a mélyebb és komolyabb bibliatanulmányozást végzők (részben, de nem kizárólag, teológusok) számára készül, a másik elsősorban „hitbuzgalmi” célt, az aznapra kijelölt ige vagy rövid szakasz segítségével történő naponkénti bibliaolvasást könnyíti meg. Az angol és német nyelvű alkalmazásokra koncentrálok, mivel ezeket használom, ismerem. Az elmúlt években mindkettőből olyan nagy számú új applikáció látott napvilágot, hogy teljes áttekintésük lehetetlen – és szükségtelen – lenne. Ezért a következőkben ezek közül olyanokat mutatok be, amelyek valamilyen – véleményem szerint – érdekes megközelítést képviselnek, vagy olyan funkciót látnak el, amelyet érdemes lehet megismerni.

Naponkénti bibliaolvasás: felekezeten belül és felekezetek között

A naponkénti bibliaolvasást segítő alkalmazások legfontosabb két csoportja a konkrét egyházhoz/felekezethez kapcsolódó és az „ökumenikus”, felekezet közötti szervezetek, illetve egyházon belüli kisebb közösségek által létrehozott és támogatott – a legtöbb esetben nyomtatásban is megjelenő – bibliaolvasó kalauzok digitálissá alakított változata.

A telefonon elérhető digitális platform a felekezetekhez kapcsolódó alkalmazások esetében a napi ige bárhol történő elolvasásán kívül egyrészt lehetőséget ad az azt igénylők számára valamivel mélyebb bibliatanulmányozásra is, például különböző fordítások összehasonlításával vagy hozzáfűzött rövid magyarázatokkal, másrészt több felekezet az applikációt használja további, az adott felekezethez kapcsolódó hitbuzgalmi szövegek (például imakönyv vagy más fontos iratok), illetve a felekezet szempontjából fontos aktuális információ megosztására.

Az angol és német, egyházhoz vagy felekezetekhez kötődő applikációk is egyre gyakrabban használják az interaktivitást lehetővé

tevő funkciókat. A Logos szoftverprogram részeként az angol nyelvű „Verbum” katolikus alkalmazás² például a napi kijelölt igeszakaszon kívül elérhetővé teszi a katekizmust, különböző szentek életét képekkel illusztrálva, olyan fontos műveket, mint Kempis Tamás *Krisztus követése* vagy Chesterton *Orthodoxy* című műve; a komolyabb biblia-tanulmányozást elősegítendő pedig több angol fordítás mellett a latin és görög szöveget is közzéteszi, illetve lehetőséget ad jegyzetek készítésére és azok, valamint imatémák csoportokban történő megosztására. Az Anglikán Egyház különböző – ezúttal nem minden esetben ingyenes – applikációk segítségével hasonló funkciókon kívül lehetővé teszi a naponkénti reggeli, esti és késő esti istentiszteleti liturgiában való részvételt is, nemcsak olvasva, hanem hallgatva is.³

A svájci (zürichi) és német református egyház (*Evangelisch-Reformierte Kirche*) 2017-ben, a reformáció 100. évfordulója alkalmából elkészült, from... nevű (ingyenes) applikációja⁴ az egyházi kommunikáció kategóriában a Zwingli-díjat is elnyerte. Az alkalmazásban a naponkénti igeolvasásra kijelölt rész mellett napi képek, énekek és imádság is megtalálható, de a készítők fontosnak tartották a „kegyesség” (*Frömmigkeit*) megjelenésének bemutatását az irodalomban, művészetekben, sőt, szatírban is. Az alkalmazás segítségével találkozókat, konferenciákat és istentiszteletet is lehet szervezni, és célja, hogy használói valódi közösséggé alakuljanak.

A svájci egyházon kívül úgy tűnik, a svájci Bibliatársulat számára is fontos, hogy a „keresők”, a keresztény hitet nem, vagy csak alkalmanként gyakorlók figyelmét is felhívja a Biblia aktualitására; legújabb applikációjuk, a *Bible Energy* a feltöltött bibliai részeket azok mindennapokhoz való közelsége alapján válogatja és ezeket rövid „impulzusokkal” egészíti ki; az alkalmazáshoz pedig egy *Bible Energy Wiki* is kapcsolódik, amelyik a szövegben előforduló fogalmak rövid, de közérthető magyarázatát hivatott szolgálni. Végül ugyanez a szerkesztőség kéthetente egy *Bible Energy Focus*-szal bővíti az applikáció kínálatát, amely aktuális társadalmi témákkal kapcsolatban segít az elgondolkodásban.⁵

² <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.logos.androidverbum>

³ <https://www.chpublishing.co.uk/apps>

⁴ <https://www.fromapp.org/from...-16437-0-0-55.html>

⁵ <https://www.bibellesebund.ch/beitrag-lesen-ch/bibel-app-fuer-newbies-183.html>

1. ábra: Telefonos alkalmazás: A From... alkalmazás a satíra eszközét is használja, hogy a Bibliát közelebb hozza a kevésbé kegyes (fromm) emberekhez

A naponkénti bibliaolvasást támogató applikációt fejlesztő felekezeti szervezeten belül legfontosabbak a bibliaátolvasók (ebben az esetben angol és német nyelvterületen működő), hiszen az ő céljuk eleve a Biblia olvasásának segítése, támogatása. Mellettük azonban számos, mind katolikus, mind protestáns egyházon belüli kisebb közösség is saját alkalmazást fejlesztett. A bibliaátolvasók hamar felismerték, hogy a Biblia olvasását (céljuknak megfelelően) különböző módon tudják segíteni a különböző korosztályok esetében. A Német Bibliaátolvasó ezért például több különböző alkalmazást fejlesztett. A német Evangélikus Egyházban még mindig fontos esemény a konfirmáció, ezért érdekesség, hogy külön applikáció készült a konfirmandusok számára. A – szintén ingyenes – KonApp⁶ az azt használó lelkészek szerint nagyban segíti a konfirmációra való felkészülést; nemcsak két, egymással szinkronizált ismert és fontos német nyelvű bibliafordítást használ, hanem segítséget ad a

⁶ <https://www.die-bibel.de/ueber-uns/was-wir-tun/unsere-initiativen/bibel-als-app/konapp/>

naponkénti olvasáshoz, van felület a jegyzetelésre, és a konfirmációs csoporton belüli kommunikációt, illetve képek, fotók, igeversék egymással való megosztását is lehetővé teszi.

A Brit (pontosabban angol és walesi, mivel Skóciának és Észak-Írországnak külön bibliatársulata van) Bibliatársulat három különböző applikációja közül⁷ egy kifejezetten a gyermekeknek készült; a rajzokkal illusztrált bibliai történeteket a gyerekek saját rajzaikkal egészíthetik ki. A második applikáció a szervezethez kapcsolódó eseményeken kívül a lelki élet növekedését segítő funkciókkal bír, míg a harmadik a Biblia különböző walesi nyelvű fordításait tartalmazza.

Egészen új alkalmazás a több, mint nyolcvan bibliatársulat és más keresztény szervezet által támogatott Bible 2020⁸ alkalmazás, amely 2020-ban már számos nyelven, illetve fordításban feltöltött napi igék felolvasásának videóra vételét és az applikáció segítségével a világ különböző részein élő közösséggel, illetve a Facebookon és más közösségi platformokon való megosztását teszi lehetővé. Az alkalmazást 2020 folyamán máris továbbfejlesztették – immár csoportok is létrehozhatók, amelyekbe bárki bekapcsolódhat.

Bibliatanulmányozás

A naponkénti, a lelki élet táplálását és a hitben való növekedést szolgáló bibliaolvasás és a mélyebb, „tudományosabb” bibliatanulmányozás nem választható szigorúan el egymástól teológiaiilag sem, de, mint láttuk, a gyakorlatban sem. Ezért a legtöbb bibliaolvasást segítő applikáció – legyen az egyházhoz, felekezethez kötődő vagy sem – a napi útmutató, kalauz vagy leckekönyv mellé olyan funkciókat is társít, amelyek segítségével az érdeklődők különböző fordításokat hasonlíthatnak össze, szavak jelentésének nézhetnek utána, vagy magyarázatokat olvashatnak, igehirdetéseket hallgathatnak. Vannak ugyanakkor olyan alkalmazások, amelyeknek célja a naponkénti bibliaolvasás támogatásán túl célzottan a Biblia alaposabb, tudományosabb olvasása és megértése.

Nem véletlen, hogy ezek közül néhány konkrét bibliafordításhoz kapcsolódik. Ilyen például német nyelven az Eberfelder fordításhoz

⁷ <https://www.biblesociety.org.uk/apps/>

⁸ <https://apps.apple.com/us/app/bible-2020-daily-verses/id1488117097>

kapcsolt applikáció⁹, amely több (féléves, éves vagy rövidebb) időszakra ajánl kalauzt a naponkénti olvasáshoz úgy, hogy a kánon szerinti sorrenden kívül az olvasó történeti vagy a keletkezés idejének kronológiája szerinti haladást választhat a Bibliában. Az audio, keresés vagy jegyzetelés funkciók természetesen itt sem hiányoznak, ahogyan nem hiányoznak az NIV (*New International Version*) fordítás saját applikációjában sem¹⁰, amely mindezek mellett a fordítás történetébe és rejtelseibe is beavatja az érdeklődőket.

Könyvkiadók közül említésre érdemes a HarperCollins, amely az Olive Tree applikáció¹¹ tulajdonosa. Ez a bibliaolvasó alkalmazás offline is használható, miközben a számos angol fordításon kívül több más nyelven is elérhető benne a bibliai szöveg és tartalmazza mindazokat a funkciókat, amelyeket ma egy jó bibliaolvasó applikáció magáénak mondhat (ilyen például a platform- és eszközfüggetlenség, a Biblia tanulmányozását segítő számos segédanyag elérhetővé tétele, valamint a képi és hanganyagok felkínálása).

Az Olive Tree-hez hasonlóan népszerűek az alaposabb bibliatanulmányozáshoz több nyelven rengeteg segédanyagot elérhetővé tévő YouVersion¹² és Blue Letter Bible¹³ alkalmazások, de folytathatnánk a sort; léteznek különböző csoportok (például gyerekek, nők, férfiak vagy akár egyedülállók) számára fejlesztett és különböző célok elérésére (például bibliai versek vagy részek memorizálására) fejlesztett alkalmazások. Összességében elmondható, hogy napjainkban az egyes applikációk az általános (különböző fordítások és segédanyagok, kép és audio, az interaktivitás módozatai, kezelhetőség és design) és különleges (korosztály, élethelyzet, operációs rendszer, ár) igények kombinációiból állnak össze. Az ezek közötti eligazodást segítő számos weboldal található, amely a különböző bibliaolvasó alkalmazások előnyeit és hátrányait számba véve segít az egyre bővülő kínálatban való tájékozódásban¹⁴.

⁹ https://play.google.com/store/apps/details?id=wiktoria.goroch.elberfelder_bibel.AOURHCNRIDKQEITB

¹⁰ <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.tecarta.NIV50thBible>

¹¹ <https://www.harpercollinschristian.com/blog/2018/07/30/olive-tree-celebrates-10-years-in-the-app-store/>

¹² <https://www.youversion.com/the-bible-app/>

¹³ <https://apps.apple.com/us/app/blue-letter-bible/id365547505>

¹⁴ Például: <https://www.sharefaith.com/blog/2013/05/top-10-bible-apps-bible-apps-ios-android/> vagy <https://www.theologydegrees.org/best-bible-app/>

Összefoglalás – de...

„A legújabb digitális technológiák immár nem *tools*, vagyis eszközök, amelyek teljességgel kívül vannak a testünkön és az eszünkön. A világháló nem eszköz, hanem 'közeg', amelyben élünk” – írja Antonio Spadaro *Cyberteológia* c. könyvének előszavában (Spadaro 2014: 5). És valóban – amíg a számítógépes programok eleinte bibliaolvasásunk eszközeként szolgáltak, a bibliaolvasó mobiltelefonos applikációk, amelyek csodálatos és praktikus eszközei a naponkénti bibliaolvasásnak, egyre inkább a hit mindennapi megélése közegévé is válnak.

A fentiekben a teljesség igénye nélkül mutattam be néhányat az angol és német nyelvű bibliaolvasó alkalmazások közül, remélve, hogy így legalább néhányat be tudok mutatni a trendekből, amelyek több, napjaink bibliaolvasó applikációiban megjelennek. Nem vagyok a programozás szakértője, azonban, ahogy láttuk, az appokban elérhető funkciók és technikai lehetőségek ebben követik az általános trendeket; egyre bővülő lehetőségek az interaktivitásra, a személyessé tételre, a pragmatikus használatra – beleértve a minél több operációs rendszeren lehetséges működtetésre – és kitüntetett figyelem a dizájnrá, az esztétikai megjelenésre.¹⁵

Általánosságban elmondható, hogy a tartalmat a felekezeti sajátosságok, illetve egyes szervezetek általános célkitűzései határozzák meg, de bővül a sajátos célcsoportokra fordított figyelem – az egyház is tudatában van annak, hogy különösen a fiatalok számára az internet és az okostelefon immár valóban nem csupán eszköz, hanem közeg, így a hit tartalma, azon belül pedig különösen a Biblia, ezeken az eszközökön keresztül közvetíthető felénk. Ami az ökumenét illeti, ebben látszik a legkevesebb változás – az EBO kutatócsoport által az összehasonlító ökumenikus naponkénti bibliaolvasó alkalmazáson kívül nem találkoztam hasonló kezdeményezéssel.

Nem ennek a tanulmánynak a feladata, de nem kerülhető el a kérdés: milyen hatással van az applikációkon keresztül történő bibliaolvasás annak eredményére, minőségére? A kérdés természetesen

¹⁵ Az egyik legújabb alkalmazás, a 2015-ös NeuBible (<https://www.neubible.co/>) például különösen letisztult dizájna miatt nyerte el a kritikusok és felhasználók tetszését.

nem új – tágabb összefüggésben pszichológusok egyik legkedveltebb témája napjainkban a digitális kor hatása az emberi gondolkodásra és viselkedésre. A már említett John Dyer a bibliaolvasásra nézve vizsgálta a kérdést, és arra a következtetésre jutott, hogy a napi bibliaolvasás kapcsán legtöbbször gyakorlati szempontok miatt nyúlnak a mobiltelefonjukhoz, azonban ha választási lehetőségük van, szívesebben veszik kézbe a könyv formájú Bibliát. Másik megállapítása, hogy a férfiak az alkalmazásokkal több Bibliát olvasnak, de kevesebbre emlékeznek az olvasottakból.

Antonio Spadaro pedig felhívja rá a figyelmet, hogy a technológiai eszközök – így a mobiltelefonos applikációk is – a kényelmet szolgálják és könnyebben a kontroll érzetét keltik az emberben, mint a konkrét helyhez és térhez kötött létből származó kötelékek, ugyanakkor megtörik a test és az ész vagy gondolkodás amúgy intenzív *engagement*-jét, összekapcsolódását (Spadaro 2014: 129). A Biblia olvasásakor a kontroll érzete nyilván ellene hat annak, ami ennek a tevékenységnek a célja lenne – vagyis annak, hogy Isten Szavának „kontrollja” alá helyezze magát az olvasó. Ahogy John Dyer megjegyzi, „Aggódok amiatt, hogy még azok esetében is, akik fontosnak tartják a Bibliát a saját hitéletük szempontjából, könnyű azt hinni, hogy a Bibliához való egyszerű hozzáférés egyenlő a bölcsességben és lelki érettségben való növekedéssel.”¹⁶ Talán nem véletlen, hogy protestáns körökben – így például több bibliatársulat applikációiban is – helyet kapott a bibliai szöveg *Lectio divina*-ként való olvasása, ami ellensúlyozhatja ennek a kontrollnak a veszélyét.¹⁷

„A médium az üzenet” – figyelmeztetett Marshall McLuhan, és a digitális bibliaolvasás során bizonyára nem szabad erről sem elfelejtkeznünk. Ugyanakkor ezek az alkalmazások olyan lehetőségeket kínálnak, amelyekért hálás lehet minden 21. századi keresztény.

Irodalom

Spadaro Antonio (2014): *Cyberteológia. Hogyan gondoljuk el a kereszténységet a világháló korában?* Budapest: Új Ember Kiadó.

¹⁶ <https://bigbible.uk/bible-online-john-dyer/>

¹⁷ <https://scottishbiblesociety.org/resources/lectio-divina/>

Korpuszok a bibliafordításban mint a lexikológiai vizsgálatok eszközei

M. Pintér Tibor – P. Márkus Katalin

Bevezető

Írásunkban olyan, a tudományban egymás mellett létező kérdésköröket vázolunk fel, amelyek amellett, hogy egymástól függetlenül létező problémákkal, gondolatokkal foglalkoznak, egymást átfedő területekkel is rendelkeznek: e két problémakör vagy megközelítés a *korpuszok* és a *fordítás*, érintkezési pontjuk pedig jelen esetben a Biblia, pontosabban annak magyar fordításai. Jelen tanulmány szempontjából fontos továbbá leszögezni, hogy mindkét megközelítés területe, sőt létének célja a szöveg, annak is írott változata. A lexikológiai kutatások szinkrón és diakrón oldalról is felfedhetik a Biblia egyes fordításainak sajátosságait, valamint mélyíthetik a szöveg jelentéseinek megértését. Az egyes fordítások mindenkor egy adott kor vagy nyelvszemlélet nyelvhasználatát tükrözik, így ezek a szinkrónnak mondott, szinkrónnak tűnő vizsgálatok valójában egy adott időpontra jellemző dinamikus szinkrónia, azaz a folyamatosan változó nyelvhasználat állapotát tükrözik. A korpuszok egyik talán legfontosabb tulajdonsága, hogy sok szempontból megfelelnek a szövegeken alapuló empirikus kutatásoknak, és éppen ezért segíthetik a fordítót és a fordítástudományt, így a bibliafordítást is, illetve hasznosak lehetnek a kontrasztív nyelvi szemlélet érvényre jutásában is. Lexikológiai, sőt akár lexikográfiai szempontból fontos lehet a felekezeten belüli változás követése (legyen akár az íráskép, a mondat szerkezet vagy a terminológia használata), ugyanakkor egy ilyen kutatás érdekes eredményekkel szolgálhat a különböző felekezetek bibliafordításai közötti kapcsolatok megteremtésére, valamint a bennük található szinkrón vagy diakrón különbségek felfedezésére (erre érdekes és hasznos példa Fabiny Tibor „Hasogatója”, lásd e kötet a *Komparatív bibliaolvasás. Miért indítottuk el az „Egyesített Bibliaolvasó” (EBO) projektet?* című írását).

A bibliafordítások megalapozottsága – út egy párhuzamos bibliakorpusz felé

A Szentírás eredetét tekintve egyértelmű, hogy belőle csak egy van – így természetes, hogy a fordítások is azt az egy művet, tartalmat adják vissza (ugyan egyes könyvek, részek megléte vagy éppen hiánya tekintetében vannak különbségek). Azonban a nyelvek, reáliák, fordítási stratégiák, valamint a fordító és olvasó értelmezési különbségei miatt egy nyelv diakrón és szinkrón állapotát tekintve is számos fordítás, változat létezik. A számos fordítás léte, használata és a fordítástudományban egymást követő és egymás mellett létező különféle fordításelméletek változatossága a bibliafordítások diverzifikálásához vezetett, ami végső soron egy adott nyelv szinkron állapotában is többféle nyelvi megoldást eredményez – akár egy-egy felekezet vagy szociális csoport számára fordított Biblia kapcsán. A bibliafordítások ez a fajta sokszínű és pozitív változatossága jelenik meg Fabiny Tibor, Pecsuk Ottó és Zsengellér József szerkesztésében 2014-ben a *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon* című könyvben, amely a mai Magyarországon használatban lévő bibliafordításokkal, illetve a különböző felekezetek bibliahasználati szokásaival és szempontrendszerének megismerésével foglalkozik. A kötetet olvasva „fény derülhet az egyes bibliafordítások elkészítésének teológiai-egyház-történeti indítékaira, valamint azokra a nyelvi-exegetikai megoldásokra, amelyek a bibliafordítást annak idején egyedivé és jelentőssé tették” (Fabiny – Pecsuk – Zsellengér 2014: 7). Az ihletettség magasztosságát jelölő nyelvi-stilisztikai egyediségek vagy a tartalom közelítésének könnyebb megértését célzó egyszerűbb nyelvhasználat/nyelvezet használata (ne a nyelvhasználat jelentse az egzegézis alapját) más-más fordítást eredményez, s e termékeny sokféleséget például a szöveg tördelése is mutathatja, így például az 1990-es protestáns Biblia kéthasábossá válása. A fordítási stratégiák sokféleségét mi sem mutatja jobban, mint például az 1990-ben revideált új fordítású protestáns Biblia, ahol a revíziót és újrafordítást többféle, egymástól függetleníthető ok is motiválta: így a fordítási hibák, félreérthető szóhasználat, a szöveg fordításából adódó teológiai, lexikai vagy stilisztikai inkonzisztencia, nehézkes fogalmazás, idegen

nyelvi hatás, a liturgiai alkalmazhatósággal kapcsolatos nehézségek, nyomdatechnikai hiányosságokra, jegyzetanyagra vonatkozó észrevételek vagy sajtóhibák (vö. Pecsuk 2014: 125). Látszik, hogy csak a mai – szinkrón – magyar fordítások is többféle fordítási stratégiát használnak, követnek. Ugyanakkor fontos azt is tudatosítani, hogy a sokféleség önmagában nem hátrány: sőt, ugyanazt olvasni más fordítói megközelítésből akár termékeny is lehet, hiszen a fordítói megoldások más-más gondolatokat, érzelmeket ébreszthetnek az olvasóban – és a fordítóban. A tudatos olvasó, aki esetenként más céllal nyúl az olvasmány után, talán más válaszokat is vár.

Korpuszok

A korpuszok mai értelmezés szerint olyan számítógépen tárolt szövegek gyűjteményei, amelyek az általános annotáció (bibliográfiai és szövegszerkezeti) mellett grammatikai annotációval (morfológiai, morfoszintaktikai, szintaktikai) is rendelkeznek. A nyelvi annotáció biztosítja a szó- és morfológiaalapú keresést, illetve a különféle kódolási típusok, valamint a keresőprogramokon, -nyelveken keresztül lehetőséget ad pontosabb és finomhangoltabb keresésre. A részletes bibliográfiai annotációval kiegészített szövegek pedig lehetőséget nyújtanak a párhuzamos korpuszok kiépítésére is, mint ahogy a párhuzamosított korpuszok párhuzamos láttatására (ezzel kapcsolatban lásd Király Levente Zoltán e kötetben megjelent írását). Az ún. pszeudokorpuszok, azaz a nyilvános felhasználói felületen létező korpuszok (vö. Ogrodniczuk 2012:13) egyik leginkább nyilvánvaló haszna a konkordancialista, azaz a keresés/lekérdezés feltételeinek megfelelő találatok vertikális listázása (ennek egyik típusa a KWIC-konkordancia vagy *Key Word in Concordance*, azaz a találati szó középre zárt vertikális listázása; ilyen online korpusz például a Párhuzamos Bibliaolvasó¹, amely angol és magyar Bibliák megfelelő sorait jeleníti meg párhuzamosított nézetben). Az első számítógépes korpuszok leginkább ezeknek köszönhették sikerüket. Érdekes adalék, hogy a konkordancia szó pedig éppen a Bibliával kapcsolatos: etimológiája valószínűleg a latin *cum core*, azaz *szívvel* (vagy a *concors*, összhang) szókapcsolatban rejlik, amely a Biblia nehéz sza-

¹ <http://parallelbible.nytud.hu>

vainak és lelőhelyeinek ábécérendes listáját jelentette. Az egyik első ismert konkordancia, a *Concordantiae Morales* Páduai szent Antal nevéhez kötődik (a Vulgatát dolgozta fel), más források szerint az első konkordanciát a Vulgata alapján Szent Cher-i Hugo készítette (lásd bővebben McCarthy – O’Keeffe 2010: 3).

A korpuszok fordítástudományban történő használata elsősorban az azok nyelvészeti annotálását és az annotációt lehetővé tevő jelölőnyelvekre épít (ezekről bővebben Hansen-Schirra – Elke Teich 2008, Somers 2008). Az alapvető annotálási szabályoknak és szabványoknak köszönhetően (az adatbázisok lekérdezéséhez hasonlóan) működik a lekérdezés, a keresési feltételeknek megfelelő találati lista generálása, illetve ez utóbbi értelmezése.

Ha a korpuszok szövegek számítógépen tárolt gyűjteményei, akkor joggal merülhet fel a kérdés, hogy a Biblia szövegének elektronikus formában történő tárolása – amely segítségével akár több nyelv vagy változat is egyszerre olvasható – korpusz-e. A szövegek egymás mellé rendezése önmagában még nem, azonban az annotált szöveg már igen – ezen már lekérdezések is végezhetők. Az egy nyelvű korpuszok önmagukban is sok lehetőséget biztosítanak a kutatások számára, ám a több változat egymás mellé rendezése és kereshetősége komolyabb kutatásokat is lehetővé tesz.

Párhuzamos korpuszok és a Biblia

Két szöveg valamilyen szempontú egyezése alapján szinkronba rendezett korpuszok jellemzően két nagy típust alkotnak: ezek az összehasonlító és a párhuzamos korpuszok. A köztük lévő alapvető különbség az általuk tartalmazott szövegek összehasonlítási alapja. Az összehasonlító korpuszok elsősorban a szövegek valamely lazább, nem a Nida-féle formális ekvivalencia alapján kapcsolódnak. Ilyen kapocs lehet akár a szöveg típusa, stílusa, mérete, témája, esetleg keletkezésének időpontja. Fontos, hogy az összehasonlító korpuszok szövegei egymástól függetlenül léteznek, az egyik nem feltételezi egy másik létezését. A párhuzamos korpuszokban található szövegek ezzel szemben mindig egy közös forrásszöveghez kapcsolódnak (vagy éppen az is része a korpusznak). Általában valamilyen hosszabb irodalmi mű fordításaira, változataira épülnek –

mivel a regények gyakran nagyobb szövegmennyiséget alkotnak, így többféle kutatásra is használhatóak (a kétféle korpusztípusról, azok tulajdonságairól, felhasználhatóságáról bővebben Kenning 2010). A párhuzamos korpusz tipikus megjelenési formája a szöveg bekezdés- vagy mondat szintű párhuzamosítása (a Biblia esetében a vers- és fejezetszámozás lesz a párhuzamosítás alapja). Könyvészeti és fordítói szempontból, de akár korpusznyelvészeti szempontokat is figyelembe véve (például: nagy, számítógépen tárolható, elemezhető, pontos bibliográfiával rendelkező annotálható szöveg – mindez ráadásul több nyelven is) a Biblia tipikusan az a szöveg, amely több nyelven is elérhető, így nyelvek között és valamely nyelv változatai között is párhuzamba állítható.

A Biblia többnyelvű, párhuzamos korpuszként történő használata ugyan nem elterjedt, de léteznek Bibliát feldolgozó korpuszok is. Szem előtt tartva, hogy a korpusznyelvészet elsősorban nyelvtechnológiai megfontolásokról foglalkozik a párhuzamos korpuszokkal, felhasználásukat tekintve is elsősorban nyelvtechnológiai szempontok vezérlik a bibliakorpuszok létrehozóit (lásd például Christodouloupoulos – Steedman 2015; Resnik et al. 1999; McCarthy et al. 2020).

A párhuzamos korpuszok elsősorban a gépi tanulóalgoritmusok és a statisztikai alapú fordítógépek számára jelentenek fontos terepet, például a nagy mennyiségű párhuzamosított mondat és lexikális egységek segíthetnek valamely két nyelv közötti gépi, azaz automatizált párhuzamosítás pontosításában. Ez lehet akár a lehetséges szókapcsolatok rögzítésével, mintaadásával vagy az adott nyelvre jellemző szó- és mondat szintaktikai szabályok begyakoroltatásával. Ilyen nyelvtechnológiai feladatok például a szintaktikai kapcsolatok pontosítása (Schlichtkrull – Søgaard, 2017), nyelveken belüli és nyelvek közötti mondatfüggések, mondatbehelyettesítések (Levy et al. 2017), igealakok pontosítása (Yarowsky et al. 2001) vagy akár a többnyelvű optikai karakterfelismerés (Kanungo et al. 2005).

A nyelvtechnológiai és fordítói célok elérése már kevés nyelv, akár egy-egy nyelvpár felhasználásával is megvalósulhat. Éppen ezért (is) a legtöbb párhuzamos és összehasonlító korpusz kevés nyelv anyagait tartalmazza.² Ugyanakkor a szöveggyűjtés és szö-

² A legfontosabb európai párhuzamos korpuszok listáját és leírását lásd <https://www.clarin.eu/resource-families/parallel-corpora>.

vegfeldolgozás automatizáltsága miatt lehetnek sok nyelvet lefedő korpuszok is. Ilyen például a Christos Christodouloupoulos által készített *Massively parallel corpus: the Bible in 100 languages*³, amelyben – egyebek mellett – magyar nyelvű Biblia is szerepel. A többnyelvűség ugyan lehetővé teszi a nyelvközi ekvivalenciák kutatását, azonban a korpuszban szereplő magyar nyelvet az 1908-as revideált Károli-fordítás jelenti (jelenleg egyeztetés folyik a RÚF szövegének felhasználhatóságáról).

A párhuzamos bibliakorpuszok építésére tett másik érdekes kísérlet Philip Resnik és kollégáinak produktuma (lásd Resnik et al. 1999) – *Parallel Corpus of the “Book of 2000 Tongues”*, amely a 2000-es évek elején egyfajta kísérlet volt párhuzamos biblikorpuszok létrehozására és az arra épülő fordításelméleti és összehasonlító nyelvészeti kutatások kivitelezésére.

A párhuzamos bibliakorpuszok egyik legelterjedtebb, egyszerűen mind a bibliafordítás (főként a misszionárius bibliák tekintetében) talán egyik legismertebb szoftvere a bibliapárhuzamosításra is használható eszköz, a Paratext (<https://paratext.org>). E szoftver használható a már meglévő szövegek konzisztenciájának vagy lexikális elemeinek vizsgálatára, ugyanakkor az általa tartalmazott szövegek segítséget nyújthatnak az új fordítások elkészítésére, illetve a régiek revíziójára. A program a Digital Bible Library által tartalmazott fordításokra épül, amely (2020. szeptemberi állapot szerint) 1622 nyelv 999 teljes Bibliáját tartalmazza és a United Bible Societies (UBS, Bibliatársulatok Világszövetsége), valamint a Summer Institute of Linguistics (SIL) közös összefogásának fejlesztése.

A Szentírás szövegének összehasonlítása nem csak nyelvek közötti fordítások tekintetében hasznos és fontos bölcsészettudományi, vallástudományi vagy akár fordítástudományi tapasztalat. Az azonos nyelvű bibliák közti átjárhatóság, esetleg ekvivalenciák keresése hasznos segítség (lenne) a kutatók vagy akár csupán a pusztán érdeklődők számára (épp a kutatások és olvasások különfélesége indokolná, hogy a lekérdezőfelületbe épített kereső minél részletesebb funkciókkal rendelkezzen). A többnyelvű korpuszokban (a lekérdezőfelülettel rendelkező tulajdonképpeni pszeudokorpuszokban) már megszokott osztott képernyős szövegmegjelenítés (mikor

³ <https://github.com/christos-c/bible-corpus>

is a többnyelvű szöveg ugyanazon része több nyelven jelenik meg egyszerre) akár itt is hasznos lenne. A magyar nyelvű Biblia összehasonlítására ugyan számítógépes lehetőség is van, erre használható például a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat bibliatanulmányozáshoz készített honlapja⁴ ugyanakkor a Párhuzamos Bibliaolvasón kívül nem ismerek olyan felületet, ahol egy oldalon több azonos, de más fordítású szöveg összehasonlítására lenne lehetőség (és erre enged következtetni Fabiny Tibor bibliaolvasó gyakorlata is). Magyar Bibliák összehasonlítására lehetőség van a The Word nevű programban is, azonban ennek használata sem problémamentes – csupán letöltés és telepítés után használható, illetve a felhasználói felület sem nagyon használóbarát.

A többféle, magyar fordítású Bibliák összehasonlításának jó példája például a Fabiny Tibor, Pecsuk Ottó és Zsellengér József által szerkesztette *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon* című kötet, amely 11 magyar nyelvű bibliafordítás részleteit tartalmazza – egymás mellé rendezve.

Néhány gondolat a bibliafordításról

A fordítás számtalan definíciója közül írásunkban annak kultúrafüggő (Lanstyák 2013: 309; Naudé 2010: 285–287; van der Watt – Kruger 2002: 118–119), kultúraközvetítő funkcióját hangsúlyoznánk, amely definíció értelmében a fordítás az ismeretátadást egyik nyelvről, nyelvváltozatról a másik nyelvre, nyelvváltozatra segítő eszköz, amely azonban a szöveg kötöttségeire tekintettel többféle viszonylatban is problematikus (erről bővebben M. Pintér 2019, 2020a, 2020b).

A kulturális kötöttség mellett a célcsoport kiválasztása, a célcsoporthoz való alkalmazkodás az elsődleges fordítási problémák közé tartozik (a fordítónak figyelembe kell venni az olvasók szociális és kognitív háttérét, háttértudásukat).

Egy-egy fordítás többféle szempont alapján készül, azonban általánosságban elmondható, hogy a fordítások az alábbi szempontokat szem előtt tartva vagy azokat vegyítve készülnek el. Ilyen fontos szempont a (formai, tartalmi) pontosság, amely összeegyeztethető

⁴ szentiras.hu

a formális ekvivalenciával (*word-for-word translation*). A pontosság egyik alapvető megközelítése a szó szerinti fordítás egyik típusa, a *konkordáns* (vagy *következetesen együtthangzó*) fordítás, amely elméleti síkon garantálja a forrásnyelvi szöveg jelentéseinek pontos átültetését a célnyelvre, azonban a nyelvek közötti különbségek miatt ez lehetetlennek vagy éppenséggel nem olvasmányosnak tűnik. A konkordáns fordítás lényege ugyanis, hogy a forrásnyelvi szónak mindig, azaz minden egyes előforduláskor ugyanaz a célnyelvi megfelelője, illetve a célnyelvi megfelelő minden esetben ugyanazt a forrásnyelvi szót fedi. Ugyanakkor nem lenne célszerű a konkordáns fordításokat eleve rossznak vagy olvashatatatlannak tartani, hiszen a Bibliát érintő kutatások vagy akár fordítástudomány számára éppenséggel hasznos lehet.

A pontosság melletti másik kiemelten fontos tényező az *érthetőség*. E szempont figyelembevétele alapján készülnek például a fent említett különféle bibliák, ahol a célcsoport általi érthetőség és használat célja vezeti a fordítót (a közérthetőség előtérbe helyezése esetén például célzottan stílusok vagy jelentések tűnhetnek el a forrásnyelvi változatból). A pontosságra való törekvés az eredetihez közelebb álló szöveget eredményez, ugyanakkor például gyakrabban alkalmaz lábjegyzeteket az egyes összefüggések vagy történelmi, nyelvi tények tisztázásához. Az a tény sem elhanyagolható, hogy az ilyen szempontot követő fordítások magyarázata, értelmezése nem feltétlen az olvasó, hanem inkább a lelki, szellemi vezető feladata – a pontosabb értelmezés általában segítséggel történik. Ugyanakkor ezek a fordítások nem kifejezetten otthoni olvasás céljából születnek, sokkal inkább a Biblia tanulmányozására vagy közösségi használatra (vö. New Revised Standard Version, New American Standard Bible, English Standard Version vagy a revideált új fordítású Biblia, a RÚF). Azok a fordítások, amelyek az érthetőséget tartják szem előtt, sokkal olvasmányosabbak (egy példa erre Pecsuk Ottó *Szükséges és lehetséges-e az egyszerű nyelvű bibliafordítás? Egy holland példa nyomában* című, e kötetben megjelent írása), több a parafrázis, kevesebb a lábjegyzet (vagy nincs), illetve az értelmezést a fordító végezte, a tekintetben nem terheli az olvasót. Az ilyen típusú Bibliák kifejezetten napi olvasgatásra vagy valamely célcsoport megismertetésére szolgálnak (például a gyermekbibliák vagy a

missziós célú bibliák). További lehetőség még a *bővített fordítás* és *parafrazeálás*, melyben a fordító zárójelben vagy marginális gloszákban több változatot, magyarázatot is feltüntet. A fordítás ugyan nem olvasmányos, de kutatásra vagy elmélyülésre nagyon is alkalmas.

A fordítás komplex folyamat, amely során a jelentés (vö. van der Watt – Kruger 2002) a forrásnyelvi szöveg dekódolásán (például szemantikai, grammatikai, szociokulturális szinten) keresztül jön létre a fordító és az olvasó közös „munkájával”. Bár minden entitás fordítható (ugyan létezik *ekvivalens nélküli lexika*, de jó fordításnál az olvasónak ezt nem szabad érzékelnie), két nyelv kapcsolatát nem feltétlen jellemzik egyértelmű grammatikai vagy szemantikai átfedések. A fordítás folyamatán felépített jelentés többféle elemből épül fel: például *denotatív*, *konnotatív* vagy *szituatív* jelentésből, illetve sajátos *szociokulturális* közösségi jelentésből.

A fordítás bonyolult folyamata azonban néhány alapvető szerkezeti egység megfelelő átváltásán alapszik. Ilyenek a lexikális egységek (szavak, szókapcsolatok vagy idiomatikus egységek) jelentésének analízise és szintézise. A jelentések visszaadása, valamint az adekvát szövegstilisztikai tulajdonságok pontosítása a mondatszerkezet nyelvfüggő konstruktumain és a fordító stratégiáin alapszik. A Biblia komplexitását nemcsak tartalmi, hanem stilisztikai sokfélesége is erősíti: a fordításnak mikro- és makroszinten is figyelemmel kell lennie a szöveg műfaji, stilisztikai tulajdonságaira, sajátosságaira (miközben azt is tudjuk, hogy az eredeti szövegek nem tartalmaztak egyértelmű belső szövegszerkezeti részeket – például bekezdéseket vagy akár mondathatárokkal egyértelműen kijelölt mondatokat). A fordításnak meg kell birkóznia a szöveg implicit, szociokulturális tartalmával úgy, hogy az olvasónak, a mindenkor befogadónak minden nyelven kielégítő választ adjon kérdéseire, egyértelmű tartalmat közvetítsen számára.

A Biblia fordításakor érdekes jelenség a szakralitásból és a kulturális különbségekből adódó sajátosságok halmaza: egyik ilyen például, hogy a fordító mennyire tudja értelmezni az eredeti szöveget, illetve egyáltalán az eredeti szövegből fordít-e. A több száz éve keletkezett szövegek fordítása és egyáltalán, ekvivalenciájának, ekvivalenciaszintjeinek kiépítése nem egyszerű – mint ahogy azt

meghatározni, hogy az évszázadokkal ezelőtti ember elvárásai milyenek voltak a szövegekkel szemben, milyen hatással volt a szöveg az olvasókra, vagy éppen milyen háttértudással rendelkeztek a szövegek értelmezésére vonatkozóan.

Éppen ezért a kulturális, vallási kötöttség miatt a szakrális szövegek fordítása a fordítótól sajátos készségek és ismeretek meglétét feltételezi (egy templomi orgonán is lehet amerikai patriotizmust kifejező dzsesszt játszani, de a templomhoz fűződő kulturális kötöttségek miatt még az Amerikai Egyesült Államokban is a korálok játssza lesz adekvátabb). A kultúraközvetítésre itt mint valamely szociális csoporthoz, közösséghez kapcsolódó ismeretanyag más nyelvre történő átültetésére tekintünk, amely folyamán a forrásnyelvi közösség által létrehozott tartalmakat a célközösség igényeinek (háttértudásának) megfelelően kell közvetíteni. A tartalomközvetítés folyamán különösen *figyelembe kell venni a célközönség kulturális háttérét*. Ilyen tekintetben a fordító által létrehozott produktum kisebb-nagyobb mértékben bizonyosan különbözik az eredetitől, ám az a célközösség számára olvashatóbb, közelebb álló lesz (persze, ha a fordító inkább a Nida kategóriái szerinti formális ekvivalenciához ragaszkodik, akkor a „helyes” értés leginkább a szöveg mögötti tartalmak megfelelő ismerete mellett fog csak működni – valahol erről szól a relevanciaelmélet is).

A kulturális kötöttség miatt érdekes kérdés, hogy a fordító mit tud kezdeni a ma már nem létező közösségek által írt szövegekkel, tartalmakkal, kérdéses például, minden esetben be tudják-e tölteni a „szent” tartalmat a modern közösségekben ott, amely szövegek ma már nem létező kultúrákhoz kötve íródtak (például a fordítói invariánsok folyamatosan változnak).

Az ekvivalenciák és fordítói stratégiák kérdése sem egyszerű a Biblia tekintetében: mivel a Biblia önmagában többféle stílusú, formájú és regiszterű szövegeket tartalmaz, így azok fordítása sem megoldható csupán egyféle fordítói stratégia alkalmazásával (nem mondhatjuk, hogy csak a dinamikus vagy csak a formális ekvivalenciamodellekhez fűződő ragaszkodás minden problémát áthidaló megoldást eredményez az egész kötetre nézve). A szakrális szövegek fordításának normatív volta, normakövetése is alapvető fontosságú. A fordító deskriptív vagy normatív hozzáállása különféle

típusú szövegeket eredményez. Mivel a Biblia olyan szöveghalmaz, amely nagy részben kulturálisan, temporálisan nem feltétlenül (köz) érthető szövegeket tartalmaz, így a szakrális szövegek jó fordítása elsősorban a deskriptivitás és magyarázás felé közelít, különféle fokú normativitás megtartása mellett (például a RÚF-ban található jegyzetek). Tulajdonképpen a szakrális szövegek fordításai felfoghatók a fordító hermeneutikai értelmezésén keresztüli kulturális tartalom átadásának: a mindenkori fordító célja a célközönség (a különféle bibliák olvasóközösségei, mint például a gyermekek, fiatalok, nők, férfiak, analfabéták) kielégítése – mindez gyakran parafrázisokon vagy szó szerinti fordításokon keresztül, az olvasót kielégítendő sajátos nyelvhasználat szüksége mellett. Fontos, hogy a szakrális szövegek stilisztikai kötöttsége is megmaradjon: ugyan sokféle szöveget tartalmaz, de az ihletettség, fennkölttség megtartása a sokféle tartalom átadása közben is esszenciális. Ha figyelembe vesszük, hogy a fordító akarva-akaratlanul is hozzátesz vagy elvesz a szöveghez, interpretálja azt, akkor érthetővé válik, hogy a bibliafordítás makro-, de akár mikroszinten is módosul, így a fordítási veszteséget nehéz elkerülni (például a frazeologikus egységek vagy jeltárgy eltűnésével, megszűnésével járó historizmusok esetében). A fordítási veszteség mellett létező jelenség a fordítási pontatlanság is, mivel a mikroszinten majdnem ekvivalens egységek ekvivalenciaszintje makroszinten eltávolodik egymástól. Már önmagában az ekvivalencia kérdése, megjelenése is sokrétű, azaz például egy jelentésben ekvivalens szövegrész nem biztos, hogy ekvivalens lesz motiváció vagy éppen az esztétikum tekintetében.

Fordítani nem egyszerű (bár kétségtávol élvezetes, alkotó tevékenység), szakrális szöveget pedig annak tartalma miatt különösen nem. A jól lefordított szövegnek ugyanazt kell jelentenie, amelyet a forrásnyelvi szöveg tartalmaz. A fordító fordítás közben értelmezi is a szöveget és a célnyelv segítségével próbálja meg visszaadni a forrásnyelven keresztül megfogalmazott, sokszor többféle szállal a forrásnyelvi kultúrához kötődő tartalmakat. A fordító önmaga is olvasó, befogadó, így rá egyszerre hatnak a szöveg értelmezésével és a szöveg alkotásával kapcsolatos problémák. A problémák javarészt a nyelvek közötti különbségből (ha csak a Bibliát nézzük, az Ószövetség szövege eredetileg óhéber és helyenként arámi, az Újszövetség

ség pedig az ógörög koiné változatban íródott) és a két forrásnyelvi és célnyelvi közösség kulturális beágyazottságából, különbségeiből erednek (vö. az arámi, héber, görög és a magyar nyelv közötti hasonlóságokat vagy a kétezer évvel ezelőtti társadalom kulturális, vallási szokásait a mai szokásokkal, értékrenddel).

A fordítás egyben szövegalkotás is: a célnyelven írt szöveg a célközösséget nemcsak nyelvileg, hanem tartalom tekintetében is kiszolgálja, hiszen a lefordított szöveg akkor tud a célközösség számára elfogadható lenni, ha tartalmilag is azonosulni tud vele. Ehhez azonban a fordítónak tisztában kell lennie a közösség elvárásaival és nyelvhasználatával, a célnyelv különféle normáival (érdekes felvetés a Biblia „veretes” nyelvezete, archaizáló nyelvhasználatára kapcsán, hogy az Újszövetséget épp a ’köz’ nyelvén, az akkor széles körben élőnyelvként használt nyelvváltozatban írták – miközben a például a magyar fordítások nem tesznek különbséget az Ó- és Újszövetség nyelvhasználatában, formalitásában, stílusában, sőt az archaizáló nyelvhasználat több fordítás alapvető értéke). Tulajdonképpen a fordítónak nemcsak annak tudatában kell lennie, hogy kinek, kiknek készíti a fordítást, hanem figyelemmel kell lennie az egyes szövegtípusok, műfajok sajátos normáira is. Nem egyszerű a fordító dolga, mivel a műnek egyszerre kell megfelelnie az olvasó elvárásainak, ugyanakkor a szöveg belső szerkezetéből adódó normatív nyelv- és szövegtipológiai sajátosságoknak is egyaránt. Itt a fordítói stratégiák következetes figyelembevétele, a forrásnyelvi szöveg formai jegyeinek visszaadása elsőrendű: például a himnuszok vagy a zsoltárok formai elrendezése kötötté teszi a nyelvhasználatot. A stilisztikai és formális különbségek mellett a fordítónak tudatában kell lennie az egyes szavakhoz, grammatikai formákhoz kapcsolódó jelentéseknek is. A szövegek ugyanis nemcsak denotatív, hanem konnotatív jelentéssel is bírnak, emiatt azok értelmezése attól is függ(het), milyen stílusú szöveg tartalmazza azokat. Az olvasó által dekódolt jelentés a Biblia esetében azonban gyakran a szöveg stílusa mentén konkretizálódik.

A Bibliába foglalt jelentések pontos visszaadása nehézkes: nem csak szövegbeli vagy stílusbeli, sokkal inkább jelentésbeli akadályok miatt. Egy kétezer éve írt szöveg mikro- és makrojelentéseinek visszaadása, valamint a kontextuális tartalmak ismerete és átadása nehéz feladat, az értelmezéshez az *explicit* és *implicit* utalásokkal is tisztában

kell lenni (ezért hasznos a Biblia folyamatos magyarázata). A fordító munkáját megkönnyítendő ezek kezelésére hasznos lehet az ún. relevanciaelmélet által megfogalmazott szövegfordítási stratégiák.

A fordító feladata tehát egy kétezer évvel ezelőtt, más szociokulturális közegben, más nyelven írt szöveg tartalmi és formai sajátosságainak visszaadása lehetőleg úgy, hogy a szövegben lévő összefüggések, jelentésbeli kapcsolatok is világosak legyenek az olvasó előtt. A szöveg és az azt olvasó közti kommunikáció általában szociokulturális, társadalmi, földrajzi kontextus ismerete mellett lehet csak teljes.

Az írás mint jelentéshordozó entitás többféleképpen jelenik meg a Bibliában, a fordító az íráson keresztül többféleképpen tudja befolyásolni a jelentést, és tulajdonképpen az olvasót is. Így az írás leginkább kétféleképpen tudja befolyásolni az olvasót és a jelentést: egyrészt a betűkön, másrészt a központoszáson keresztül, mivel mindkettő képes jelentést hordozni. A betűk és központoszás kérdése a bibliafordításban nem újkeletű, mivel az eredeti szöveg (ahogy a mai héber sem) tartalmazott nagy kezdőbetűket.

Egyértelmű, hogy a Biblia mint kulturális, szakrális szöveg a fordító számára nagy kihívást jelent. A kihívás ugyanakkor jelen van a másik oldalon, a befogadónál is. A hívők számára a Biblia nem csak pusztán szöveg, írás, hanem tanítás, az életre, életvitelre vonatkozó útmutatás. Olyan szöveg, amely számos tekintetben különbözik a világi szövegektől: mégpedig tartalmában és stílusában is egyaránt. Bár az is igaz, hogy a Biblia egyes szövegei stílusban, regiszterben különböznek egymástól, a könyv egészére nézve az olvasók jellemzően az archaizáló (azaz kulturálisan kötött, szaknyelvként is értelmezhető nyelvváltozatokat) nyelvezetet tartják fontosnak. A kötött nyelvhasználatához, az archaizáló nyelvezethez történő ragaszkodás nemcsak a fordítói oldalt, hanem a befogadót is érinti. A célnyelv speciális változataihoz történő ragaszkodást meghatározhatja, befolyásolhatja például a megszokás, az ismerős nyelvi elemek használata, az ismerős szövegekhez köthető pozitív élmények (egy zenei hasonlattal élve, ha a liturgikus orgonazenék jó érzéssel töltik el a hallgatót, miért ne jelenthetne jó érzést a templomi orgona kevésbé formális vagy kötött zeneművek – akár dzsesszimpvizációk – esetében), a felekezeti és lelki identitás érzésének növelése (akár egy nyelven különböző felekezeti Bibliák között is), a költői (formális) nyelvezet által keltett eszté-

tikai élmény, illetve a fentieket összekötő, *ihletettség* érzete, gondolata (vö. Szalai 2016: 8). Látszik tehát, hogy a bibliafordítás tulajdonképpen szaknyelvi fordítás, és mint olyannak törekednie kell a fordításból „szükségszerűen” adódó pontatlanságok kiküszöbölésére és a különféle ekvivalenciák minél pontosabb megtartására.

Paratext és kitekintés

Az ekvivalenciák megtartásában, sőt keresésében nagy segítség lehet a számítógépen egymás mellé rendezett szövegek gyűjteménye és a szövegek szoftveres feldolgozottsága. Legyen az egy nyelv (időhöz, földrajzi területhez vagy közösségekhez köthető) különféle változatára vagy más-más nyelvekre lefordított Biblia, a szövegek számítógépes feldolgozottsága alapvető fontosságú lehet. A nyelvközi feldolgozás és párhuzamosítás – épp a *lingua francák* miatt – főként a nagy nyelvek Bibliáit érinti. A Szentírás szövege ugyan több száz nyelven is megtalálható az interneten, sőt a bibliafordítók munkáját segítő Paratext program is számtalan nyelvet fed le, azonban fontosnak tartom leszögezni, hogy ezek a szövegek nem tekinthetők korpusznak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a már annotált és standardizált formában (például XML-ben) lévő szövegek ne lennének használhatóak akár korpusznyelvészeti célokra, vagy akár ne lehetne belőlük párhuzamos korpuszt készíteni.

A szövegfeldolgozás standardizált lépései a Paratextben lévő szövegeket is érintik. A Paratext szoftver által tartalmazott szövegek ugyanis rendelkeznek azokkal az alapvető funkcionalitásokkal, amelyek – elvben – képessé teszik azok korpuszá alakítását: mindegyik szöveg Unicode karakterkódolást használ (például a magyarban a duplaékezetes hosszú *ű* és az *ő* jelenthet problémát, ezekről lásd Király Levente Zoltán e kötetben megjelent írását), az XML-technológián alapuló sajátos belső deskriptív annotációs rendszerrel annotálták (mivel azonos a szöveg, az átjárhatóság szempontjából fontos az egyes részeket azonos, a számítógép számára olvasható és értelmezhető kódrendszerrel kódolni), illetve mindegyik szöveg azonos platform (Paratext Translation Authoring Platform) felhasználására készült. Ezeknek köszönhetően, – a párhuzamos korpuszokhoz hasonlóan – remek lehetőséget nyújt a különféle ekvivalenciák megtalálására.

A Paratext program által nyújtott lehetőségek és vizualitás nagyon közelít a párhuzamos korpuszokéhoz (és a fordítóautomatákhoz). A felületen képes több fordítás azonos szöveget érintő elemeit megjeleníteni, illetve új szövegek kiválasztásakor a többi nyelv is automatikusan változik (a Paratext felhasználásáról, a fordítást segítő statisztikai megoldásairól bővebben lásd Riding 2008; Riding – Boulton 2017). Mind a (párhuzamos) korpuszok, mind a Paratext egyik előnye az ún. KWIC-konkordanciák létrehozása, amelyek által az ekvivalensen kívül kisebb-nagyobb szövegrészek is elérhetőek, láthatóak, így a jelentések megtalálása pontosabb lehet.

A Károli Gáspár Református Egyetemen működő projekt céljaként elkészítendő EBO – Egyesített Bibliaolvasó éppen a párhuzamos szövegekre építve teszi majd lehetővé a különböző biblikus felekezetek (római katolikus, református, evangélikus, zsidó, metodista, baptista, adventista) tagjai számára egymás napi igéjének követését, egyszersmind elmélyültebb kutatás véghezvitelét.

„Kezdetben vala az Ige...” Írásunk kezdetén arról írtunk, hogy a tulajdonképpeni korpuszok központi grafikai elemei, a konkordanciák megnevezése a Biblia szöveges elemeinek szójegyzékeire utalt. Circulus vitiosus: a kezdet kezdetén létrehozott listaszerű megjelenítés és annak megnevezése a modernkori, számítógépen megjelenített szövegek sajátossága is. A mai lexikológiai, fordítástudományi kutatások tulajdonképpen újra a konkordanciákra alapulnak. Azaz, a konkordanciák visszatérnek, hogy segítsék a fordítókat, csak a mai kornak megfelelően, számítógépesített alakban.

Irodalom

Christodouloupoulos, Christos – Steedman, Mark (2015): *A massively parallel corpus: the Bible in 100 languages. Language Resources and Evaluation*, 49/2, 375–395, <https://doi.org/10.1007/s10579-014-9287-y>

Fabiny Tibor (2021): Komparatív bibliaolvasás. Miért indítottuk el az „Egyesített Bibliaolvasó” (EBO) projektet? In: Fabiny Tibor – M. Pintér Tibor (szerk.) *πῶς ἀναγινώσκεις; Hogyan olvasod? Felekezeteket összekötő Egyesített Bibliaolvasó (EBO) felé*. Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont, 9–36.

Hansen-Schirra, Silvia – Teich, Elke (2008): Corpora in human translation. In: Lüdeling, Anke – Kytö, Merja (eds.) *Corpus Linguistics An Inter-*

- national Handbook. Volume 2.* Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1159–1175.
- Kanungo, Tapas – Resnik, Philip – Mao, Song – Kim, Doe-Wan – Zheng, Qigong (2005): The Bible and multilingual optical character recognition. *Commun. ACM*, 48/6, 124–130.
- Kenning, Marie-Madeleine (2010): What are parallel and comparable corpora and how can we use them? In: O’Keeffe, Anne – McCarthy, Michael (eds.) *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. Routledge: London-New York, 487–501.
- Király Levente Zoltán (2021): Bibliaszövegek digitalizálása és szinkronizálása. In: Fabiny Tibor – M. Pintér Tibor (szerk.) *πῶς ἀναγινώσκεις; Hogyan olvasod? Felekezeteket összekötő Egyesített Bibliaolvasó (EBO) felé.* Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont, 42–54.
- Lanstyák István (2013): Nyelvi problémák a bibliafordításban, in Benő Attila – Fazekas Emese – Kádár Edit (szerk.) „...hogy legyen a víznek lefolyása...” *Köszöntő kötet Szilágyi N. Sándor tiszteletére.* Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 309–318.
- Levy, Omer – Søgaard, Anders – Goldberg, Yoav (2017): A strong baseline for learning cross-lingual word embeddings from sentence alignments. In: *Proceedings of the 15th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics: Volume 1, Long Papers*, 765–774.
- M. Pintér Tibor (2019): A bibliafordítás sajátosságai a fordítástudomány tükrében. In: Bölcskei Andrea (szerk.) *Protestantizmus, identitás és hagyomány a nyelvben.* Budapest: KRE–L’Harmattan. 23–42.
- M. Pintér Tibor (2020a): Utak a bibliafordításban. In: M. Pintér Tibor – P. Márkus Katalin (szerk.) *Az ige vonzásában. Lexikográfiai, fordítástudományi tanulmányok és köszöntők Magay Tamás 90. születésnapjára.* Budapest: Tinta Könyvkiadó, 42–52.
- M. Pintér Tibor (2020b): Bible translation – A target of linguistic ideologies. *SKASE Journal of Translation and Interpretation*, 13/1, 21–33.
- McCarthy, Arya D. – Wicks, Rachel – Lewis, Dylan – Mueller, Aaron – Wu, Winston – Adams, Oliver – Nicolai, Garrett – Post, Matt – Yarowsky, David (2020): The Johns Hopkins University Bible Corpus: 1600+ Tongues for Typological Exploration. In: Calzolari, Nicoletta – Béchet, Frédéric – Blache, Philippe – Choukri, Khalid – Cieri, Christopher – Declerck, Thierry – Goggi, Sara – Isahara, Hitoshi – Maegaard, Bente – Mariani, Joseph – Mazo, Hélène – Moreno, Asuncion – Odijk, Jan – Piperidis,

- Stelios (eds.) *Proceedings of the 12th Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2020)*, Paris: ELRA – European Language Resources Association, 2884–2892.
- McCarthy, Michael – O’Keeffe, Anne (2010): Historical perspective: what are corpora and how have they evolved? In: O’Keeffe, Anne – McCarthy, Michael (eds.) *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. London–New York: Routledge, 3–13.
- Naudé, Jacobus (2010): Religious translation, In: Gambier, Yves – van Doorslaer, Luc (eds.): *Handbook of translation studies 1*, Amsterdam, John Benjamins, 2010, 285–293.
- Ogrodniczuk, Maciej – Garabík, Radovan – Koeva, Svetla – Krstev, Cvetana – Pezik, Piotr – Pintér, Tibor – Przepiórkowski, Adam – Szaszák, György – Tadić, Marko – Váradi, Tamás – Vitas, Duško (2012): Central and South-European language resources in META-SHARE. *Infotheca*, 12/1, 3–26.
- Pecsuk Ottó (2014): Az 1975-ben megjelent új fordítású protestáns Biblia 1990-es revíziója. In: Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (szerk.) *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. Budapest: Luther Kiadó – Kálvin Kiadó – Hermeneutikai Kutatóközpont, 125–132.
- Pecsuk Ottó (2021): Szükséges és lehetséges-e az egyszerű nyelvű bibliafordítás? Egy holland példa nyomában. In: Fabiny Tibor – M. Pintér Tibor (szerk.) *πῶς ἀναγινώσκεις; Hogyan olvasod? Felekezeteket összekötő Egyesített Bibliaolvasó (EBO) felé*. Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont, 90–115.
- Resnik, Philip – Olsen, Mari Broman – Diab, Mona (1999): The Bible as a parallel corpus: Annotating the “Book of 2000 Tongues”. *Computers and the Humanities*, 33, 129–153.
- Riding, Jon (2008): Statistical Glossing, Language Independent Analysis in Bible Translation, *Translating and the Computer 30*. ASLIB/IMI
- Riding, Jon J. – Boulton, Neil J. (2017): Learning from Sparse Data – Meeting the Needs Big Data Can’t Reach. In: *Translating and the Computer 39. Proceedings*. London: One Birdcage Walk.
- Schlichtkrull, Michael – Søgaard, Anders (2017): Cross-lingual dependency parsing with late decoding for truly lowresource languages. In: *Proceedings of the 15th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics: Volume 1, Long Papers*, 220–229.

- Somers, Harold (2008): Corpora and machine translation. In: Lüdeling, Anke – Kytö, Merja (eds.) *Corpus Linguistics An International Handbook. Volume 2*. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 1175–1197.
- Szalai András (2016): Bibliafordítás és a bibliafordítások. <http://www.apologia.hu/keresztenyseg/biblia-1/bibliaforditas-es-a-bibliaforditasok/>
- van der Watt, Jan G. – Kruger, Yolande (2002): Some considerations on Bible translation as complex process, *Acta Theologica, Supplementum* 2, 22/1, 118–139.
- Yarowsky, David – Ngai, Gracw – Wicentowski, Richard (2001): Inducing multilingual text analysis tools via robust projection across aligned corpora. In: *Proceedings of the First International Conference on Human Language Technology Research*. Association for Computational Linguistics, 1–8.

Szükséges és lehetséges-e az egyszerű nyelvű bibliafordítás?

Egy holland példa nyomában

Pecsuk Ottó

A magyar nyelvű bibliafordítások összehasonlítását szolgáló Egyesített Bibliaolvasó honlap (EBO) lesz a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karán alakult kutatócsoport munkájának egyik végeredménye. E honlap elkészítése apropóján jogosnak tűnik a már elérhető magyar bibliafordítások értékelésének és fordítási szempontból történő egybevetésének igénye. Többen is tettek már erre kísérletet, eltérő szempontból és részletességgel (Lanstyák 2016; Koltai 2018; Pecsuk 2020), de a végkövetkeztetésük hasonló volt: szükség lenne egy igazán dinamikus, valóban egyszerű nyelvű, az egyházi és bibliai nyelvbe beavatatlan olvasók számára is megközelíthető, érthető és élvezhető fordításra. Ha Nida (Nida – Taber 1969: 31) kategorizálását elfogadjuk, akkor már rendelkezünk irodalmi igényű, nagy presztízsű és történelmi bibliafordításokkal (Károli, Káldi), a mai egyházi életet és kegyességet kiszolgáló köznyelvi fordítással (RÚF 2014, Káldi Neovulgata, SZIT), de mindeddig adósok egyházaink egy valóban dinamikus, missziói bibliafordítással. Lanstyák szerint ezt a szerepet (egy szakmai revízió, ellenőrzés után) betöltheti az Egyszerű fordítás (Lanstyák 2015: 64), én azonban korábban ezzel kapcsolatban kételkedésemet fejeztem ki (Pecsuk 2020: 268). Mindenesetre a RÚF-fal egy időben, 2014-ben napvilágot látott Egyszerű (vagy inkább mindennapi) nyelvű holland fordítás (*Bijbel in Gewone Taal*, BGT, magyarul a továbbiakban EHF) és a róla megjelent fordításelméleti és példákkal gazdagon illusztrált monográfia (de Jong 2020) alkalmat ad arra, hogy ezt a kérdést újra átgondoljuk, megvizsgáljuk a

magyar bibliafordítások oldaláról, és újra mérlegre tegyük Lanstyák István felvetését az EFO-ról mint az egyszerű nyelvű, dinamikus bibliafordítás magyar nyelvű példájáról.

Ebben a tanulmányban de Jong új holland egyszerű bibliafordításhoz írt bevezetését alapul véve és nyomon követve megvizsgáljuk a megvalósíthatóság lehetőségeit, az esetleges előnyöket és hátrányokat, majd végül összevetjük a holland fordítás példáit az EFO megoldásaival. Azt keressük tehát, hogy 1. Szükséges-e egy ilyen radikálisan egyszerű bibliafordítás? 2. Ha igen, lehetséges-e? és 3. Betölti-e ezt a szerepet magyarul az „Egyszerű fordítás”?

Milyen bibliaolvasói igényekre válaszol egy egyszerű nyelvű bibliafordítás?

De Jong is azon a véleményen van, hogy a Biblia egyes részei kognitív szempontból nehezek (de Jong 2020: 1). Természetesen nem az evangéliumok példázatai vagy Sámuel könyveinek történetei, de például Pál apostol leveleinek egyes részei, a Zsidókhoz írt levél ószövetségi alapú érvelési rendszere (Gerőfiné 2020) vagy más szempontból Mózes harmadik könyvének áldozati típusleírásai a mai laikus olvasó számára nehezen követhetők. Ezen a kognitív nehézségen nem könnyítenek a hagyományos bibliafordítások, amelyek a formális megfeleltetésre ügyelve a héber vagy görög szintaxist követve állítják elő az egyébként is nehezen követhető jelentésű szakaszok magyar változatát. Még olyan fordításoknál is, amelyek egyébként dinamikus fordítási elveket követnek, a fordításban megőrzött bibliai képek, kifejezések vagy a nagyobb szövegegységek szerkezetének megtartása miatt a biblikus nyelvet és érvelésmódot nem ismerő olvasó könnyen elveszíti a gondolatmenet fonalát, hiszen a dinamikus fordítási megoldások a makroszintű vagy kontextuális megértési nehézségekre nem kínálnak megoldást.

Amint De Jong rámutat (de Jong 2020: 2), az egyszerű nyelvű bibliafordítás lényege, hogy minden lehetséges fordítói eszközzel elősegítse a szövegértést a célcsoportként meghatározott olvasói kör számára. Ehhez át kell alakítani a teljes nyelvhasználatot: lecserélődik a hagyományos bibliai szókészlet, a mondat szerkezetek elhagyják a forrásnyelvi mintákat, és ahol szükséges, átláthatóbb szövegkohéziós

átmeneteket (példákat lásd alább) alkalmaznak a fordítók. Az egze-gézis segítségével a fordítás feltárja az eredeti szöveg érvelési irányát és logikáját, és ha szükséges, megcserél mondatokat vagy verseket annak érdekében, hogy az olvasó könnyebben követhesse a monda-nivalót. Az egyszerű nyelvű bibliafordításban félre nem érthető név-mások, áttekinthetőbb mondatkapcsolók és kötőszók használatára törekednek a fordítók. Minden esetben olyan retorikai megoldásokat kell alkalmazni, hogy a szöveg expresszív szempontból, vagyis a szer-zői szándéknak illetve szándékoltásnak megfelelően félreérthetetlen legyen. Ezek a változtatások jelentősen eltérnek azoktól a megoldá-soktól, amelyeket egy bibliafordításnál eddig megszoktunk. Nyilván-valóan meg kell indokolni, hogy miért folyamodhat egy fordítás ilyen szokatlan megoldásokhoz. A válasz a célközönségben rejlik.

Az egyszerű nyelvű bibliafordítások célközönségét azok alkotják, akiknek a jelenlegi bibliafordítások valamilyen okból nem érthetőek: ez lehet veleszületett nyelvi inkompetencia, mint a diszlexia vagy a siketség, de adódhat abból is, hogy ezek az olvasók a Biblia nyelvét második nyelvként használják (de Jong 2020: 3). Az EHF esetében érthető ez a szempont, hiszen Hollandiában a hitüket gyakorló ke-resztyének egy jelentősebb része bevándorlóként érkezett az ország-ba, és második vagy az angol mellett harmadik nyelvként használja a hollandot. Egy következő célcsoportba azok az „új olvasók” (new readers) tartozhatnak, akik semmilyen kulturális vagy történelmi előismerettel nem rendelkeznek a Biblia szövegéről és világáról. Ha a holland kontextust vesszük figyelembe, az ottani társadalom szeku-larizációjának mértéke egyértelműen a magyar előtt jár, bár a bibliai kultúra ismerete már nálunk is erősen hiányos. De Jong megjelöl egy – számomra meglepő – harmadik célcsoportot is, mégpedig a hagyo-mányos, sőt konzervatív és a Bibliát jól ismerő keresztyének csoport-ját (de Jong 2020: 4). Az ő esetükben az EHF inkább második vagy harmadik referenciafordításként jön szóba, amelyet bibliaórán vagy egyéni bibliaolvasás közben vehetnek elő, mintegy kontrollfordítás-ként használva a bevált, régi bibliafordítás mellett. De Jong szerint meglepő, hogy éppen ezektől az olvasóktól milyen sok pozitív visz-szajelzést kaptak arról, hogy egy-egy jól ismert igeszakasz értelme az EHF segítségével tárult fel előttük, és ezáltal jobban értették a hagyo-mányos fordítás szövegét is (de Jong 2020: 201–202).

Mit jelent az „egyszerű nyelv”?

Az egyszerű nyelvű bibliafordítás hasonló nyelvet használ, mint az ún. köznyelvi (*popular or common language*) bibliafordítások, vagyis azt a nyelvi réteget, amelyet a társadalom nagy része a társas érintkezés 70 %-ában közösen használ (Wonderley 1970: 126–137). Ami ezektől a fordításoktól igazán megkülönbözteti az EHF-et, az a megértésre törekvés radikalizmusa.¹ Más fordításokhoz hasonlóan az egyszerű nyelvű fordítást is egy háromlépcsős folyamatként kell elképzelnünk. Először megtörténik a forrásszöveg értelmezése, hagyományos egezetikai eszközökkel és más fordításokkal való egybevetéssel. Ezután következik a forrásszöveg célnyelven történő fogalmi újraépítése, a transzformáció (amely egy alapvetően nehezen megragadható vagy modellezhető mentális folyamat), majd végül a célnyelvi szöveg strukturálása és véglegesítése, akár több fázison keresztül, ellenőrzésekkel és teszteléssel együtt. Nyilvánvalóan minél nagyobb hangsúlyt helyez egy fordítás a célnyelvi kimenetre, annál bonyolultabb ez a háromlépcsős folyamat, főleg az utolsó fázis. Egy literális fordításnál ez a transzformáció és a kimeneti szövegújraépítés sokszor a szavak, legfeljebb a mondatok szintjén történik meg.

Ha a hagyományos kétpólusú fordítási mátrixban akarjuk elhelyezni az egyszerű nyelvű bibliafordítást, akkor a következő fogalmakkal írhatjuk le (de Jong 2020: 10–12):

1. szabad (szemben a kötött, literális fordítással); 2. dinamikus (szemben a formakövető fordítással); 3. kommunikatív (szemben a szemantikai jellegű fordítással); 4. rejtett (vagyis olyan fordítás, amely a természetességre törekszik, és ezáltal rejtegeti fordítás voltát, szemben a nyílt fordítással, amely felvállalja azt); 5. instrumentális (vagyis

¹ Az EHF előfutárainak tekinthetjük a CEV-et (*Contemporary English Version*, 1991/1995, rev. 2006), amelynek egyik skoposa volt a hallás utáni megértés elősegítése, és célközönsége volt az angol nyelvet közvetítőnyelvként is használó számos afrikai egyház, ahol az orális kultúrának (például „storytelling” az istentiszteleten vagy a közösségi ünnepeken) még mindig nagy szerepe van. Hasonlóan egyszerű nyelvre épül a francia *Parole de Vie* (2000) fordítás, amelynek célközönsége kifejezetten a franciát mint második nyelvként használó olvasók. Ilyen fordításnak tekinthetjük még az afrikaans *Bybel vir almal*-t (2007), a spanyol TLA-t (*Traducción en lenguaje actual*, 2003, UBS) és Wycliffe Bibliafordítók által jegyzett *Easy English Bible*-t. Az EHF azonban minden elődjénél radikálisabb a megértésre törekvésben (de Jong 2020: 25–26).

a forrásszövegtől függetlenedő fordítás, szemben a dokumentálóval, amely szorosabban kapcsolódik a forrásszöveghez); 6. belesimuló, *fluent* fordítás (szemben az ellenálló, *resistant* fordítással); 6. honosító (szemben a Venuti kívánalmainak megfelelő idegenítő, *foreignizing* fordítással, bővebben vö. Pecsuk 2020: 209–214); 7. szintetikus (szemben az analitikus fordítással); 8. naturalizáló (szemben az exoticizáló fordítással). Ezekben az ellentétpárok lehetőséget adhatnak arra, hogy az egyik pólushoz közelebb álló fordítást a másik pólus felől nézve hiányosnak vagy tévesnek tekintsük. Fontos azonban szem előtt tartani azt a nyilvánvaló tényt, hogy egy, a Bibliához hasonlóan kulturálisan kötött, időben tőlünk távol lévő szakrális szöveg fordítása sosem lehet azonos a forrásszöveggel, hiszen mindig bizonyos fordítási elvek és a saját történeti meghatározottsága (például, hogy miért is készült) mentén fogalmazza újra a forrásszöveget. Ezért bármilyen fordításról beszélünk, az az alapszöveg jelentésének csak egy részét tudja explicitté tenni. Más jelentéselemeket implicite tartalmaz, megint másokról pedig kénytelen lemondani. Hiba egy bibliafordítás alapján állva ítéletet mondani egy másik felett, hiszen minden új bibliafordítás, amelyet átgondoltan és kompetens szakemberek készítenek, üdvözlendő hozzájárulás a „teljes képhez”, egy puzzle-darabka a nagy kirakósban (de Jong 2020: 12). Lehet, hogy egy fordítást túl szabadnak érez valaki, de fel kell tenni a kérdést, hogy mihez képest szabad? Ha túlságosan idegenítőnek tűnik, mihez képest az? Ha egy fordítást értékelni akarunk, sok szempontot kell figyelembe vennünk, hiszen lehet, hogy az egyik (például nyelvi) szempontból dinamikus, ugyanakkor a Biblia kulturális vagy történeti aspektusait bemutató szándékában már inkább exoticizáló, amint arra a 2004-ben kiadott „Új holland bibliafordítás” (*Nieuwe Bijbelvertaling*) lehet a jó példa (vö. az *NTT Journal for Theology and the Study of Religion* (2005) 59/4 számának tanulmányait).

Nem érdemes tehát egy mérőszám vagy jellemző mentén kategorizálni a bibliafordításokat. De Jong szerint a bibliafordítás története arról tanúskodik, hogy a sikeres és időtálló bibliafordítások azok voltak, amelyek valamilyen határozott szándékkal és elvek mentén készültek, és amelyek fordítói ezeket az elveket az egyes megoldások során többé-kevésbé következetesen érvényesítették (de Jong 2020: 12–13). Luther ekképp ragaszkodott a dinamikus fordításhoz és a

teológiai aspektushoz (a jó fordító először is jó teológus, aki a fordítás során ragaszkodik a Biblia felismert középpontjához, vö. Pecsuk 2020: 94–97), a *King James Version* (KJV) fordítói pedig így ragaszkodtak a „legkiválóbb megoldás” elvéhez (McGrath 2001: 172–175).

Mi tesz sikeressé egy bibliafordítást?

Ha a formahű–gondolathű ellentétpár nem alkalmas a bibliafordítás megítélésére, akkor mégis milyen fokmérője van a minőségnek? A nyugati fordítási irodalomban nincs egyetlen mérce, sokkal inkább több elfogadott, konszenzusos szempont létezik, amelyek közül érdemes az alábbiakat közelebbről is megismerni (de Jong 2020: 13–15):

1. *Pontosság.* Ez a fordítás és az alapszöveg kapcsolatának fokmérője. Sokáig azonosították (elsősorban Nida nyomán) a szemantikai ekvivalenciával, de mára még az is vitatott, hogy egyáltalán érdemes-e ekvivalenciáról beszélni, az elérésére törekvés pedig már egészen illuzórikusnak tűnik (Wendland 2012: 91–98). De Jong teológiai metaforájával élve ez a bibliafordításban a betű vagy a test ismérve (de Jong 2020: 13).

2. *Érthetőség.* Itt elsősorban a fordítás tartalmára, kognitív minőségére gondolhatunk. Az EHF esetében ez a jelleg domborodik ki leginkább. Számos eszköz áll a fordítók rendelkezésére, hogy ezen a területen minél hatékonyabb szöveget állítsanak elő, elsősorban a transzformáció különböző változataival, amelyeket az alábbiakban az EHF megoldásai kapcsán még bemutatunk. Ha a pontosság a test és a betű szerepét tölti be, akkor az érthetőség a fordítás „lelke”, amely nélkül a fordítás üres szöveg, hiábavaló próbálkozás csupán. Nagyon szubjektív ugyanakkor annak megítélése, hogy hol húzódik a „megértés” és megértetés elősegítésének, illetve mesterséges előidézésének határa. Hol kell elengednünk az olvasó kezét, és rábízni a saját képességeire és intuíciójára a szöveg jelentésének felismerésében? Az EHF nagyon közel jár ehhez a választóvonalhoz, a de Jong által idézett példák alapján véleményünk szerint néha át is lép rajta (lásd alább az 1Kor 12 és a Róm 7 fordítása kapcsán említett példákat).

3. *Kifejezőkészség (expresszivitás).* Mint minden irodalmi és szakrális szövegnek, a Bibliának is szándéka, hogy hasson az olvasóra, befolyásolja, döntésre hívja, bűnbánatra, megtérésre, Istenhez

fordulásra, bátorságra és tanúságtételre ösztönözze. Ha mindezt a bibliafordítás nem tudja elérni, akkor a fordító nem végezte jól a feladatát. Ha az előző két szempont testként és lélekként viszonyul egymáshoz a fordításban, akkor itt a szívről beszélhetünk, vagy ha az érzelmek bibliai központjára gondolunk, akkor a bensőre (de Jong 2020: 14).

De Jong e három ismerv mellett említ egy negyediket is, amely mintegy az előző három foglalatát, s amely inkább etikai mintsem nyelvi vagy teológiai kategória: A „megbízhatóság” szempontját. Ez természetesen szubjektív fogalom a bibliafordításban, de fontos, mert a fordítás közösségi elfogadása és végső soron sikeressége múlhat rajta.

A leggyakrabban úgy szokták megítélni egy fordítás sikerességét, hogy az megfelelően visszatükrözi-e a forrásszöveget, vagyis a fenti szempontok közül az elsőt, a pontosságot kéri számon rajta, mégpedig a szavak vagy klauzulák szintjén. De Jong szerint azonban valójában a fordítás alapelvei döntenek el, hogy milyen lesz a fordítás, mit ragad meg, mit emel ki és mit enged háttérbe szorulni a forrásszöveg üzenetéből. Amikor tehát értékelünk egy fordítást, akkor ezt az alapelveket és ennek sikeres megvalósulását tudjuk mérni. Ezt az megvalósítandó célt nevezi a fordításelmélet *skopos*nak, (vagy a deskriptív elmélet szerint) a fordítás „kezdő normájának” (Toury 2012: 79–81). Ez meghatároz minden soron következő elvi és gyakorlati döntést a fordításban. Tekinthetjük úgy is, hogy ez a válasz arra a kérdésre, amelyet a fordítók a stakeholderekkel (vagyis azokkal, akik számára és megbízásából készül a fordítás) együtt feltesznek maguknak a fordítás megkezdése előtt: milyen fordítást akarunk? Ahelyett tehát, hogy a fordításokat egymáshoz viszonyítva értékelnénk, vagy olyan bizonytalan kategóriákba sorolnánk, hogy „helyes” vagy „helytelen”, „pontos” vagy „pontatlan”, egy-egy fordítási megoldás kapcsán inkább „veszteségről” és „nyereségről” érdemes beszélni.

Az EHF jellemzői

De Jong monográfiájában visszatérő érv, hogy a fordítás legfőbb vezérelve az érthetőség. Ez azzal járt, hogy minden döntést befo gadócentrikusság határozott meg. A fordítás megkezdése előtt a

fordítók és a külső konzulensek komoly tanulmányokat végeztek annak feltérképezésére, hogy milyen tényezők akadályozzák, illetve segítik elő egy szöveg megértését. De Jong szerint ennek fontos nyelvi aspektusa a szógyakoriság (de Jonge 2020: 28–33). Alapvető tájékozódási pontja volt a fordítóknak a holland alapnyelv szótára (Kleijn-Nieuwborg 1996). Itt nem a diakrón megközelítést előtérbe helyező nyelvtörténeti „alapszókincsről” van szó, amelynek a nyelvrokonság vizsgálatában látják a hasznát, hanem az élő nyelvet érintő szinkrón szógyakorisági szótárról. Ez a kiadvány megmutatja, hogy mely szavak tartoznak a holland nyelv alapkészletébe, amelyeket a leggyakrabban használnak a hollandul beszélő emberek.

A megértésre való radikális törekvésnek a nyelvi mellett van szövegi aspektusa is. Ilyen lehet az információ elrendezése a szövegben, például a sorrendiség szabályozásával, azután a nyelvi elemek belső kohéziója (például legyen világos a mondatok, mondatrészek egymáshoz való viszonya), és hasonlóan fontos az explicit és implicit információ sűrűsége a szövegben.

De Jong hangsúlyozza, hogy bár az EHF igyekezett megfelelni a „pontosság” kíváncalmának is, ezt a törekvést mindig az érthetőség elvének szem előtt tartásával kell értékelnünk (de Jong 2020: 17–18). A pontosság nem csupán a forrásszöveggel kapcsolatban kíváncsalom, hanem a befogadókkal szemben is. Ezért nem tekinthetjük pontosnak az olyan fordítási megoldást, amelyik nagy valószínűséggel nem lesz érthető a célközönség számára, vagy akár magában hordozza a félreértés lehetőségét. Meglepő tapasztalat volt az EHF fordítása során, hogy miközben attól tartottak, hogy az alapnyelvre szorítkozás és az egyszerű, világos fogalmazás majd nehezíteni fogja az expresszivitás kíváncalmának való megfelelést, valójában éppen fordítva történt. Kiderült, hogy az egyszerű fogalmazás sokszor nagyobb expresszív erővel bír, mint a bonyolultabb szövegek, mert a rövidségben és a direktségben megszólító erő nyilvánul meg, amit az árnyaltabb, redundánsabb fogalmazás sokszor elfed (de Jong 2020: 49–51).

Az EHF további érdekes jellemzője, hogy a próbakiadások (*pilot editions*) tapasztalata alapján teljesen lemondtak a jegyzetek alkalmazásáról. Azt tapasztalták, hogy a nem „beavatott”, a Biblia világát és szövegét nem jól ismerő bibliaolvasó számára a fordítási jegye-

tek csak „extra szavak”, amelyek ahelyett, hogy segítenének megérteni és helyén kezelni a fordítást, inkább zavaróak, mert egyrészt magyarázkodásnak hatnak, másrészt relativizálják a főszövegben megadott fordítási megoldást. A jegyzetek emellett szükségképpen mindig szelektívek, vagyis nem minden fordítási dilemmát lehet a segítségükkel tisztázni. A terjedelmi korlátok miatt pedig egy jegyzet ritkán tudja részletesen és kielégítő módon megindokolni az egyes, többnyire vitatott fordítási döntéseket. A fordítók ezért úgy döntöttek, hogy az érdeklődők számára jegyzetek helyett (online és nyomtatott) tanulmányok publikálásával igyekeznek indokolni a fordítói döntéseket. Azokat pedig, akiket ezek a műhelytitkok nem érdekelnek különösebben, nem terhelik jegyzetekkel (de Jong 2020: 19, 92). Ugyanakkor azt hasznosnak ítélték a fordítók, hogy egy biblikus fogalmakból, témákból álló glosszáriumot alkossanak, amelyet a fordítás végén helyeztek el.

A fordítás megértésre törekvésének további, fontos eszköze volt a szöveg tagolása és a tördelés. A hagyományos, a középkorból örökölt bibliai rész- és perikópabeosztást némileg felülírva több rövidebb bekezdésre, illetve alperikópára osztották a szöveget. Mind a kisebb, mind pedig a nagyobb perikópákat szakaszcímekkel látták el.² A tapasztalatuk szerint ez vizuálisan is segítette, megkönnyítette az olvasást.

Miközben a fordítás általános tulajdonsága, hogy „megvilágítja” a bibliai szöveget és segíti annak megértését, mindez természetesen a másik oldalon áldozatokkal és veszteségekkel jár. Olyan árnyalatok, nyelvi apróságok, képi elemek vagy a megszokott biblikus kifejezések, amelyek egyébként gazdagítják a jelentést, elveszhetnek. De Jong azonban emellett érvel, hogy mindezeket az olvasók megtalálják más holland fordításokban, az EHF azonban olyan tulajdonságokkal kárpótolja e hiányokért az olvasókat, amelyeket azok más fordításokban hiába keresnek (de Jong 2020: 24).

² A bekezdések 2–6 mondatból, illetve 2–3 versből állnak, amelyeket az EHV tipográfiaiilag is elkülönít. Ezek együtt (2–3 bekezdésenként) adnak ki egy perikópát, amelyet szakaszcímmel lát el a fordítás. Ennél nagyobb egység a *major section*, ismét csak egy összefoglaló címmel, a könnyebb követhetőség kedvéért.

Milyen fordítói eszközökkel éri el az EHF a könnyebb megértést?

Fontos kérdés, hogy mitől lesz egy bibliafordítás nyelvezete egyszerű úgy, hogy közben nem válik igénytelenné, szlengessé, trendiskedővé vagy bizalmaskodóvá. Az első eszköz a már említett szóválasztás. A fordítás igyekszik olyan szavakat használni, amelyek jól ismertek és gyakoriak a hollandban. Statisztika szerint az EHF körülbelül 3800 szót használt. Összehasonlításképpen, a holland nyelv nagyszótára 400 ezer szót ismer, az Új holland bibliafordítás pedig 11 ezer szót használt. A szókészlet limitálásának több eszközét alkalmazták a fordítók:

a) A bibliafordításokat szükségképpen jellemző speciális szavak helyett a fordítók általános szinonimákat használtak: a 'fáradozás' helyett 'munkát', a 'bűbánat' helyett 'szomorúságot'. Ennek az lett az eredménye, hogy az EHF-et olyan mértékű lexikai konvergencia jellemzi, amely egyébként a Biblia eredeti szövegét nem (de Jong 2020: 34–36). Gondolhatjuk, hogy ez széleskörű kritikát váltott ki a teológusok között. A fordítók azzal érveltek, hogy csak olyan helyeken alkalmazták ezt a technikát, ahol a speciális szó nem hordozott speciális jelentést is, és ezért helyettesíthető volt egy általánosabb szinonimával. Például hiperonímia alkalmazásával a speciális kifejezés helyett egy fölérendelt kategória kifejezését hozták: 'sakálok' vagy 'struccok' lakóhelye helyett 'vadállatok lakóhelyét' (Ézs 34,13). Amikor erre nem volt lehetőség, parafrázist, körülírást alkalmaztak, tulajdonképpen megmagyarázták a speciális kifejezést. Ugyan ezen eljárás ellentéte is előfordul a EHF-ben: absztrakt kifejezések vagy fogalmak helyett konkrét szavakat, általában igével kifejezett cselekvést fordítottak. Például 'feltámadás' helyett azt, hogy 'életre kelni a halálból', 'megbocsátás' helyett azt, hogy 'valaki megbocsájt valamit'. Ahol lehetséges volt, az idiomatikus fogalmazást kerülték, és feloldották a jelentés alapján. Ahol félreérthető volt az eredeti megfogalmazás, ott úgy egyszerűsítettek, hogy a félreértés lehetőségét elkerüljék (de Jong 2020: 36–39).

Természetesen akadtak olyan kifejezések is, amelyeket nem lehetett egyszerűbbekkel helyettesíteni. Ha nem kínálkozott megfelelő alternatíva, szinonima, megmaradhatott a nehezebb kifejezés, de ilyenkor igyekeztek azt a glosszáriumban megmagyarázni. A bibli-

ai tulajdonnevek nem voltak egyszerűsíthetők, mert a fordítók azt már túlzott beavatkozásnak érezték volna a szöveg történetiségébe. Azonban ilyen esetekben is lehetett pontosítani az adott tulajdonnevet, hogy biztosítsák, az olvasó a megfelelő kategóriába sorolja: pl. 'Eufrátesz folyó' vagy 'Kármel hegy'. A számneveket is többnyire számmal és nem betűvel írták, kivéve ott, ahol a holland helyesírás megkövetelte (pl. 1–20, vö. de Jong 2020: 42–44).

Az egyszerűbb mondathasználat azt jelentette az EHF-ben, hogy kerülték a komplex szerkezeteket, például a hagyományos bibliafordításoknál sokkal kevesebb alárendeléssel élt a fordítás: a fordítók ügyeltek arra, hogy egy mondatban maximum egy alárendelés legyen. Igyekeztek megtartani a hagyományos holland mondatrendet is: alany-állítmány-bővítmény, ez alól csak akkor tettek kivételt, ha az adott információt ki akarták emelni. Bár a hollandban a passzív szerkezet gyakoribb, mint a magyarban, az EHF fordítói is igyekeztek kerülni a passzív szerkezetű megfogalmazásokat, ahogyan a névszói állítmányok helyett is előnyben részesítették az igei állítmányokat. Ismeretes, hogy a héber megfogalmazásban a lényegi mondanivaló gyakran esik a mondat végére, de ez nem így van a hollandban, ezért sokszor kellett átrendezni a mondatok vagy versek szerkezetét. A retorikailag szerkesztett többszörös tagadásokat is feloldották a szándékolt jelentés szerint.

De Jong szerint sokáig élt az az elgondolás, hogy a szöveg érthetőségének záloga a szavak és mondatok rövidségében rejlik. Szerinte azonban a fordítók nyelvi tanulmányok segítségével azt ismerték fel, hogy a rövidség önmagában még nem jelent könnyebb érthetőséget: ennél fontosabb a világos mondat szerkezet, az erős szövegkohézió, az elegendő mennyiségű cím (szakasz cím), az információ elrendezése (ha szükséges, a szakasz eseményeit kronológiai sorrendbe kell rendezni a fordításban), az intratextuális utalások egyértelműsítése és az olvasók számára követhető mondatkapcsoló elemek használata (de Jong 2020: 55–56).

A kisebb szövegi egységektől a nagyobbak felé

A régebbi, hagyományos bibliafordításokat az jellemezte, hogy a fordítás a szöveg kisebb egységei szintjén zajlott, a szavak (*word*

for word, igét igével, névszót névszóval, KJV), a mondatrészek vagy mondatok szintjén (NIV). Ezzel szemben a köznyelvi bibliafordítások (EHF, CEV) inkább már a nagyobb szövegegységeken tájékozódnak. A külső, avatatlan szemlélő számára úgy tűnik, hogy itt a „pontos” és a „pontatlan” fordítási pólusok állnak egymással szemben, de ez nem így van: a bekezdések alapján készített fordítások is „pontosak” abban az értelemben, hogy igyekeznek megfelelni a fordítás kezdetben kitűzött skopusának vagyis a „kezdő normának”, ami az EHV esetében az érthető fogalmazás. Ennek érdekében az EHV valóban több transzformációt végez, mint más fordítások. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy a fordítók ténylegesen nagyobb szabadságot is élvezhettek munkájuk során, mint a literális fordítások készítői. Az EHF fordítóinak is el kellett számolniuk minden lefordított vagy lefordíthatatlanul hagyott értelmi elemmel, bár való igaz, hogy ennek a megközelítésnek sok formai elem (például biblikus kifejezések, szintagmák, jelzős szerkezetek, *vershatárok*) esett áldozatul.

Az is megkövetelte a logikusabb szövegelrendezést, hogy a héber elbeszélés szerkezete sokszor zavaró vagy nehezen követhető a mai olvasók számára. A héber leírás általában egy rövid összefoglalással kezdődik, amely előrevetíti az egész elbeszélés lényegét, majd mintegy flashback-ként, jönnek a történet részletei (de Jong 2020: 63). Ebből fakad az is, hogy a könnyebb megértésre törekvő fordításban sokszor nem követhető a hagyományos versszámolás. Több újabb, köznyelvi fordításban láthatjuk, hogy az alapvető szövegegységek 2-3 verset is átfognak (vö. CEV vagy GNB), ezt alkalmazta, az elődöknél gyakrabban és talán következetesebben az EHF.

A RÚF 2014 is él azzal a megoldással, főleg az evangéliumokban, hogy a világosabb fogalmazás kedvéért a személyes vagy vonatkozó névmásokat nevesíti, vagyis kiteszi a vers elején, hogy kiroól is van szó.

Konkordantivás a szavak helyett a kontextusok szintjén

Sokak számára a konkordantivás jelenti a bibliafordítás megbízhatóságát. Azt már kevesebben tudják és említik, hogy egy fordítás nemcsak a szavak szintjén lehet konkordáns (Pecsuk 2020: 181–182). A konkordantivás fogalma tehát relatív. Még a magát egészen

konkordánsnak hirdető fordítás (például az angol ESV) sem képes egészen következetesen minden szót ugyanazzal a szóval fordítani, ha értelmes fordítást kíván adni, hiszen a kontextus értelmének a megőrzése sokszor kikényszeríti a szavak konkordantivitásának elhagyását. Figyeljük csak meg ezt olyan jellegzetes kifejezések fordításánál, mint a héber *shalom* (béke, testi-lelki jólét) vagy a görög *koinónia* (közösség, megosztás, ajándék, felajánlás).

A kontextus meghatározó szerepe különösen fontos az ószövetségi idézetek újszövetségi fordítása esetén. Bármennyire is tetszetősnek tűnik, nem lehet mechanikusan átemelni az ószövetségi formát, mert sokszor az újszövetségi szentírók a saját kontextusuknak megfelelően idézik (néha éppenséggel az eredeti ószövetségi kontextusból kiragadva, sőt azzal szembeállítva) az adott szöveget. Annak megfelelően kell tehát az ószövetségi idézetet fordítani az Újszövetségben, amilyen funkciót a szentíró adni akart neki a saját szövegében, és nem utolsósorban amilyen funkciót az első olvasók érthettek – a bibliatudomány mai konszenzusa szerint (Pecsuk 2020: 58–60).

Az EHF jelentéstisztázó fordítási technikái

Az EHF fordítóinak az volt a szándéka, hogy minden esetben félreérthetetlen módon kibontsák azt az értelmet, amely a bibliai szövegben implicite benne van. Megállapíthatjuk, hogy ezzel a holland fordítás túllép Nida kívánalmain, aki szerint csak a nyelvileg kódolt implicit tartalom kibontandó, az egzegetikai megértéssel és továbbgondolással nyert információ már nem. Nida szerint nem sugallhatunk olyan implicit tartalmat a fordításban, amely nincsen benne az eredetiben *nyelvileg*. Ez egy nagyon finom egyensúlyt és visszafogottságot követel meg a fordítóktól. A Wycliffe fordítói elvei például ezen a ponton túlléptek Nida óvatos stratégiáján (Pecsuk 2020: 156–157). Azt láthatjuk, hogy ezen a határon az EHF is túllép. De Jong részletesen ismerteti, melyek ezek a technikák (de Jong 2020: 93–104):

1. *Explicitáció*. Az a fordítói megoldás, amellyel nyilvánvalóvá tesszük a fordításban azt, ami a forrásszövegben csak rejtetten van benne. Ennek lehet nyelvi oka: két nyelv nem ugyanúgy fejez ki va-

lamit. De az információ rejtőzködésének oka lehet a kulturális és időbeli távolság is, amely miatt a mai olvasók már nem értik azt, ami az eredeti megfogalmazásból következik. Ez a többletinformáció ott rejtőzhet a szövegkontextusban, a tágabb kulturális, vallási kontextusban, a kommunikációs szituációban vagy a teológiai érvelésben, de ma már explicitté kell tenni az olvasók érdekében: Eufrátesz *folyó*, Gileád *vidéke*, Móáb *földje*, a prófétai szövegekben a beszélő (Is-ten, egy „hang”, a próféta, Izráel stb.) azonosítása.

2. *Implicitáció*. Az előzővel látszólag ellentétes irányú folyamat a fordításban, amely azokat az elemeket érinti, amelyek talán kevésbé fontosak a fordításban, ugyanakkor a megtartásuk megnehezítheti a szövegértést (ilyenek a redundáns elemek, például az egy versen belül többször ismételt „így szól az Úr”). Ezeknek az elemeknek a kihagyása szubjektív döntés (ki mit tekint redundánsnak és feleslegesnek), és ezért talán a leginkább kritizálható. A RÚF 2014 revíziós munkálataiban így került előtérbe az ’ímé’ kifejezéssel kapcsolatos vita. Ezt a mondatkezdő partikulát már az új fordítás is sokszor kihagyta, ahol nem volt önálló értelmi funkciója, és ezt a gyakorlatot a revízió is folytatta. Ugyanakkor többen kritizálták ezt az eljárást (a szöveggondozó Magyar Bibliatársulat levelezésében erre sok példa akad 2014 után).

3. *Általánosítás*. Itt olyan speciális kifejezésekről, tárgyakról, állatokról van szó, amelyek pontos beazonosítása nem ad hozzá a szöveg jelentéséhez, de esetleg nehezíthetik az értelmezést, ezért az EHF-ben gyakran hiponímiával kerülnek lefordításra: például ’neki-ereszti a sarlót’ helyett ’levágja/learatja’ (Jóel 4,13).

4. *Harmonizálás*. Előfordul, hogy a bibliai szöveg valakire többféleképpen utal. Emiatt az avatatlan olvasó számára fennáll a félreértés lehetősége. Az EHF-fordítás ezeket a különböző megnevezéseket többnyire egységesíti, vagyis az alternatívák közül csak az egyiket használja: ’egyiptom királya’ – ’fáraó’; ’Káldeusok’ – ’Babilon’ – ’Babilónia’; a ’te szolgád’ önhivatkozás helyett egyes szám első személyű fogalmazás; az egyes szám első és harmadik személyű próféciák egységesítése; az egyes és többes szám első személyű fogalmazások váltakozása a páli levelekben („levélírói többes” – persze olyan esetekben, amikor valóban csak önmagára gondol az apostol, vö. 1Thessz 3,1).

Ezek a technikák felvetik a bibliafordítások kapcsán olyan gyakran használt fogalmak, mint a „kihagyás” vagy „betoldás” kérdését. Sokszor ezeket a minősítéseket egyik vagy másik „alapvető” bibliafordítás tükrében említik. Ilyenkor felróják egy bibliafordításnak, hogy egy másik fordításhoz képest betold valamit a szövegbe vagy kihagy valamit abból. De Jong szerint ez helytelen hozzáállás, hiszen minden fordítást csak az alapszöveg alapján lehet megítélni, egy másik fordítás alapján soha, főként, ha egészen különböző elvek alapján készített fordításokról van szó.

Minden szövegben találkozunk implicit és a befogadó által feldolgozandó, értelmezendő, vagy kiegészítendő információval. Ha például egy vita után megkérdezzük valakitől, hogy „minden rendben?”, akkor tulajdonképpen nem a pillanatnyi állapotára vagy az egészségére vagyunk kíváncsiak, hanem az egész vitára kérdezzük rá, vagyis a kérdésünk sokkal többet rejt, mint a két szó primer nyelvi értelme. Ilyen esetben de Jong szerint a nyelvi elemek egyszerű lefordítása („nem hagyva ki semmit” vagy „nem adva hozzá semmit”) még nem végzi el a fordítás kommunikációs feladatát.

Az EHF tehát igyekszik behívni napjaink *outsider* olvasóját a Biblia világában zajló kommunikációs helyzetbe, és ezt a célt szolgálják a fent említett transzformációs technikák. Amint fentebb kitértünk rá, az EHF fordítóinak az volt a tapasztalata, hogy lábjegyzetekkel nem váltható ki ez az extra, de szükséges információ, mert általában éppen az birkózik meg nehezen a lábjegyzetek értelmezésével, akiknek szüksége van erre a kiegészítésre (de Jong 2020: 92).

A pragmatikai következtetés (*pragmatic inference*) a kommunikációs hézagok kitöltése, amely segíti a kommunikáció áramlását a szövegben, és ezáltal az olvasói megértést. Az, aki „képben van”, érti, hogy mi és miért maradt ki egy írott vagy szóbeli kommunikációból, és szükség esetén ezeket a hiányzó elemeket pótolni is tudja. Aki azonban nem rendelkezik ezekkel a referenciakeretekkel (*frames of reference*), az segítségre szorul: ezt kívánja megadni az EHF. A 2Kor 12-ben például az EHF kiegészíti a szöveget azzal, hogy „én vagyok az az ember”. De Jong azzal érvel, hogy aki ezt nem érti meg a szövegből, könnyen téves értelmezésre juthat. Kérdésünk ugyanakkor, hogy ezzel a fordítás nem avatkozik-e bele túl drasztikusan annak a szövegnek a szerkezetébe, amely éppen az elhallgatással játszik a szerénység-büsz-

keség téma mentén. Még ennél is kétségesebb az EHF megoldása a Róm 7 „én”-jének beazonosításában. Vajon tényleg kimondhatjuk-e biztonsággal, hogy Pál a megtérés előtti vagy utáni emberre gondolt? Az EHF megoldását indokolva de Jong magabiztosan kijelenti, hogy az ezegetikai irodalom mai kvázi-konszenzusa (*majority of modern exegetes*) alapján itt a megtérés előtti ember apóriája szólal meg. A fordítás ezt a feltételezést explicit információként belefordítja a szövegbe (de Jong 2020: 112–113). Számomra ezen a ponton igencsak vitathatóvá válik az EHF pragmatikai következtetésének gyakorlata. Az EHF olyannyira el akarja vezetni az olvasókat a kétségtelen és bizonyos szövegértéshez, hogy még ott is erre törekszik, ahol a bibliai hely nehezen (vagy többféleképpen) érthető, ráadásul évszázadok teológiai diszkussziója sem tudott konszenzusra jutni felette. Nem túlértékelése ez a fordítás feladatának? Nem figyelmen kívül hagyása a fordításhoz egyébként nélkülözhetetlen egzegézis határainak?

Egyébként de Jong is beszél ennek az eljárásnak a határaitól (de Jong 2020: 94). Szerinte nem lehet „átírni a szöveget”, vagyis egészen hiányzó információkkal kipótolni. Nyilvánvalóan a Róm 7 előbb leírt egzegézisét nem tartja ilyen eljárásnak. De nem lehet javítani a fordítás során a bibliai szöveg inkongruenciáit, egyenetlenségeit, esetleges ellentmondásait sem (holott ezek is nehezíthetik a megértést!). Nem volt megengedett az EHF fordítóinak a szövegegységek átrendezése a bekezdések szintje felett. De Jong szerint az már „a szöveg megváltoztatása lenne”. Ugyanilyen okból nem lehet egyszerűsíteni vagy rövidíteni a listákat vagy felsorolásokat sem.

A hagyományos biblikus nyelv és az EHF

A hagyományos „kánaáni” kifejezések kötelező elemei sok bibliafordításnak, és sokak szemében egyfajta védjegyei a hűséges bibliafordításnak. Ugyanakkor az is jellemző rájuk, hogy a köznyelvben vagy egyáltalán nem használatosak, vagy a jelentésük már lényegesen eltér a bibliai jelentésüktől. Ráadásul a teológiatörténet évszázadai során önálló életre keltek, saját hatástörténetük lett, és ezáltal szükségképpen extrabiblikus jelentésárnyalatokkal bővültek. Ezért de Jong szerint egy jelentésalapú fordításban kérdéses a szerepük (de Jong 2020: 123–124).

A „bennfentes” bibliaolvasónak ezek a fogalmak kétségtelenül értékesek, mert a jelentésük mellett erős hangulati és érzelmi többlettel bírnak. A „külsősöknek”, vagyis az EHF célközönségének azonban a „lefordításuk” semmilyen veszteséget nem jelent, sőt, azzal a közvetlen előnnyel jár, hogy a gazdag teológiai jelentésük éppenséggel érthetővé válik, és „átmentődik” a mai nyelvhasználatba. Ez utóbbi vonása révén az EHF értelmi „feloldásai” éppenséggel nyereséget jelenthetnek a gyakorlott bibliaolvasóknak is.

A legtöbb esetben az EHF eljárása az, hogy a kánaáni kifejezéseket felváltja egy ma is használatos szinonimával, magyarázattal, vagy ha ez nem lehetséges, akkor megtartja a kifejezést, és megadja a jelentését a glosszáriumban. De Jong bőségesen hoz példákat is: az ’irgalom’ feloldása például lehet ’sajnálát’, ’törődés’, ’jóság’ vagy ’szeretet’ – a kontextustól függően. A ’megigazulás’ feloldható így: ’ártatlanság’, ’szabadulás a bűntől’, ’megszabadulás’, ’jobb emberré válás’ (véleményünk szerint ez utóbbi a páli megigazulástan szempontjából igen csak megkérdőjelezhető feloldás, vö. Pecsuk 2019: 362–364). Isten országa az EHF-ben Isten új világa lett, nem kis vitákat kiváltva egyházi kontextusban. Vannak olyan hagyományos bibliai kifejezések, amelyeket az EHF többnyire kerül, például az „áldás”, amelyet csak akkor tart meg, amikor az az áldást mint cselekvést jelöli, de amikor a cselekvés tartalmát vagy eredményét („áldottnak lenni”) jelöli, akkor igyekszik körülírni (például „boldognak lenni”). Úgy gondolom, hogy az EHF ezen eljárása mindenképpen figyelemreméltó és jó törekvés, amely még a hagyományosabb bibliafordításoknak is a hasznára válhatna. Kánaáni kifejezéseink többsége annyira reflektálatlan marad a mindennapi egyházi életben is, hogy ez változtatásért kiált.

Képies vagy költői nyelv az EHF-ben

A költői képek használata gyakori stíluseszköze a bibliai nyelvnek. Erőt, szépséget és mélységet ad a szövegnek. Mivel az egyszerű nyelvű fordítások is igyekeznek megőrizni a bibliai nyelv expresszív erejét, ezért fontos, hogy a képies vagy költői nyelvet, vagy annak funkcióját lehetőleg megőrizzék. Ugyanakkor az a tapasztalat, hogy a metaforák és a költői képek sokszor kultúrafüggők, illetve a mai olvasók számára akadályt is jelenthetnek a megértésben. Az EHF

fordítói a költői képek megtartásánál vagy feloldásánál azt mérlegelték, hogy egy költői képet megőrzött-e az EHF, az volt a döntő, hogy az adott kép hogyan viszonyult a megértés és a világos fogalmazás követelményéhez (de Jong 2020: 155–158).

A metaforák nyitott végű költői képek, nem rendelkeznek rögzített jelentéssel, épp ellenkezőleg, maguk „generálják” a jelentést. Sokban hasonlítanak a hasonlatokra (Arisztotelész szerint rövid hasonlatok, vö. *Rétorika* III.1406b), és régebbi felfogás szerint a lényegük a *tertium comparationis*. Ma már inkább olyan képeknek tekintik őket, amelyek erősebb vagy gyengébb implikaturákat (információkat, amelyeket a szövegből „meg kell fejteni”) idéznek fel a beszélőben/olvasóban. Ha tehát egy fordítás fel akarja oldani a metaforát, akkor meg kell találni a legerősebb, legjellemzőbb implikaturát, és arra kell összpontosítani. Sokféle metafora van, egyesek egyszerűek, mások egészen összetettek. Sokan azonban a bibliafordításban teljesen elutasítják a metaforák feloldásának lehetőségét, arra hivatkozva, hogy ezek integráns részei a bibliai fogalmazásmódnak. De Jong szerint ez egyfajta elitista hozzáállást tükröz, és nincs tekintettel azokra, akik egyszerűen képtelenek (helyesen) értelmezni egy metaforát (de Jonge 2020: 155).

Az EHF ezért egy fokozatos és prioritást tükröző protokollt vezetett be a metaforák feloldásának gyakorlatában:

a) Lehetőség szerint a kép megőrzése (ahol ez gond nélkül megvalósítható: 'szív', 'ösvény', 'világosság', 'jó pásztor'). b) A kép megőrzése, kiegészítve egy vagy két implikatura kiemelésével ('alakod pálmafa' – 'olyan karcsú vagy, mint a pálma'; 'az Úr az én pásztorem' – 'úgy őriz az Úr, mint pásztor a juhait'). c) Hasonlattá alakítás ('mécses a te igéd' – 'úgy világítja meg utamat az igéd, akár egy mécses'). d) A kép leegyszerűsítése ('szívetek előbőreit metéltétek körül' – 'tárjátok ki szíveteket Istennek'). e) A kép helyettesítése egy másik, egyszerűbben feldolgozható képpel ('nappal a nappalnak adja át e szót' – 'a menny mindennap ezt mondja'; 'ha a hajnal szárnyaira kelnék' – 'ha oda mennék, ahol a nap felkel', vö. Zsolt 139,9). f) A kép helyett a kép jelentésének leírása ('köszikla' – 'védelmező'; 'te emelhetsz fel a halál kapujából': Zsolt 9,14 – 'nem engeded, hogy meghaljak'; 'akkor elsodortak volna a vizek': Zsolt 124,4 – 'legyőzött volna az ellenség').

A legelső példával vitatkoznék. Meggyőződésem, hogy a kőszikla (vagy a kővár) az emberek többségében ma is felidézi a védelem, a stabilitás, a biztonság gondolatát (bár ezt a feltételezésemet nem teszteltem, és meglehet, hogy az EHF fordítói igen). Az utolsó példa esetében azonban egy erősen szubjektív egzotikusi döntést látok: a vizek (vagy az áradat) azonosítása az ellenséges hadsereggel talán helyes egzotizmus, talán nem, az Ézs 43,2-ben például („Ha vízen kelsz át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok nem sodornak el”), ahol az exodusra utal, bizonyára nem állná meg a helyét (Ogden – Sterk 2011: 1165).

Az EHF ugyanilyen fokozatos és szabályozott protokollal kezeli a metonímiákat, hiperbolákat, megszemélyesítéseket, eufemizmusokat, példázatokot vagy allegóriákat, illetve a költői kérdéseket (ez utóbbiak feloldását már Nida is szorgalmazta, vö. Nida – Taber 1969: 30).

Az EHF fogadtatása

A radikálisan értelmi megfeleltetéssel készített egyszerű nyelvű holland fordítás legfontosabb jellemzőinek bemutatását de Jong azzal zárja (de Jong 2020: 191–205), hogy összegzi a fogadtatását és számba veszi a kritikai hangokat. Kiemeli, hogy az EHF-et az különbözteti meg minden korábbi holland fordítástól, hogy a könnyen érthetőség elvét a többi fordítási szempont fölé helyezte. Leszögezi, hogy bár „extrém fordításnak” nevezhetjük, ez nem jelent engedményt a „pontosság” kívánalmának való megfelelésben. Direktség jellemzi, vagyis arra törekszik, hogy megszólítsa az olvasót. Propozicionális, vagyis a tartalomra koncentrálni, ugyanakkor meghatározó kíváncsi az expresszivitás (sőt, imperativitás, amellyel az eredeti olvasói reakció kiváltására törekszik).

Milyen kritikai visszhangja volt az EHF-nek? Sokan úgy vélték, hogy ebben az esetben nem beszélhetünk fordításról, hanem inkább a bibliai szöveg újraírásáról. De Jong szerint e kritika mögött egy túl szűkös fordításdefiníció húzódik meg. Szerinte minden fordítás, amely az eredeti héber és görög alapszövegből készül, világosan megfogalmazott, valamint következetesen véghezvitt fordítói elvekkel rendelkezik, az jogosult a fordítás elnevezésre. Mások annak adtak hangot, hogy a bibliai szöveg nehézsége nem kiiktatandó, hanem éppenséggel része a bibliai hagyománynak. De Jong ellenérve, hogy az

eredeti szövegek nem készültek „nehéznek”, ezért a *nehézség* mester-séges fenntartása a fordításban inkább idegen a bibliai szöveg szándékától. Megint mások a „kánaáni” kifejezéseket hiányolták, és fájalták, hogy az elhagyásukkal vagy feloldásukkal elvesz a fordítás teológiai mélysége. De Jong szerint azzal, hogy a kánaáni kifejezéseket „lefordították”, vagyis feloldották, a tartalmuk, maga a teológiai tartalom nem veszett el, csupán „érthetővé” vált. Voltak olyan kritikusok is, akik szerint azzal, hogy az EHF egyszerűsíti vagy érthetővé teszi a Bibliát, egyszersmind meg is hamisítja/változtatja, hiszen eltünteti a Bibliától elidegeníthetetlen értelmezési sokszínűséget, és egyetlen rögzített értelmezésre szűkíti. De Jong azzal védekezik, hogy az egyszerű nyelv nem jelent szükségképpen primitív fogalmazást vagy „túlegyszerűsítést”, csupán a megértés előtt álló akadályokat hárítja el.

Fentebb mi magunk is érzékeltük, hogy a bibliafordítás érthetővé tételével fennáll annak a veszélye, hogy esetleg nem a helyes értelmezés kerül előtérbe. De Jong erre azt válaszolja, hogy az EHF megoldásai szigorúan ellenőrzött értelmezési folyamat végeredményei, amelyeket – mint minden egezetikai véleményt – lehet vitatni. Ez nem meglepő, mivel egyetlen bibliafordítást sem tekinthetünk vég-ső szónak az ige végtelen értelmezési folyamatában.

A kritikai hangok ismertetése mellett de Jong beszámol a fordítás pozitív fogadtatásáról is. Sokan érezték úgy, hogy a friss hangot megütő fordítás „hozzájuk szól”, és kiemelték, hogy „felnőttként kezeli az olvasót, akire rábízta a megértést”. Mások azt értékelték nagyra, hogy az EHF inkluzív fordítás abban az értelemben, hogy nem elitista: mindenkit bevon az ígéről való diszkusszióba, képzettségtől, előzetes bibliaismerettől függetlenül. Ami azonban a fordítás készítőinek leginkább meglepő volt, az a „hagyományos” egyházi bibliaolvasók reakciója: sokan emelték ki a fordítás közvetlenségét és frissességét, amellyel a már bevett, régi szövegeket is új fénybe állította. De Jong összességében úgy értékelte, hogy az EHF sikeres fordítás lett, és ennek kulcsát három tényezőben látta: a fordítás minőségében, abban a kulturális és szociológiai helyzetben, amely ma már egyszerű, könnyen kezelhető, direkt szövegeket vár el, és végül a készítő Holland Bibliatársulat nyílt kommunikációjában, amely a fordítás első pillanatától kezdve bevonta a jövőendő olvasókat a munkába, mintegy előkészítve őket az EHF rendhagyó karakterjegyeire.

Mérlegen a magyar Egyszerű fordítás (EFO)

A holland egyszerű fordítás hátterének, fordítási elveinek, megoldásainak és fogadtatásának megismerése után lehetőségünk nyílik arra, hogy összevessük a holland példát a magyar nyelven eddig egyedülként megvalósult „egyszerű nyelvű” bibliafordítással, az EFO-val, és megvizsgáljuk, hogy a magyar változat kiállja-e az összehasonlítást. Amit az EFO-ról tudni lehet, az jóval kevesebb, mint amit de Jong összefoglalt ismertető monográfiájában. Az érthetőségre törekvés mindenképpen szempont volt az EFO elkészítésében is, ugyanígy a jó magyarság, valamint a gördülékenység (Szöcs 2014: 165–169). Szöcs Zoltán fordító szerint a pontosságot a Bible League International biblikus szakemberei és eljárásai garantálták. A szövegvizsgálat azonban többször inkább arra enged következtetni, hogy a magyar szövegnek jobban kellett megfelelnie az angol „alapszövegnek” és a fordítói jegyzeteknek, mint a héber és görög eredetinek. Ez azonban szubjektív véleménynek is tűnhet, és ebben a tanulmányban nincs is lehetőségünk a részletes szövegvizsgálatra. Célunk, hogy összevessük az EFO megoldásait a fentiekben már alaposabban megismert holland fordítással. Az összevetés eszköze a táblázatos ábrázolás lesz. Az első oszlopban az igehelyet és a fordítási problémát/megoldást jelezzük, a másodikban – de Jong monográfiája alapján – az EHF szövegének általunk készített magyar fordítását közöljük, ezt követi az EFO szövege,³ majd harmadikként és egyben kontrasztszöveggént a RÚF 2014.⁴ Olyan példákat választottunk, amelyeket de Jong az EHF jellemző megoldásaiként említ (a válogatás természetesen szubjektív, és további példákkal lehetne bővíteni, ha elegendő terjedelem állna rendelkezésünkre). A számozott példákat a táblázat alatt fordítási megjegyzésekkel és értékeléssel látjuk el.

³ <https://www.biblegateway.com/versions/Hungarian-Bible-Easy-to-Read-Version-ERV-HU/>

⁴ Amely általában megbízhatóan követi az eredeti lexikai anyagát, és csak szükség esetén él dinamikus megoldásokkal.

Probléma, igehely	EHF	EFO	RÚF 2014
1. <i>Általánosítás:</i> 2Móz 9,31–32	A jégeső elpusztította a mező minden érett gabonáját. Csak a nemrég vetett gabona nem pusztult el.	A jégeső teljesen elverte a szántóföldeken az árpát és a lent, mert az árpa már kalászban volt, a len pedig virágozott. Ugyanakkor nem pusztította el a búzát és a tönkölyt, mert azok később érnek.	A lent és az árpát elverte a jég, mert az árpa kalászban volt, a len pedig virágozott. A búzát és a tönkölyt azonban nem verte el, mert azok később érnek.
2. <i>Nominális megfogalmazás átalakítása:</i> 2Kir 2,19	Jerikó lakói így szóltak Elizeushoz: Láthatod, hogy a városunk jó helyen fekszik.	Ezután a jerikói férfiak Elizeushoz mentek, és ezt mondták: „Nézd, milyen jó lakóhely ez a város, amint magad is látod!	Egyszer a városbeliek ezt mondták Elizeusnak: Uram, magad is látod, hogy ez a város jó lakóhely...
3. <i>A héber szintaxis és mondatfűzés egyszerűsítése:</i> 1Móz 23,17–18	Így Ábrahám lett Efron mezejének, a barlangnak és a mező fának tulajdonosa. A városkapuban minden hettita látta, hogy Ábrahám megvette a mezőt, amely Makpélában volt, Mamré közelében.	Így vásárolta meg a hettiták nyilvánossága előtt Ábrahám Efrontól azt a makpélai földdarabot. Ez a terület Mamrétól, azaz Hebrontól keletre fekszik, fák is vannak rajta, és ebben van az a bizonyos barlang. Mindez Ábrahám tulajdona lett.	Így ment át Efrón makpélai szántóföldje, amely Mamréval szemben van: a szántóföld, a rajta lévő barlang és minden fa a szántóföld egész határában körös-körül Ábrahám birtokába a hettitáknak és mindazoknak a szeme láttára, akik a város kapujában összejöttek.
4. <i>A kettős tagadás feloldása:</i> 2Thessz 3,9	Persze hogy jogom volt arra, hogy gondot viseljetek rólam...	Pedig jogunk lett volna rá, de mi nem éltünk ezzel a jogunkkal, hogy a saját példánkat állítsuk elétek.	Nem azért, mintha nem volna meg a jogunk erre, hanem azért, hogy önmagunkat állítsuk elétek követendő példaként.
5. <i>Az információ logikus elrendezése:</i> Ef 5,1–2	Isten gyermekei vagytok, aki szeret benneteket. Kövessétek az ő jó példáját, és éljeteك egymással szeretetben.	Isten szeretett gyermekei vagytok, ezért őt kövessétek! Éljeteك az isteni szeretetben...	Legyetek tehát Isten követői mint szeretett gyermekei, és éljeteك szeretetben...

6. <i>Megszólalók harmonizálása:</i> 2Sám 7,20	Mi mást mondhatnék neked? Ismersz engem, Uram, Istenem. Szolgád vagyok.	Uram, Örökkévaló! Mit is mondhatnék neked? Hiszen te jól ismersz engem, a szolgádat!	De miért beszélne tovább Dávid, hiszen te ismered szolgádat, Uram, ó, Uram!
7. <i>A „kánaáni nyelv” feloldása:</i> Róm 1,7	Kívánom, hogy Isten a mi Atyánk és az Úr Jézus Krisztus legyen jó hozzátok, és adjon nektek békességet.	Atyánk, az Isten és az Úr Jézus Krisztus adjon nektek kegyelmet és békességet!	Kegyelem nektek és békesség Istentől, a mi Atyántól és az Úr Jézus Krisztustól.
8. <i>A képes beszéd feloldása:</i> Zsolt 94,20	Uram, te nem szereted a gonosz bírakat...	Örökkévaló, mi köze van hozzád a hamis bírónak...?	Vállalhatsz-e közöiséget a romlottság ítélőszékével...?

1. Az EHF radikális általánosító megoldását nem követi az EFO, néhány módosító partikula (már, csak) kivételével gyakorlatilag a RÚF (illetve az azt megelőző ÚF) megoldását követi. Az EFO fordítói tehát nem látták problémásnak, hogy feltételezzék a len, az árpa, a búza és a tönköly szavak és fogalmak ismeretét. Ezeket az EHF összefoglalóan „gabonának” nevezi.

2. Az EFO érdemben nem tér el a RÚF megfogalmazásától, vagyis a nominális megfogalmazást nem érzi problémásnak, annyiban azonban megkönnyíti az olvasást, hogy az EHF-hez hasonlóan beilleszti a város nevét (amely csak az előző szakaszban hangzott el), és lezárja a mondatot, a folytatásban pedig új mondatot kezd.

3. Az EFO valóban elszakad a héber mondatfűzéstől, és egyszerűsít. Lemond a városkapu említéséről, ugyanakkor a szöveget kiegészíti az ismertebb Hebron említésével. A városkapu fontos kulturális markere a történetnek, helyette a fordítás a modernebb „nyilvánossága előtt” fordulattal él. Hebron említése Mamré mellett segítség lehet azoknak az olvasóknak, akik a mai térképeken próbálják követni az eseményeket, bár szigorú értelemben véve önkényes anakronizmus.

4. Az EFO itt végrehajtja a kettős tagadás feloldását, bár a bonyolult mondanivalót nem egyszerűsíti le olyan radikálisan, mint az HEF, amely a tágabb szövegkörnyezetből vett értelmezéssel elhagyja az egész körülményes, illetve udvarias retorikai formulát. A levélírói többszámot meghagyja, ami óvatos megoldás, hiszen a levélben Pál íróársai Szilvánusz és Timóteus, és nem zárható ki, hogy az apostol az ő nevükben is beszél.

5. Az EFO megoldása kis változtatással követi a RÚF szövegét. A szövegelrendezés EHF-ben látott példájával nem él, és ezért az „éljete az isteni szeretetben” felszólítás kicsit rejtélyes marad, nem válik világossá, hogy ez a keresztyén közösség tagjainak egymás iránti viselkedésére (*peripatein*) vonatkozik.

6. Az EFO szinte pontosan ugyanazt az egyszerűsítést végzi el a beszélők azonosításában, mint az EHF.

7. Az EFO félútig megy a feloldás folyamatában: a részesesetet feloldja ugyan („adjon nektek”), de az EHF magyarázatához képest a kegyelemmel és a békességgel nem kezd semmit, meghagyja őket a hagyományos apostoli köszöntés részeként (mint a RÚF is).

8. Az EFO az EHF szempontjából nézve megint „félmunkát végez”, hiszen a költői kérdést meghagyja, és nem alakítja át állítássá (mint a 4. pontban), ugyanakkor egyértelműen tovább megy a költői kép (hamisság széke = korrupt bíró) feloldásában, mint a RÚF, amely csak a szék-ítélőszék azonosítást tartja szükségesnek, további segítséget nem ad az olvasónak a metafora értelmezéséhez.

A példákból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy bár a magyar nyelvű EFO a dinamikus fordítási megoldások terén egyértelműen túllép a RÚF-on (vagy más hagyományos, egyházi bibliafordításon), a holland egyszerű nyelvű fordítás radikálisan értelmezésközpontú fordítási eljárásait alig közelíti meg (kivéve a 6. példát), vagyis inkább félúton van az igazán egyszerű nyelvű fordítás és a hagyományos fordítás között. Ez természetesen valamennyire érthető is, hiszen a magyar bibliafordítási hagyományban az EHF-ben radikálisan alkalmazott fordítási elvek és gyakorlat egyértelmű meg nem értettség és felháborodást váltana ki, és feltehetően ez a következetesség és radikalitás nem is állt az EFO készítőinek a szándékában (Szócs 2014: 165–169).

Összefoglalás

Írásunk elején azt reméltük, hogy az EHF megismerése után választ tudunk adni a következő kérdésekre: 1. Szükséges-e egy ilyen radikálisan egyszerű bibliafordítás? 2. Ha igen, lehetséges-e? és 3. Betölti-e ezt a szerepet magyarul az „Egyszerű fordítás”? Először inkább a 2. kérdésre adhatunk választ. Amint de Jong monográfiája bemutat-

ta, az EHF-hez hasonló radikálisan egyszerű nyelvű és megértésre törekvő bibliafordítás lehetséges és a visszajelzésekből ítélve még sikeresnek is tekinthető. Ehhez azonban az kell, hogy nem egyetlen és kizárólagos bibliafordításként szolgálja a misszió ügyét. Egy jól körülhatárolt célközönségnek szól, az ő feltételezett szükségleteire kíván választ adni, és különleges megoldásaival üde színfoltja lehet az egyébként tucatnyi bibliafordítással rendelkező holland kulturális és egyházi életnek. Ha ebből a célcsoportból indulunk ki, akkor választ adhatunk az első kérdésre is: bizonyára vannak olyanok, akiknek az EHF tudja a leghatékonyabban közvetíteni Isten igéjét. Ez kommunikációs kérdés, és de Jong tanulmánya meggyőzően mutatta be, milyen megértési akadályokkal kell megküzdenie annak a nyelvileg akadályozott olvasónak, aki egy hagyományos bibliafordításon szeretne tájékozódni. Az egyszerű nyelvű bibliafordítás tehát lehetséges is és szükséges is lehet. Ennek elfogadásához azonban meg kell értenünk, hogy a *one size fits all* (egy méret mindenkinek) elv a bibliafordításban nem működik, és differenciálni kell az egyes bibliafordítások között célközönség és fordítási elvek alapján. A harmadik kérdésre már nehezebben találjuk a választ. Bizonyos szempontból az EFO betölti egy híd szerepét a hagyományos bibliafordítások és a radikális EHF (vagy annak hipotetikus, jövőbeli magyar változata között) között, ugyanakkor a világosan meghatározott célközönség hiányzik, ahogy nem világosak a fordítási elvek és eljárások sem. A fentebb vizsgált megoldásaiban hol a RÚF-hoz, hol az EHF-hez állt közelebb, vagyis leginkább a kettő között félúton helyezkedik el. A pontosság elve azonban, amelyre rendhagyó megoldásai ellenére az EHF fordítói olyan nagy hangsúlyt helyeztek, az EFO esetében még mindig esetlegesnek tűnik.

Irodalom

- Arisztotelész (1982): *Rétorika*. Fordította Adamik Tamás, Budapest: Gondolat.
- Gerőfiné Brebovszky Éva (2020): *Intertextualitás és bibliaértelmezés a Zsidókhoz írt levél alapján*. Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont.
- Kleijn, Piet de – Nieuwborg, Ellie R. (1996): *Basiswoordenboek Nederlands*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

- Koltai Kornélia (2018): Milyen fordítási elv szerint jött létre a Károli-Biblia?
In: É. Kiss Katalin – Hegedűs Attila – Pintér Lilla (szerk.) *Nyelvelmélet és dialektológia*. Budapest-Piliscsaba: PPTE, 120–147.
- Lanstyák István (2015): Bibliafordítások használatban. Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (szerk.) *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. *Credo* 21/2, 61–64.
- Lanstyák István (2016): A magyar bibliafordítások jövőjéről (Gondolatok egy bibliafordítási kötet ürügyén). *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 18/2, 3–24.
- de Jong, Matthijs (2020): *Translating the Bible in Plain Language. The story of the Dutch Bijbel in Gewone Taal*. UBS Monograph Series, No. 12, Miami, FL: UBS.
- McGrath, Alister (2001): *The Story of the King James Bible and How It Changed a Nation, a Language, and a Culture*. New York: Random House.
- Nida, Eugene A. – Taber, Charles R. (1969): *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Pecsuk Ottó (2019): Paul's terminology of dikaioun. A question of translation In: Benyik György (szerk.) *The Hellenistic and Judaic Background to the New Testament*. Szeged: Jate Press, 355–365.
- Pecsuk Ottó (2020): *Pontos. Természetes. Érthető. A bibliafordítás elmélete, gyakorlata és távlatai*. Budapest: Kálvin Kiadó.
- Ogden, Graham S. – Sterk, Jan (2011): *Isaiah. Volume 2: Isaiah 40–66*. New York-Reading: United Bible Societies.
- Szőcs Zoltán (2014): Az egyszerű fordítású (EFO) Biblia. In: In: Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (szerk.) *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. Budapest: Luther Kiadó – Kálvin Kiadó – Hermeneutikai Kutatóközpont, 165–172.
- Toury, Gideon (2012): *Descriptive Translation Strategies – and Beyond*. Amsterdam: Benjamins.
- Wendland, Ernst (2012): Exploring Translation Theories – A Review from the Perspective of Bible Translation”. *Journal of Northwest Semitic Languages*, 38/2, 89–128.
- Wonderly, William L. (1970): Some principles of »common language« translation. *The Bible Translator*, 21/3, 126–137.

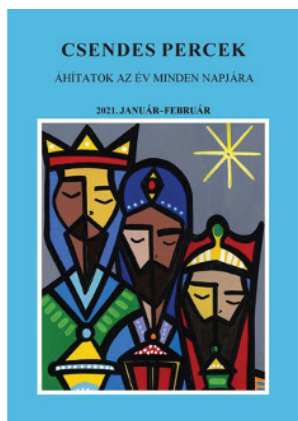
Hivatkozott bibliakiadások

rövidítései és nevei

- BD = Békés-Dalos Újszövetség (Külföldi Magyar Katolikus Akció, 1951)
- BHS = Biblia Hebraica Stuttgartensia (Deutsche Bibelgesellschaft, 1975)
- CEV = Contemporary English Version (2000), American Bible Society
- Csia = A pusztá létnél többet. Az Új Testamentum Csia Lajos fordítása szerint (1978), Univerzális Bibliaiskola, h. n.
- EFO = Egyszerű fordítás, Biblia. Egyszerű fordítás (2012). Nemzetközi Biblia Liga, h. n.
- EHF = Bijbel in Gewone Taal (2014), Haarlem: Nederlands Bijbelgenootschap
- ESV = English Standard Version Study Bible (2008), Wheaton: Crossway
- Geneva = Bible The Geneva Bible: The Bible of the Protestant Reformation (2007), Massachusetts: Hendrickson Publishers Inc.
- GNB = Good News Bible (1976), HarperCollins.
- GÖRÖG = Biblia Greaca (2013), Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft
- KG = Károli Gáspár, 1908-as revízió
- KJV = The Bible: The Authorized King James Version (2008). Oxford: Oxford University
- KNB = Káldi-Neovulgáta Biblia (1997), Budapest: Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
- LSB = The Lutheran Study Bible (2009), Missouri: Concordia Publishing House.
- Luther = Die Bibel Nach Martin Luthers Übersetzung. Revidiert (2017), Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft
- LXX = Septuaginta (Deutsche Bibelgesellschaft, 2005²)
- NAB = The New American Bible (1970), The Catholic Biblical Association, New York
- NIB = New Jerusalem Bible (1990). Reader's Edition, Tarron: Longman, Todd
- NKJ = New King James Bible (1982), Nashville: Thomas Nelson Publisher
- NRS = New Revised Standard Version (1989), Washington DC: National Council of Churches
- RSV = Revised Standard Version (1952), Camden: Thomas Nelson Publisher
- RÚF = Revidált Új Fordítás (2014), Magyar Bibliatársulat

- STL = Újszövetség (2014), Fordította és a bevezetőket, valamint az Utószót írta Simon Tamás László, Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság
- STL ZS = Zsoltárok Könyve (2020), Fordította és az Utószót írta Simon Tamás László, Pannonhalma: Pannonhalmi Főapátság
- SZIT = A Szent István Társulat fordítása (1973)
- Tyndale = The Tyndale Bible – 1534 New Testament (1989), New Haven and London: Yale University Press
- ÚF = Új Fordítás (1974, 1990), Magyar Bibliatársulat
- ÚRK = Újjonnan Revideált Károli-Biblia (2011), Veritas Kiadó
- VUL = Sacra Vulgata (2007), Deutsche Bibelgesellschaft
- WH = a görög nyelvű Újszövetség B. F. Westcott és F. J. A. Hort által készített szövegkiadásának 1903-ban kiadott digitális változata
- Wycliff = The Wycliffe New Testament 1388 (2002), London: The British Library
-
- Die Bibel – Altes und Neues Testament (2016). (Cabra-Leder-Ausgabe): Übersetzung von Martin Luther, Textfassung 1912, Anaconda Verlag.
- The Hebrew Bible (2019). Vol I–III Ford. és szerk. Robert Alter. New York, London: W.W. Norton and Company.
- Hertz (1939) = Mózes öt könyve és a Haftárák. Héber szöveg, magyar fordítás és kommentár. 5 köt. Szerk. dr. Hertz J. H. Reprint kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó és Nyomda, 1984.
- Kecskeméthy (2002) = Biblia. Kecskeméthy István fordítása. Szerk. Adorjáni Zoltán, Bálint Ágnes, Bodó Kinga, Gálfalvy Ágnes. Kolozsvár: Koinónia Kiadó – Erdélyi Református Egyházkerület.
- The Jewish Annotated New Testament. New Revised Standard Version. (2011). Szerk. Amy-Jill Levine és Marc Zvi Brettler, Oxford: Oxford University Press.
- Schumacher, Frederick J. (2005, szerk.). For All the Saints. A Prayer Book for and by the Church, Vol 1–2. Delhi, NY: The American Lutheran Publishing Bureau.

Napi igék 2021

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

JANUÁR

Református					Evangélikus		
1	P	Újév	Jn 3,11–21	Ám 1		Lk 4,16–21	Jak 4,13–15
2	Sz		Jn 3,22–30	Ám 2		Józs 1–26	Lk 3,1–6
3	V		Jn 3,31–36	Ám 3	Eszterendő 1. vas.	Lk 2,41–52	1Jn 5,11–13
4	H		Jn 4,1–10	Ám 4		1Móz 21,1–7	Lk 3,7–14
5	K		Jn 4,11–18	Ám 5		1Móz 9,12–17	Lk 3, 15–20
6	Sz	Vízke- reszt	Jn 4,19–26	Ám 6	Vízke- reszt	Mt 2,1–12	Ef 3,1–7
7	Cs		Jn 4,27–30	Ám 7		1Jn 3, 1–6	Lk 4,1–13
8	P		Jn 4,31–38	Ám 8		4Móz 24, 15–19	Lk 4, 14–21
9	Sz		Jn 4,39–42	Ám 9		Ef 4, 7–24	Lk 4,22–30
10	V		Jn 4,43–45	Abd 1	Vízke. ut. 1. vas	Mt 3,13–17	Róm 12, 1–8
11	H		Jn 4,46–54	Mik 1		ApCsel 10,37–48	Lk 4, 31–37
12	K		Jn 5,1–9	Mik 2		1Kor 2,11–16	Lk 4,38–44
13	Sz		Jn 5,10–18	Mik 3		1Kor 2,11–16	Lk 4,38–44
14	Cs		Jn 5,19–23	Mik 4		Róm 8,26–30	Lk 5,1–11
15	P		Jn 5,24–30	Mik 5		Ef 1,3–10	Lk 5,12–16
16	Sz		Jn 5,31–36	Mik 6		Kol 1,1–7	Lk 5,17–26
17	V		Jn 5,37–47	Mik 7,1–6	Vízke. ut.2. vas	Mt 6,6–13	Lk 5,27–32
18	H		Jn 6,1–15	Mik 7,7–20		Jn 2,1–11	1Kor 2,1–10
19	K		Jn 6,16–21	Hab 1		5Móz 4,5–13	Lk 5,33–39
20	Sz		Jn 6,22–27	Hab 2		Róm 9,31– 10,8	Lk 6,1–5
21	Cs		Jn 6,28–34	Hab 3		ApCsel 15,22–31	Lk 6,12–16

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

22	P	Jn 6,35–40	Zak 1		Jer 14,1–9	Lk 6,17–26
23	Sz	Jn 6,41–51	Zak 2		5Móz 33,1–16	Lk 6,27–35
24	V	Jn 6,52–59	Zak 3	Vízk. ut. u. vas	Mt 17,1–9	2Kor 4,6–10
25	H	Jn 6,60–65	Zak 4		2Kor 3,9–18	Lk 6,36–42
26	K	Jn 6,66–71	Zak 5		Jn 1,43–51	Lk 6,43–46
27	Sz	Jn 7,1–13	Zak 6		Jn 3,31–36	Lk 6,47–49
28	Cs	Jn 7,14–24	Zak 7		Jel 1, 1–8	Lk 7,1–10
29	P	Jn 7,25–30	Zak 8		1Kor 2,6–10	Lk 7, 11–17
30	Sz	Jn 7,31–36	Zak 9		4Móz 6,22–27	Lk 7,18–23
31	V	Jn 7,37–39	Zak 10	Hetvened vas.	Mt 20,1–16	Fil 2,12–12

Ünnepi igeszakaszok: 1-jén Zsolt 8; 3-án Zsolt 147,12–20; 6-án Zsolt 72; 10-én Zsolt 29; 17-én Zsolt 40,1–11

Evangelikus igehirdetési alapigék: 1-jén Mt 7,24– 27; Eszterdő 1.vas. Mt 18,1–5; Vízkereszt 1Kir 10,1–9; Vízk. u. 1 vas.1Móz 9,12–16; Vízk.u.2.vas 5Móz 31,11–15; Vízk. ut. u. vas 2Móz 24,12–18; Hetvened vas. 1Pt 2,1–5

FEBRUÁR

Református						Evangelikus		
1	H	Jn	7,40–53	Zak	11		Lk 19,1–10	Lk 7,24–35
2	K	Jn	8,1–11	Zak	12		5Móz 7,6–12	Lk 7,36–8,3
3	Sz	Jn	8,12–20	Zak	13		Róm 4,1–8	Lk 8,4–15
4	Cs	Jn	8,21–29	Zak	14		1Kor 3,1–8	Lk 8,16–18
5	P	Jn	8,30–36	3Móz	1		Mal 3,13–18	Lk 8,19–21
6	Sz	Jn	8,37–47	3Móz	2		1Kor 1,26–31	Lk 8,22–25
7	V	Jn	8,48–59	3Móz	3	Hatvanad vas.	Lk 8,4–15	Zsid 4,12–13
8	H	Jn	9,1–12	3Móz	4		5Móz 32,44–47	Lk 8,26–39
9	K	Jn	9,13–17	3Móz	5,1–13		Ez 33,30–33	Lk 8,40–56
10	Sz	Jn	9,18–23	3Móz	5,14–26		Lk 6,43–49	Lk 9,1–9
11	Cs	Jn	9,24–34	3Móz	6		1Thessz 1,2–10	Lk 9,10–17
12	P	Jn	9,35–38	3Móz	7,1–21		2Tim 3,10–17	Lk 9,18–27
13	Sz	Jn	9,39–41	3Móz	7,22–38		Mt 13,31–35	Lk 9,28–36
14	V	Jn	10,1–5	3Móz	8	Ötvened vas.	Mk 8,31–38	1Kor 13,1–13
15	H	Jn	10,6–10	3Móz	9		Lk 13,31–35	Lk 9,37–45

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

16	K	Jn	10,11–15	3Móz	10		Lk 5,33–39	Lk 9,46–48
17	Sz	Jn	10,16–21	3Móz	11	Hamva- zószt.	Mt 6,16–21	Lk 9,49–50
18	Cs	Jn	10,22–30	3Móz	12		Kol 3,5–11	Lk 9,51–56
19	P	Jn	10,31–42	3Móz	13,1–28		Róm 7,14–25a	Lk 9,57–62
20	Sz	Jn	11,1–16	3Móz	13,29–59		Zak 7,2–13	Lk 10,1–16
21	V	Böjt 1. vas.	Jn 11,17–32	3Móz	14,1–32	Böjt 1. vas.	Mt 4,1–11	Zsid 4,14–16
22	H	Jn	11,33–44	3Móz	14,33–57		2Thess 3,1–5	Lk 10,17–24
23	K	Jn	11,45–52	3Móz	15		Jób 1,1–22	Lk 10,25–37
24	Sz	Jn	11,53–57	3Móz	16		5Móz 8,11–18	Lk 10,38–42
25	Cs	Jn	12,1–11	3Móz	17		Jak 4,1–10	Lk 11,1–4
26	P	Jn	12,12–19	3Móz	18		Zsid 2,11–18	Lk 11,5–13
27	Sz	Jn	12,20–26	3Móz	19		Róm 6,12–18	Lk 11,14–28
28	V	Böjt 2. vas.	Jn 12,27–33	3Móz	20	Böjt 2. vas.	Jn 3,14–21	Róm 5,1–11

Ünnepi igeszakaszok: 7-én Zsolt 112; 14-én Zsolt 119,1–8; 21-én Zsolt 32; 28-án Zsolt 121

Evangélikus igehirdetési alapigék: 7-én Zsid 4,12–13; 14-én Jak 3,13–18; 21-én Mt 16,21–27; 28-án Mt 20,20–28

MÁRCIUS

Református						Evangélikus		
1	H	Jn	12,34–36	3Móz	21	1Móz 37,3–36	Lk 11,29–32	
2	K	Jn	12,37–43	3Móz	22,1–16	Jób 2,1–10	Lk 11,33–36	
3	Sz	Jn	12,44–50	3Móz	22,17–33	Jn 16,29–33	Lk 11,37–54	
4	Cs	Jn	13,1–11	3Móz	23,1–22	1Jn 1,8–6	Lk 18,31–43	
5	P	Jn	13,12–20	3Móz	23,23–44	2Kor 13,3–9	Lk 19,1–10	
6	Sz	Jn	13,21–30	3Móz	24	Gal 2,16–21	Lk 19,11–27	
7	V	Böjt 3. vas.	Jn 13,31–35	3Móz	25,1–34	Böjt 3. vas.	Lk 9,57–62	Ef 5,1–9
8	H	Jn	13,36–38	3Móz	25,35–55	Lk 14,25–35	Lk 19,28–40	
9	K	Jn	14,1–6	3Móz	26,1–39	Jób 7,11–21	Lk 19,41–48	
10	Sz	Jn	14,7–11	3Móz	26,40–46	Mt 13,44–46	Lk 20,1–8	
11	Cs	Jn	14,12–14	3Móz	27	Mt 19,16–26	Lk 20,9–19	
12	P	Jn	14,15–21	4Móz	1	Mt 10,34–39	Lk 20,20–26	
13	Sz	Jn	14,22–24	4Móz	2	Gal 6,11–18	Lk 20,27–40	

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

14	V	Böjt 4. vas.	Jn	14,25–31	4Móz	3	Böjt 4. vas.	Jn 12,20–24	2Kor 1,3–7
15	H	Nemzeti ü.	Jn	15,1–8	4Móz	4,1–16		Jn 6,26–35	Lk 20,41–47
16	K		Jn	15,9–11	4Móz	4,17–49		Jób 9, 14–35	Lk 21,1–4
17	Sz		Jn	15,12–17	4Móz	5		Jn 15,9–17	Lk 21,5–19
18	Cs		Jn	15,18–27	4Móz	6,1–21		2Kor 4,11–18	Lk 21,20–28
19	P		Jn	16,1–15	4Móz	6,22–27		Jn 16,16–23a	Lk 21,29–38
20	Sz		Jn	16,16–23a	4Móz	7,1–41		Jn 14,15–21	Lk 22,1–6
21	V	Böjt 5. vasárnapja	Jn	16,23b–28	4Móz	7,42–89	Böjt 5. vas.	Mk 10,35–45	Zsid 5,1–10
22	H		Jn	16,29–33	4Móz	8		Ef 2,11–16	Lk 22,7–23
23	K		Jn	17,1–5	4Móz	9,1–14		Jób 19,21–27	Lk 22,25–30
24	Sz		Jn	17,6–19	4Móz	9,15–23		Zsid 9,11–15	Lk 22,31–38
25	Cs		Jn	17,20–26	4Móz	10,1–10		Jer 15,15–21	Lk 22,39–46
26	P		Jn	18,1–11	4Móz	10,11–36		Zsid 10,1–18	Lk 22,47–53
27	Sz		Jn	18,12–18	4Móz	11,1–15		Lk 18,31–43	Lk 22,54–62
28	V	Virágvas., Böjt 6. vas.	Jn	18,19–23	4Móz	11,16–35	Virágvas.	Jn 12,12–19	Fil 2,5–11
29	H		Jn	18,24–27	4Móz	12		Mt 26,6–13	Lk 22,63–71
30	K		Jn	18,28–32	4Móz	13		Jób 38,1–11	Lk 23,1–12
31	Sz		Jn	18,33–40	4Móz	14,1–25		Lk 22,1–6	Lk 23,13–25

Ünnepi igeszakaszok: 7-én Zsolt 95; 14-én Zsolt 23; 15-én Zsolt 67; 21-én Zsolt 130; 28-án Zsolt 118,19-29

Evangélikus igehirdetési alapigék 7-én Jn 1,29–34; 14-én Jak 3,13–18; 21-én Mt 16,21–27; 28-án Mt 20,20–28

ÁPRILIS

Református							Evangélikus		
1	Cs	Nagycsü.	Jn	19,1–16a	4Móz	14,26–45	Nagycsü.	Jn 13,1–15 1Kor 11,17–34a	Lk 23,26–31
2	P	Nagyp.	Jn	19,16b–30	4Móz	15,1–21	Nagyp.	Jn 19,16–30 2Kor 5,14b–21	Lk 23,32–49

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

3	Sz	Nagysz.	Jn	19,31–42	4Móz	15,22–41	Nagysz.	1Pt 3,18–22	Lk 23,50–56
4	V	Húsvét-vas.	Jn	20,1–18	4Móz	16	Húsvét ü.	Mk 16,1–8 1Kor 15,1–11	Lk 24,1–12
5	H	Húsvéth.	Jn	20,19–29	4Móz	17,1–15	Húsvét 2. n.	1Kor 15,50–58	Lk 24,13–35
6	K		Jn	20,30–31	4Móz	17,16–28		Jn 20,1–10	Lk 24,36–49
7	Sz		Jn	21,1–14	4Móz	18		Jn 20, 11–18	Lk 24,50–53
8	Cs		Jn	21,15–19	4Móz	19		Jn 21,1–14	Kol 1,1–14
9	P		Jn	21,20–25	4Móz	20,1–13		Lk 24,36–47	Kol 1,15–23
10	Sz		Ap-Csel	1,1–14	4Móz	20,14–29		Lk 24,1–12	Kol 1,24–29
11	V		Ap-Csel	1,15–26	4Móz	21,1–9	Húsvét ü. u.1.vas.	Jn 20,19–29	1Pt 1,3–9
12	H		Ap-Csel	2,1–13	4Móz	21,10–35		1Móz 32,22b–32	Kol 2,1–7
13	K		Ap-Csel	2,14–28	4Móz	22		Jób 42,7–17	Kol 2,8–15
14	Sz		Ap-Csel	2,29–36	4Móz	23		Ézs 66,6–13	Kol 2,16–23
15	Cs		Ap-Csel	2,37–47	4Móz	24		Jn 17,9–19	Kol 3,1–4
16	P		Ap-Csel	3,1–10	4Móz	25		1Pt 2,1–10	Kol 3,5–11
17	Sz		Ap-Csel	3,11–26	4Móz	26		ApCsel 8,26–39	Kol 3,12–17
18	V		Ap-Csel	4,1–12	4Móz	27,1–11	Húsvét ü.u.2. vas.	Jn 10,11–30	1Pt 2,21b–25
19	H		Ap-Csel	4,13–22	4Móz	27,12–23		Jn1, 1–10	Kol 3,18–4,1
20	K		Ap-Csel	4,23–37	4Móz	28,1–15		Mt 9,35–10,1–7	Kol 4,2–6
21	Sz		Ap-Csel	5,1–11	4Móz	28,16–31		Jn 17,20–26	Kol 4,7–18

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

22	Cs	Ap-Csel	5,12–16	4Móz	29,1–11		Ef 4,8–16	Dán 1,1–21
23	P	Ap-Csel	5,17–32	4Móz	29,12–39		Mt 26,30–35	Dán 2,1–23
24	Sz	Ap-Csel	5,33–42	4Móz	30		Jn 14,1–6	Dán 2,24–49
25	V	Ap-Csel	6,1–7	4Móz	31	Húsvét ü.u.3. vas.	Jn 15,1–8	ApCsel 17,22–34
26	H	Ap-Csel	6,8–15	4Móz	32		1Móz 1,6–8	Dán 3,1–30
27	K	Ap-Csel	7,1–16	4Móz	33		1Móz 1,9–13	Dán 5,1–30
28	Sz	Ap-Csel	7,17–43	4Móz	34		1Móz 1,14–19	Dán 6,1–29
29	Cs	Ap-Csel	7,44–53	4Móz	35,1–8		1Móz 1,20–23	Dán 7,1–15
30	P	Ap-Csel	7,54–60	4Móz	35,9–34		1Móz 1,24–31	Dán 7,16–28

Ünnepi igeszakaszok: 1-jén Zsolt 116; 2-án Zsolt 22; 3-án Zsolt 31; 4-én Zsolt 118,1–18; 5-én Zsolt 114; 11-én Zsolt 16; 18-án Zsolt 117; 25-én Zsolt 24

Evangelikus igehirdetési alapigék: 1-én 2Móz 24,1–8; 2-án Zsolt 22,12–20; 3-án Ézs 26,12–20; 4-én Jel 1,9–18; 5-én 1Kor 15,21–23; 11-én 2Kor 4,10–14; 18-án Jn 10,22–29; 25-én Mt 18,11–14

MÁJUS

Református						Evangelikus		
1	Sz	ApCsel	8,1–8	4Móz	36	1Móz 2,1–3	Dán 8,1–27	
2	V	Az édes-anyák vas.	ApCsel 8,9–25	Bír	1,1–15	Húsvét ü.u.4. vas.	Lk 19, 37–40	Kol 3,12–17
3	H	ApCsel	8,26–40	Bír	1,16–36		2Móz 15,1–21	Dán 9,1–19
4	K	ApCsel	9,1–9	Bír	2,1–10		1Sám 16,14–23	Dán 9,20–27
5	Sz	ApCsel	9,10–19a	Bír	2,11–23		Róm 15,14–21	Dán 10,1–21

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

6	Cs		ApCsel	9,19b–30	Bír	3,1–6		1Kor 14,6 –19	Dán 12,1 –13
7	P		ApCsel	9,31–43	Bír	3,7–11		Jel 5,6 –14	Péld 25,11 –28
8	Sz		ApCsel	10,1–16	Bír	3,12–31		Jn 6,60 –69	Péld 26,1 –17
9	V		ApCsel	10,17– 23a	Bír	4,1–16	Húsvét ü. u. 5. vas.	Lk 11,1 –13	1Tim 2,1 –6a
10	H		ApCsel	10,23b– 48	Bír	4,17–24		Mk 1,32 –39	Péld 27,1 –7
11	K		ApCsel	11,1–18	Bír	5		Mk 1,32 –39	Péld 28,12 –28
12	Sz		ApCsel	11,19–26	Bír	6,1–11		Mk 9,14 –29	Péld 29,1 –18
13	Cs	A meny- nybe- menetel ünnep	ApCsel	11,27–30	Bír	6,11–24	Meny- nybe- mene- tel ü.	Lk 24,44 –53	ApCsel 1,3 –11
14	P		ApCsel	12,1–5	Bír	6,25–32		Jn 18,33 –38	Péld 30,1 –19
15	Sz		ApCsel	12,6–19	Bír	6,33–40		Jel 4,1 –11	Péld 31,1 –9
16	V	A konfir- máció vas.	ApCsel	12,20–25	Bír	7,1–8	Húsvét u.6.vas.	Jn 16,5 –15	Ef 3,14 –21
17	H		ApCsel	13,1–12	Bír	7,9–14		Ez 11,14 –20	ApCsel 1,1 –14
18	K		ApCsel	13,13–22	Bír	7,15–25		1Jn 4,1 –6	ApCsel 1,15 –26
19	Sz		ApCsel	13,23–37	Bír	8,1–12		Ézs 32,11 –18	ApCsel 12,1 –13
20	Cs		ApCsel	13,38–52	Bír	8,13–23		ApCsel 1,12 –26	ApCsel 2,14 –21
21	P		ApCsel	14,1–7	Bír	8,24–35		Ef 1,15 –23	ApCsel 2,22 –28
22	Sz		ApCsel	14,8–20	Bír	9,1–6		Jn 16,5 –15	ApCsel 2,29 –36
23	V	Pün- kösd- vas.	ApCsel	14,21–28	Bír	9,7–21	Pün- kösd vas.	Jn 14,15 –27	ApCsel 2,1 –21

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

24	H	Pün- kösdh.	ApCsel	15,1–5	Bír	9,22–49	Pün- kösd 2.n.	Jn20,19 –23	1Kor 12,4 –11
25	K		ApCsel	15,6–11	Bír	9,50–57		1Kor 14,1 –40	ApCsel 3,1 –10
26	Sz		ApCsel	15,12–21	Bír	10,1–5		Ef 1,1 –11	ApCsel 3,11 –16
27	Cs		ApCsel	15,22–35	Bír	10,6–18		2Kor 3,2 –9	ApCsel 3,17 –26
28	P		ApCsel	15,36–41	Bír	11,1–11		Gal 3,1 –5	ApCsel 4,1 –12
29	Sz		ApCsel	16,1–5	Bír	11,12– 28		ApCsel 18,1 –11	ApCsel 4,13 –22
30	V	A Szent- három- ság vas.	ApCsel	16,6–10	Bír	11,29– 40	Szent- három- ság ü.	Jn 3,1 –13	Róm 11,32 –36
31	H		ApCsel	16,11–40	Bír	12		2Móz 3,13 –20	ApCsel 4,23 –31

Ünnepi igeszakaszok: 2-án Zsolt 33; 9-én Zsolt 66; 13-án Zsolt 47; 16-án Zsolt 68; 23-án 1Kor 12,1–11; 24-én Zsolt 104

Evangelikus igehirdetési alapigék: 2-án Mt 21,14 –17; 9-én Lk 18,1 –8; 13-án Jn 20,16 –18; 16-án Lk 24,46 –49; 23-án 1Sám 16,1 –13; 24-én Zsolt 51,12 –15; 30-án 5Móz 6,12 –17

JÚNIUS

Református						Evangelikus		
1	K	ApCsel	17,1–9	Bír	13		Ézs 43,8–13	ApCsel 4,32–37
2	Sz	ApCsel	17,10–15	Bír	14,1–9		ApCsel 17,16–34	ApCsel 5,1–16
3	Cs	ApCsel	17,16–21	Bír	14,10–20		Ef 4,1–7	ApCsel 5,17–33
4	P	ApCsel	17,22–34	Bír	15,1–8		2Pt 1,16–21	ApCsel 5,34–42
5	Sz	ApCsel	18,1–17	Bír	15,9–20		Jn 14,7–14	ApCsel 6,1–7
6	V	ApCsel	18,18–23	Bír	16,1–21	Szenth. ü. u. 1. vas.	Lk 16,19–31	1Jn 4,13–21
7	H	ApCsel	18,24–28	Bír	16,22–31		ApCsel 4,1–21	ApCsel 6,8–15
8	K	ApCsel	19,1–7	Bír	17		2Kor 1,23–2,4	ApCsel 7,1–29
9	Sz	ApCsel	19,8–22	Bír	18,1–10		Ez 3,22–27	ApCsel 7,30–53
10	Cs	ApCsel	19,23–40	Bír	18,11–31		Jn 21,15–19	ApCsel 7,54–8,3
11	P	ApCsel	20,1–6	Bír	19,1–10		Jer 20,7–11	ApCsel 8,4–25

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

12	Sz	ApCsel	20,7–12	Bír	19,11–30		Jón 1,1–16	ApCsel 8,26–40
13	V	ApCsel	20,13–16	Bír	20,1–28	Szenth. ü. u. 2. vas.	Lk 14,15–24	Ef 2,11–22
14	H	ApCsel	20,17–38	Bír	20,29–48		Péld 9,1–10	ApCsel 9,1–9
15	K	ApCsel	21,1–16	Bír	21		2Móz 2,11–25	ApCsel 9,10–19a
16	Sz	ApCsel	21,17–26	Préd	1,1–11		Jn 4,5–18	ApCsel 9,19b–31
17	Cs	ApCsel	21,27–40	Préd	1,12–18		Mt 15,29–39	ApCsel 9,32–43
18	P	ApCsel	22,1–21	Préd	2,1–11		Jn 6,37–46	ApCsel 10,1–23
19	Sz	ApCsel	22,22–30	Préd	2,12–26		Jón 2,1–11	ApCsel 10,24–48
20	V	ApCsel	23,1–11	Préd	3,1–8	Szenth. ü. u. 3. vas.	Lk 15,1–32	1Tim 1,12–17
21	H	ApCsel	23,12–22	Préd	3,9–22		Lk 7,36–50	ApCsel 11,1–18
22	K	ApCsel	23,23–35	Préd	4,1–6		Bír 10,6–16	ApCsel 11,19–30
23	Sz	ApCsel	24,1–9	Préd	4,7–12		Mik 7,7–20	ApCsel 12,1–25
24	Cs	ApCsel	24,10–21	Préd	4,13–16		Lk 1,5–80	ApCsel 13,1–12
25	P	ApCsel	24,22–27	Préd	4,17–5,8		Mt 10,26–33	ApCsel 13,13–25
26	Sz	ApCsel	25,1–5	Préd	5,9–19		Jn1,19–38	ApCsel 13,26–43
27	V	ApCsel	25,6–12	Préd	6	Szenth. ü. u. 4. vas.	Lk 6,36–42	Róm 12,17–21
28	H	ApCsel	25,13–27	Préd	7		Gal 6,1–5	ApCsel 13,44–52
29	K	ApCsel	26,1–23	Préd	8		2Kor 2,5–11	ApCsel 14,1–20a
30	Sz	ApCsel	26,24–32	Préd	9,1–12		Mk 11,20–26	ApCsel 14,20b–28

Ünnepi igeszakaszok: 6-án Zsolt 46; 13-án Zsolt 50; 20-án Zsolt 100; 27-én Zsolt 86

Evangélikus igehirdetési alapigék: 6-án Ézs 42,18–21; 13-án Ézs 5,20–24; 20-án 1Móz 32,14.21b–32; 27-én Gal 5,13–14(15)

JÚLIUS

Református						Evangélikus	
1	Cs	ApCsel	27,1–8	Préd	9,13–18	1Kor 12,19–26	ApCsel 15,1–12
2	P	ApCsel	27,9–26	Préd	10	Fil 2,1–5	ApCsel 15,13–35
3	Sz	ApCsel	27,27–44	Préd	11,1–8	Jón 4,1–11	ApCsel 15,36–16,5
4	V	ApCsel	28,1–10	Préd	11,9–10	Szenth. ü. u. 5. vas.	Lk 5,1–11 1Móz 12,1–4a

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

5	H	ApCsel	28,11–15	Préd	12,1–8		Gal 1,13–24	ApCsel 16,6–15
6	K	ApCsel	28,16–31	Préd	12,9–14		Róm 9,14–26	ApCsel 16,16–22
7	Sz	1Kir	1,1–37	Mk	1,1–8		Ez 2,3–8a	ApCsel 16,23–40
8	Cs	1Kir	1,38–53	Mk	1,9–11		ApCsel 15,4–12	ApCsel 17,1–15
9	P	1Kir	2,1–25	Mk	1,12–15		2Kor 12,1–10	ApCsel 17,16–34
10	Sz	1Kir	2,26–46	Mk	1,16–20		Fil 3,12–16	ApCsel 18,1–22
11	V	1Kir	3	Mk	1,21–28	Szenh. ü. u. 6. vas.	Mt 28,16–20	Róm 6,3–11
12	H	1Kir	4	Mk	1,29–31		2Móz 14,15–22	ApCsel 18,23–19,7
13	K	1Kir	5	Mk	1,32–39		ApCsel 2,32–40	ApCsel 19,8–22
14	Sz	1Kir	6	Mk	1,40–45		ApCsel 16,23–34	ApCsel 19,23–40
15	Cs	1Kir	7,1–22	Mk	2,1–12		Mt 18,1–6	ApCsel 20,1–16
16	P	1Kir	7,23–51	Mk	2,13–17		1Kor 12,12–18	ApCsel 20,17–38
17	Sz	1Kir	8,1–21	Mk	2,18–22		Jel 3,1–6	ApCsel 21,1–14
18	V	1Kir	8,22–53	Mk	2,23–28	Szenh. ü. u. 7. vas.	Jn 6,1–15	ApCsel 2,41–47
19	H	1Kir	8,54–66	Mk	3,1–6		Jn 6,47–56	ApCsel 21,15–26
20	K	1Kir	9	Mk	3,7–12		Mt 22,1–14	ApCsel 21,27–40
21	Sz	1Kir	10	Mk	3,13–21		ApCsel 10,21–36	ApCsel 22,1–21
22	Cs	1Kir	11,1–25	Mk	3,22–30		1Kor 10,16–17	ApCsel 22,22–30
23	P	1Kir	11,26–43	Mk	3,31–35		Lk 22,14–20	ApCsel 23,1–11
24	Sz	1Kir	12,1–19	Mk	4,1–20		Jel 19,4–9	ApCsel 23,12–35
25	V	1Kir	12,20–33	Mk	4,21–25	Szenh. ü. u. 8. vas.	Mt 5,13–16	Ef 5,8b–14
26	H	1Kir	13	Mk	4,26–29		Mt 7,7–12	ApCsel 24,1–27
27	K	1Kir	14	Mk	4,30–34		Lk 6,27–35	ApCsel 25,1–12
28	Sz	1Kir	15,1–15	Mk	4,35–41		Mt 5,33–37	ApCsel 25,13–27
29	Cs	1Kir	15,16–34	Mk	5,1–20		1Kor 12,27–13,3	ApCsel 26,1–23

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

30	P	1Kir	16,1–14	Mk	5,21–43	1Pt 3,8–17	ApCsel 26,24–32
31	Sz	1Kir	16,15–34	Mk	6,1–6	Fil 2,12–18	ApCsel 27,1–12

Ünnepi igeszakaszok: 4-én Zsolt 13; 11-én Zsolt 45; 18-án Zsolt 119,105–112; 25-én Zsolt 139

Evangelikus igehirdetési alapigék: 4-én ApCsel 4,32–35; 11-én Kol 2,12–15; 18-án 1Jn 5,10b–13; 25-én 1Jn 5,1–3

AUGUSZTUS

Református						Evangelikus		
1	V	1Kir	17	Mk	6,7–13	Szenth. ü. u. 9. vas.	Mt 13,44 –46	Fil 3,4b –14
2	H	1Kir	18,1–19	Mk	6,14–29		1Kir 3,16 –28	ApCsel 27,13 –44
3	K	1Kir	18,20–46	Mk	6,30–44		Ef 5,15 –20	ApCsel 28,1 –16
4	Sz	1Kir	19,1–8	Mk	6,45–56		1Kor 10,23 –31	ApCsel 28,17 –31
5	Cs	1Kir	19,9–21	Mk	7,1–23		1Kor 9, 16 –23	2Kir 2,1 –18
6	P	1Kir	20,1–22	Mk	7,24–30		Jer 1,11 –19	2Kir 4,1 –7
7	Sz	1Kir	20,23–43	Mk	7,31–37		Lk 12,42 –48	2Kir 5,1 –9a
8	V	1Kir	21,1–16	Mk	8,1–10	Szenth. ü. u. 10. vas.	Mk 12,28 –34	Róm 11,25 –32
9	H	1Kir	21,17–29	Mk	8,11–21		Róm 11,1 –12	2Kir 6,8 –23
10	K	1Kir	22,1–28	Mk	8,22–26		JSir 1,1 –11	2Kir 16,1 –16
11	Sz	1Kir	22,29–40	Mk	8,27–9,1		Jn 4,19 –26	2Kir 17,1 –23
12	Cs	1Kir	22,41–54	Mk	9,2–13		Róm 11,25 –32	2Kir 17,24 –41
13	P	2Kir	1	Mk	9,14–29		JSir 5,1 –22	2Kir 18,1 –12
14	Sz	2Kir	2	Mk	9,30–41		5Móz 4,27 –40	2Kir 18,13 –37
15	V	2Kir	3	Mk	9,42–50	Szenth. ü. u. 11. vas.	Lk 18,9 –14	Ef 2,4 –10
16	H	2Kir	4	Mk	10,1–16		Mt 23, 1 –12	2Kir 19,1 –19
17	K	2Kir	5	Mk	10,17–31		1Sám 17,38 –51	2Kir 19,20 –37
18	Sz	2Kir	6	Mk	10,32–45		Jn 8,3 –11	2Kir 22,1 –13

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

19	Cs		2Kir	7	Mk	10,46–52		1Pt 5,1 –5	2Kir 22,14 –23,3
20	P	Állami ünnep	2Kir	8	Mk	11,1–14		Lk 22,54 –62	2Kir 23,4 –25
21	Sz		2Kir	9	Mk	11,15–19		Ézs 26,1 –6	2Kir 23,26 –37
22	V		2Kir	10	Mk	11,20–26	Szenth. ü. u. 12. vas	Mk 7,31 –37	ApCsel 9,1 –20
23	H		2Kir	11	Mk	11,27–33		Mt 9,27 –34	2Kir 24,1 –20
24	K		2Kir	12	Mk	12,1–17		Mk 3,1 –12	2Kir 25,1 –21
25	Sz		2Kir	13	Mk	12,18–27		ApCsel 9,31 –35	2Kir 25,22 –30
26	Cs		2Kir	14	Mk	12,28–34		Jak 5,13 –16	Ézs 1,1 –11
27	P		2Kir	15	Mk	12,35–44		Mt 12,15 –21	Ezsd 3,1 –13
28	Sz		2Kir	16	Mk	13,1–20		Ézs 57,15 –19	Ezsd 4,1 –24
29	V		2Kir	17	Mk	13,21–37	Szenth. ü. u. 13. vas.	Lk 10,25 –37	1Jn 4,7 –12
30	H		2Kir	18	Mk	14,1–11		Mt 12,1 –8	Ezsd 5,1 –17
31	K		2Kir	19	Mk	14,12–25		Ám 5,4 –15	Ezsd 6,1 –22

Ünnepi igeszakaszok: 1-én Zsolt 105; 8-án Zsolt 133; 15-én Zsolt 138; 20-án Zsolt 65; 22-én Zsolt 26; 29-én Zsolt 149

Evangélikus igehirdetési alapigék: 1-én Zsid 3,12 –15; 8-án Róm 4,1 –8; 15-én Lk 17,7 –10; 22-én Mk 10,17 –27; 29-én Lk 13,22 –30

SZEPTEMBER

Református						Evangélikus		
1	Sz	2Kir	20	Mk	14,26–42	5Móz 24,10 –22	Ezsd 7,1 –28	
2	Cs	2Kir	21	Mk	14,43–52	ApCsel 4, 32 –37	Hag 1,1 –15	
3	P	2Kir	22	Mk	14,53–65	Jak 2,3 –13	Hag 2,1 –9	
4	Sz	2Kir	23	Mk	14,66–72	Júd 1 –2.20 –25	Hag 2,10 –23	
5	V	2Kir	24	Mk	15,1–19	Szenth. ü. u. 14. vas.	Lk 17,11 –19	Róm 8,14 –17

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

6	H	2Kir	25	Mk	15,20–32		5Móz 26,1 –11	Neh 1,1 –11
7	K	Ez	1	Mk	15,33–41		Gal 5,22 –26	Neh 2,1 –20
8	Sz	Ez	2,1–3,3	Mk	15,42–47		Filem 1 –22	Neh 4,1 –17
9	Cs	Ez	3,4–27	Mk	16,1–8		1Krón 29,9 –18	Neh 5,1 –9
10	P	Ez	4	Mk	16,9–20		Jn 13,31 –35	Neh 6,1 –7,3
11	Sz	Ez	5	Gal	1,1–5		2Thessz 2,13 –17	Neh 8,1 –18
12	V	Ez	6	Gal	1,6–9	Szenh. ű. u. 15. vas	Mt 6,25 –34	1Pt 5,5 –11
13	H	Ez	7	Gal	1,10–24		Fil 4,8 –14	Neh 10,1,29 –40
14	K	Ez	8	Gal	2,1–10		1Tim 6 –11a	Neh 12,27 –43
15	Sz	Ez	9	Gal	2,11–14		Préd 4,4 –12	Neh 13,15 –22
16	Cs	Ez	10	Gal	2,15–21		Lk 10,38 –42	Zsid 1,1 –2,4
17	P	Ez	11	Gal	3,1–5		1Kor 7,17 –24	Zsid 2,5 –18
18	Sz	Ez	12	Gal	3,6–18		Mk 12,41 –44	Zsid 3,1 –19
19	V	Ez	13	Gal	3,19–29	Szenh. ű. u. 16. vas	Jn 11,1 –45	2Tim 1,7 –10
20	H	Ez	14	Gal	4,1–7		Róm 6,18 –23	Zsid 4,1 –13
21	K	Ez	15	Gal	4,8–11		Lk 10,17 –20	Zsid 4,14 –5,10
22	Sz	Ez	16,1–34	Gal	4,12–20		ApCsel 9,36 –42	Zsid 5,11 –6,8
23	Cs	Ez	16,35–63	Gal	4,21–31		Fil 1,19 –26	Zsid 6,9 –20
24	P	Ez	17	Gal	5,1–6		Jel 2,8 –11	Zsid 7,1 –10
25	Sz	Ez	18	Gal	5,7–15		Róm 4, 18 –25	Zsid 7,11 –28
26	V	Ez	19	Gal	5,16–26	Szenh. ű. u. 17. vas	Mt 15,21 –28	Róm 10,9 –18
27	H	Ez	20,1–31	Gal	6,1–10		Zsid 11,1 –10	Zsid 8,1 –13
28	K	Ez	20,32–44	Gal	6,11–18		Jak 1,1 –13	Zsid 9,1 –15
29	Sz	Ez	21,1–22	Kol	1,1–8		Lk 10,17 –20	Zsid 9,16 –28
30	Cs	Ez	21,23–37	Kol	1,9–23		1Móz 16,6b –14	Zsid 10,1 –18

Ünnepi igeszakaszok: 5-én Zsolt 30; 12-én Zsolt 130; 19-én Zsolt 78; 26-án Zsolt 80

Evangélikus igehirdetési alapigék: 5-én Jn 6,60 –66; 12-én Lk 18,28 –30; 19-én Mt 6,1 –6; 26-án Ám 4,11 –5,4

OKTÓBER

Református						Evangelikus			
1	P	Ez	22	Kol	1,24–29	Szent. ü. u. 18. vas	2Móz 23,20 –27	Zsid 10,19 –31	
2	Sz	Ez	23	Kol	2,1–7		Mt 18,10 –14	Zsid 10,32 –39	
3	V	Ez	24	Kol	2,8–15		Mk 8,1 –9	2Kor 9,6 –15	
4	H	Ez	25	Kol	2,16–23	Szent. ü. u. 19. vas.	Mt 6,1 –4	Zsid 11,1 –7	
5	K	Ez	26	Kol	3,1–11		Mk 3,31 –35	Zsid 11,8,22	
6	Sz	Ez	27	Kol	3,12–17		Énekek 8,4 –7	Zsid 11,23 –31	
7	Cs	Ez	28	Kol	3,18–4,1	Szent. ü. u. 20. vas.	Gal 5,13 –18	Zsid 11,32 –40	
8	P	Ez	29	Kol	4,2–6		Róm 14,20b –15,6	Zsid 12,1 –17	
9	Sz	Ez	30	Kol	4,7–18		Mt 5,17 –24	Zsid 12,18 –29	
10	V	Ez	31	1Thessz	1	Szent. ü. u. 21. vas. Biblia vas.	Mk 2,1 –12	Jak 5,13 –16	
11	H	Ez	32	1Thessz	2,1–12		2Móz 15,22 –27	Zsid 13,1 –8	
12	K	Ez	33	1Thessz	2,13–16		Lk 5,12 –16	Zsid 13,9 –14	
13	Sz	Ez	34	1Thessz	2,17–20	Szent. ü. u. 20. vas.	Lk 13,10 –17	Zsid 13,15 –25	
14	Cs	Ez	35	1Thessz	3,1–8		Mt 8,14 –17	Lk 12,1 –12	
15	P	Ez	36	1Thessz	3,9–13		Jer 17,13 –17	Lk 12,13 –21	
16	Sz	Ez	37	1Thessz	4,1–8	Szent. ü. u. 21. vas. Biblia vas.	ApCsel 14,8 –18	Lk 12,22 –34	
17	V	Ez	38	1Thessz	4,9–12		Mk 10,2 –13	2Kor 3,3 –9	
18	H	Ez	39	1Thessz	4,13–18		2Thess 3,6 –13	Lk 12,35 –48	
19	K	Ez	40	1Thessz	5,1–11	Szent. ü. u. 21. vas. Biblia vas.	Róm 13,1 –7	Lk 12,49 –53	
20	Sz	Ez	41	1Thessz	5,12–28		Ef 5,25 –32	Lk 12,54 –59	
21	Cs	Ez	42	2Thessz	1		1Kor 14,26 –33	Lk 13,1 –9	
22	P	Ez	43	2Thessz	2,1–12	Szent. ü. u. 21. vas. Biblia vas.	Jn 18,28 –32	Lk 13,10 –17	
23	Sz	Nemz. ü.	Ez	44	2Thessz		2,13–17	Péld 3,1 –8	Lk 13,18 –21
24	V	Ez	45	2Thessz	3,1–5		Mt 5,38 –48	Ef 6,10 –17	
25	H	Ez	46	2Thessz	3,6–18	Szent. ü. u. 21. vas. Biblia vas.	Róm 12,17 –21	Lk 13,22 –30	
26	K	Ez	47	1Tim	1,1–11		2Kor 10,1 –6	Lk 13,31 –35	
27	Sz	Ez	48	1Tim	1,12–20		1Móz 13,5 –18	Lk 14,1 –6	

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

28	Cs	Zsolt	73	1Tim	2,1–7		3Móz 19,1 –18	Lk 14,7 –14
29	P	Zsolt	74	1Tim	2,8–15		Lk 22,49 –53	Lk 14,15 –24
30	Sz	Zsolt	75	1Tim	3,1–7		2Tim 2,1 –6	Lk 14,25 –35
31	V	A ref-orm. ü.	Zsolt	76	1Tim	3,8–13	Reformáció	Mt 5,1 –12 Róm 3,21 –28

Ünnepi igeszakaszok: 3-án Zsolt 106; 10-én Zsolt 99; 17-én Zsolt 1; 23-án Zsolt 18,1–20; 24-én Zsolt 43; 31-én Róm 3,21–26

Evangelikus igehirdetési alapigék: 3-án Jer 1,10 –17; 19-én Préd 4,8–12; 17-én Ézs 29,13–19; 24-én Ám 7,10–15; 31-én Lk 12,1–12

NOVEMBER

Református						Evangelikus		
1	H	Zsolt	77	1Tim	3,14–16		Hós 12,1 –7	Lk 15,1 –10
2	K	Zsolt	78,1–51	1Tim	4,1–5		Róm 3,9b –20	Lk 15,11 –32
3	Sz	Zsolt	78,52–72	1Tim	4,6–11		1Móz 33,1 –11	Lk 16,1 –9
4	Cs	Zsolt	79	1Tim	4,12–5,2		Jel 3,14 –22	Lk 16,10 –13
5	P	Zsolt	80	1Tim	5,3–16		1Jn 3,19 –24	Lk 16,14 –18
6	Sz	Zsolt	81	1Tim	5,17–25		Ézs 1,18 –27	Lk 16,19 –31
7	V	Zsolt	82	1Tim	6,1–10	Ítélet vas.	Lk 17,20 –30	Róm 8,18 –25
8	H	Zsolt	83	1Tim	6,11–16		1Pt 4,7 –11	Lk 17,1 –10
9	K	Zsolt	84	1Tim	6,17–21		Jer 18,1 –10	Lk 17,11 –19
10	Sz	Zsolt	85	2Tim	1,1–7		Zsid 13,1 –9b	Lk 17,20 –37
11	Cs	Zsolt	86	2Tim	1,8–14		1Jn 2,18 –29	Lk 18,1 –8
12	P	Zsolt	87	2Tim	1,15–18		2Kor 6,1 –10	Lk 18,9 –17
13	Sz	Zsolt	88	2Tim	2,1–13		Mk 13,1 –8	Lk 18,18 –30
14	V	Zsolt	89	2Tim	2,14–18	Remény-ség vas.	Mt 25,31 –46	Róm 14,1 –13
15	H	Zsolt	90	2Tim	2,19–26		Mt 7,21 –29	1Thess 1,1 –10
16	K	Zsolt	91	2Tim	3,1–9		Jn 3,17 –21	1Thessz 2,1 –12
17	Sz	Zsolt	92	2Tim	3,10–17		Lk 13,1 –9	1Thessz 2,13 –20
18	Cs	Zsolt	93	2Tim	4,1–5		Lk 15,1 –10	1Thessz 3,1 –13
19	P	Zsolt	94	2Tim	4,6–8		Zsid 13,17 –21	1Thessz 4,1 –12

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

20	Sz		Zsolt	95	2Tim	4,9–22		Jel 20,11 –15	1Thessz 4,13 –18
21	V		Zsolt	96	Jak	1,1–8	Örök élet vas.	Mt 25,1 –13	Jel 21,1 –7
22	H		Zsolt	97	Jak	1,9–18		Zsid 12,18 –25	1Thessz 5,1 –11
23	K		Zsolt	98	Jak	1,19–27		1Pt 1,13 –21	1Thessz 5,12 –28
24	Sz		Zsolt	99	Jak	2,1–13		1Kor 3,9 –15	2Thessz 1,1 –12
25	Cs		Zsolt	100	Jak	2,14–26		1Thessz 5,9 –15	2Thessz 2,1 –12
26	P		Zsolt	101	Jak	3,1–12		Zsid 13,10 –16	2Thessz 2,13 –3,55
27	Sz		Zsolt	102	Jak	3,13–18		Jel 21,10 –27	2Thessz 3,6 –18
28	V	Adv. 1. vas.	Zsolt	103	Jak	4,1–6	Ádvent 1.vas.	Mt 21,1 –9	Róm 13,8 –12
29	H		Zsolt	104	Jak	4,7–10		1Pt 1,8 –13	Zak 1,1 –6
30	K		Zsolt	105	Jak	4,11–12		Zsid 10,32 –39	Zak 1,7 –17

Ünnepi igeszakaszok: 7-én Péld 27,1–5; 14-én Péld 27,15–19; 21-én Péld 28,1–4; 28-án Ézs 64,1–11

Evangélikus igehirdetési alapigék: 7-én Jel 20,11–15; 14-én Róm 14,7–12; 20-án Jel 21,6–8; 28-án Mk 1,1–8

DECEMBER

Református						Evangélikus		
1	Sz	Zsolt	106	Jak	4,13–17		Kol 1,9–14	Zak 2,1–9
2	Cs	Náh	1	Jak	5,1–6		1Thessz 5,1–8	Zak 2,10–17
3	P	Náh	2	Jak	5,7–12		Ez 37,24–28	Zak 3,1–10
4	Sz	Náh	3	Jak	5,13–20		Hab 2,1–4	Zak 1–14
5	V	Adv. 2. vas.	1Pt	1,1–9	Énekek 1	Ádv. 2. vas.	Lk 21,25–33	Jak 5,7–11
6	H	1Pt	1,10–12	Énekek 2			Ézs 25,1–8	Zak 5,1–11
7	K	1Pt	1,13–21	Énekek 3			Ézs 26,7–15	Zak 6,1–8
8	Sz	1Pt	1,22–25	Énekek 4,1–5,1			Jel 2,1–7	Zak 6,9–15
9	Cs	1Pt	2,1–12	Énekek 5,2–16			2Kor 5,1–10	Zak 7,1–14
10	P	1Pt	2,13–17	Énekek 6			Zak 2,14–17	Zak 8,1–8
11	Sz	1Pt	2,18–25	Énekek 7			1Thessz 4,13–18	Zak 8,9–19

Az Útmutató (Losung) és a Bibliaolvasó Kalauz szerinti napi igék 2021-ben

12	V	Adv. 3. vas.	1Pt	3,1–7	Énekek	8	Ádv. 3. vas.	Lk 1,67–69	1Kor 1,46–55
13	H		1Pt	3,8–17	Zof	1		Hós 14,2–10	Zak 8,20–23
14	K		1Pt	3,18–22	Zof	2		Mt 3,7–12	Zak 9,9–12
15	Sz		1Pt	4,1–11	Zof	3,1–8		Ézs 45,1–8	Zak 10,1–12
16	Cs		1Pt	4,12–19	Zof	3,9–20		Mt 11,7–15	Zak 11,4–17
17	P		1Pt	5	5Móz	1,1–18		Lk 1,26–38	Zak 12,9–13,1
18	Sz		2Pt	1,1–11	5Móz	1,19–46		2Kor 1,18–22	Zak 14,1–11
19	V	Adv. 4. vas.	2Pt	1,12–21	5Móz	2,1–25	Ádv. 4.vas.	Lk 1,26–56	Fil 4,4–7
20	H		2Pt	2	5Móz	2,26–37		Ézs 42,5–9	Mal 1,1–14
21	K		2Pt	3,1–7	5Móz	3,1–22		Jel 3,7–11	Mal 2,17–3,5
22	Sz		2Pt	3,8–13	5Móz	3,23–29		Jel 22,16–21	Mal 3,6–12
23	Cs		2Pt	3,14–18	5Móz	4,1–40		Ézs 7,10–14	Mal 3,13–18
24	P		Mt	1,1–17	5Móz	4,41–49	Szen- teste	Lk 2,1–10	Gal 4,4–7
25	Sz	Kar. 1. napja	Mt	1,18–25	5Móz	5,1–21	Kar. ű.	Jn 1,1–18	Tit 3,4–7
26	V	Kar. 2. napja	Mt	2,1–12	5Móz	5,22–33	Kar. 2. napja	Mt 1,18–25	Zsid 1,1–14
27	H		Mt	2,13–15	5Móz	6,1–9		Jn 21,20–24	Jn 1,1–5
28	K		Mt	2,16–23	5Móz	6,10–19		Mt 2,13–18	Jn 1,6–8
29	Sz		Mt	3,1–12	5Móz	6,20–25		1Jn 4,11– 16a	Jn 1,9–13
30	Cs		Mt	3,13–17	5Móz	7		Ézs 63,7–14	Jn 1,14–18
31	P	Óév	Mt	4,1–11	5Móz	8	Óév este	Mt 13,24– 30	Róm 8,31b–39

Ünnepi igeszakaszok: 5-én Ézs 85; 12-én Zsolt 126; 19-én Zsolt 89; 24-én Zsolt 96; 25-én Zsolt 97; 26-án Zsolt 98; 31-én Zsolt 91

Evangélikus igehirdetési alapigék: 5-én Lk 13,6–9; 12-én Jn 5,31–38; 19-én Jn 3,25–30; 24-én Ézs 59,20–21; 25-én Dán 1,19b–22; 26-án Zsolt 2,1–12; 32-én Zsolt 62,2–13

Összeállította: Blázy Márta

Igeliturgikus Naptár 2021.

Naptár a szentmise napi olvasmányjaival, s egy rövid mottóval a napról.

2021. január

1. péntek: SZŰZ MÁRIA, ISTEN ANYJA (főünnep)
Szám 6,22-27; Zs 66; Gal 4,4-7; Lk 2,16-21
Könyörüljön rajtunk az Isten, és áldjon meg bennünket!
2. szombat: NAGY SZENT VAZUL ÉS NAZIANZI SZENT GERGELY
1Jn 2,22-28; Zs 97; Jn 1,19-28
Amit kezdettől fogva hallottunk, az maradjon meg bennünk
3. vasárnap: KARÁCSONY UTÁNI 2.VASÁRNAP
(Szent Genovéva)
Sir 24,1-2.8-12; Zs 147; Ef 1,3-6.15-18; Jn 1,1-18 vagy 1,1-5.15-18
A dicsőséges nép közt vertem gyökeret, amely az Úr osztályrésze
4. hétfő
(Folignoi Szent Angéla)
1Jn 3,7-10; Zs 97; Jn 1,35-42
Azért jelent meg az Isten Fia, hogy lerontsa a bűnt
5. kedd
1Jn 3,11-21; Zs 99; Jn 1,43-51
Átmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük testvéreinket
6. szerda: VÍZKERESZT, URUNK MEGJELENÉSE (főünnep)
(A napkeleti bölcsek: Gáspár, Menyhért, Boldizsár)
Iz 60,1-6; Zs 71; Ef 3,2-3a.5-6; Mt 2,1-12
Az Úr dicsősége ragyogott rád
7. csütörtök
(Penyafordi Szent Rajmund)
1Jn 3,22 - 4,6; Zs 2; Mt 4,12-17.23-25
Aki vallja, hogy Jézus Krisztus testben jött el, Istentől van
8. péntek
(Szent Szeverin)
1Jn 4,7-10; Zs 71; Mk 6,34-44
Isten elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért

9. szombat

1Jn 4,11-18; Zs 71; Mk 6,45-52

Ha szeretjük egymást, az Isten lakik bennünk

10. vasárnap: URUNK MEGKERESZTELKEDÉSE (ünnep)

(Nysszai Szent Gergely)

Iz 55,1-11; Zs 12; 1Jn 5,1-9; Mk 1,6b-11

Tanúvá teszem őt a népek között

11. hétfő

Zsid 1,1-6; Zs 96; Mk 1,14-20

A végső időkben a Fiú által szólt hozzánk az Isten

12. kedd

Zsid 2,5-12; Zs 8; Mk 1,21-28

Isten üdvösségünk szerzőjét szenvedések által tette tökéletessé

13. szerda

(Szent Hiláriusz)

Zsid 2,14-18; Zs 104,1-9; Mk 1,29-39

Jézusnak mindenben hasonlóvá kellett lennie testvéreihez

14. csütörtök

(Nolai Szent Félix, Orseolo Szent Péter)

Zsid 3,7-14; Zs 94; Mk 1,40-45

Ma, ha az Úr szavát halljátok, ne keményítsétek meg szívetek

15. péntek

(Remete Szent Pál, Szent Maurusz és Placidusz)

Zsid 4,1-5.11; Zs 77,3-8; Mk 2,1-12

Igyekezzünk bemenni abba a nyugalomba!

16. szombat

(Szent Marcellusz)

Zsid 4,12-16; Zs 18B; Mk 2,13-17

Járuljunk bizalommal a kegyelem királyi székéhez

17. vasárnap: ÉVKÖZI 2. VASÁRNAP

(Szent Antal apát)

1Sám 3,3b-10; Zs 39; 1Kor 6,13c-15a.17-20; Jn 1,35-42

Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád

18. hétfő: ÁRPÁDHÁZI SZENT MARGIT (ünnep)

(Szent Piroska)

2Kor 10,17 - 11,2; Zs 44; Mt 25,1-13

Jön a Vőlegény, menjetek ki elébe!

19. kedd

Zsid 6,10-20; Zs 110; Mk 2,23-28

Hit és türelem által örököljük az ígéreteket

20. szerda
(*Szent Fábián és Sebestyén, Boldog Özséb*)
Zsid 7,1-3.15-17; Zs 109; Mk 3,1-6
Te pap vagy mindörökké Melkizedek rendje szerint
21. csütörtök: SZENT ÁGNES
(*Szent Meinrád*)
Zsid 7,25 - 8,6; Zs 39; Mk 3,7-12
Jézus egyszersmindenkorra önmagát adta áldozatul
22. péntek
(*Szent Vince, Boldog Batthyány Strattmann László*)
Zsid 8,6-13; Zs 84; Mk 3,13-19
Szívükbe írom törvényem, és Istenük lesznek
23. szombat
(*Suso Szent Henrik, Szent Ildefonz*)
Zsid 9,2-3.11-14; Zs 46; Mk 3,20-21
Krisztus tulajdon vérével ment be egyszersmindenkorra a Szentélybe
24. vasárnap: ÉVKÖZI 3. VASÁRNAP
(*A Szentírás vasárnapja*)(*Szalézi Szent Ferenc*)
Jón 3,1-5.10; Zs 24; 1Kor 7,29-31; Mk 1,14-20
Ninive fiai megtértek a rossz útról
25. hétfő: SZENT PÁL APOSTOL MEGTÉRÉSE (ünnepe)
ApCsel 22,3-16 vagy 9,1-22 Zs 116 Mk 16,15-18
Atyáink Istene választott ki téged, hogy megismerd akaratát
26. kedd: SZENT TIMÓTEUS ÉS SZENT TITUSZ
(*Szent Róbert, Alberik és István*)
2Tim 1,1-8 vagy Tit 1,1-5 Zs 95 Lk 10,1-9
Szítsd föl magadban Isten kegyelmét, amely kézföltételem által benned van
27. szerda
(*Merici Szent Angéla*)
Zsid 10,11-18; Zs 109; Mk 4,1-20
Jézus örökre tökéletessé tette a megszentelteket
28. csütörtök: AQUINÓI SZENT TAMÁS
Zsid 10,19-25; Zs 23; Mk 4,21-25
Járuljunk Isten elé igaz szívvel és teljes hittel!
29. péntek
(*Szent Valériusz*)
Zsid 10,32-39; Zs 36; Mk 4,26-34
Meghátrálás nélkül ragaszkodjunk a reménység hitvallásához!

30. szombat

(Ward Mária)

Zsid 11,1-2.8-19; Lk 1,69-75; Mk 4,35-41

A hit a remélt dolgokban való bizalom

31. vasárnap: ÉVKÖZI 4. VASÁRNAP

(Bosco Szent János)

MTörv 18,15-20; Zs 94; 1Kor 7,32-35; Mk 1,21-28

Prófétát támaszt az Úr, és ígeit a szájába adja

2021. február

1. hétfő

Zsid 11,32-40; Zs 30; Mk 5,1-20

Legyetek bátor szívűek, akik az Úrban reménykedtek!

2. kedd: URUNK BEMUTATÁSA (ünnep)

Mal 3,1-4 vagy Zsid 2,14-18 Zs 23 Lk 2,22-40

Eljön templomába az Úr, aki után vágyódunk

3. szerda

(Szent Balázs, Szent Anszgár–Oszkár, Szent Simeon és Anna)

Zsid 12,4-7.11-15; Zs 102; Mk 6,1-6

Megfenyíti azt az Úr, akit szeret

4. csütörtök

(Szent Veronika, Szent Hrabanusz Maurusz, Korzini Szent András)

Zsid 12,18-19.21-24; Zs 47; Mk 6,6-13

Sion hegyéhez járultunk, az élő Isten városához

5. péntek: SZENT ÁGOTA

(Szent Adél)

Zsid 13,1-8; Zs 26; Mk 6,14-29

Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké

6. szombat: MIKI SZENT PÁL ÉS VÉRTANÚTÁRSAI

(Szent Dorottya)

Zsid 13,15-17.20-21; Zs 22; Mk 6,30-34

A békeesség Istene tegyen készséggé minden jóra

7. vasárnap: ÉVKÖZI 5. VASÁRNAP

Jób 7,1-4.6-7; Zs 146; 1Kor 9,16-19.22-23; Mk 1,29-39

Küzdelem a halandó sorsa a földön

8. hétfő

(Emiliáni Szent Jeromos)

Ter 1,1-19; Zs 103,1-35; Mk 6,53-56

Látta Isten, hogy mindaz jó, amit teremtett

9. kedd

Ter 1,20 - 2,4a; Zs 8; Mk 7,1-13

Megteremtette Isten az embert a maga képmására

10. szerda: SZENT SKOLASZTIKA

Ter 2,4b-9.15-17; Zs 103,1-30; Mk 7,14-23

Fogta az Úristen az embert, elhelyezte az éden kertjébe

11. csütörtök

(A lourdes-i Szűz Mária, Aníáni Szent Benedek)

Ter 2,18-25; Zs 127; Mk 7,24-30

A férfi elhagyja apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez

12. péntek

Ter 3,1-8; Zs 31; Mk 7,31-37

Olyanok lesztek, mint az Isten: tudjátok, mi a jó, és mi a rossz

13. szombat

Ter 3,9-24; Zs 89; Mk 8,1-10

Bizony por vagy, és vissza fogsz térni a porba

14. vasárnap: ÉVKÖZI 6. VASÁRNAP

(Szent Cirill és Metód, Szent Bálint)

Lev 13,1-2.45-46; Zs 31; 1Kor 10,31 - 11,1; Mk 1,40-45

A poklos ember tisztátalan, a táboron kívül legyen a lakása

15. hétfő

Ter 4,1-15; 25; Zs 49; Mk 8,11-13

Testvéred kiontott vére kiált hozzám a földről

16. kedd

(Szent Julianna)

Ter 6,5-8; 7,1-5. 10; Zs 28; Mk 8,14-21

Eltörölöm a föld színéről az embert, akit teremtettem

17. szerda: HAMVAZÓSZERDA

(A szervita rend hét szent alapítója)

Joel 2,12-18; Zs 50; 2Kor 5,20 - 6,2; Mt 6,1-6.16-18

Szíveteket szaggassátok meg, úgy térjete meg!

18. csütörtök

(Boldog Fra Angelico)

MTörv 30,15-20; Zs 1; Lk 9,22-25

Eléd adtam ma az életet és a halált, az áldást és az átkot

19. péntek

Iz 58,1-9a; Zs 50; Mt 9,14-15

Ha segítségül hívod az Urat, ezt mondja: Itt vagyok!

20. szombat
(*Szent Marto Ferenc és Jácinta*)
Iz 58,9b-14; Zs 85; Lk 5,27-32
Ha kenyeret adsz az éhezőknek, felragyog világosságod
21. vasárnap: NAGYBÖJT 1. VASÁRNAPJA
(*Damiáni Szent Péter*)
Ter 9,8-15; Zs 24; 1Pét 3,18-22; Mk 1,12-15
Szövetségre lépett az Úr velünk és minden élőlénnel
22. hétfő: SZENT PÉTER APOSTOL SZÉKFOGLALÁSA (ünnap)
1Pét 5,1-4; Zs 22; Mt 16,13-19
Péter, az előljárótárs, Krisztus szenvedésének tanúja
23. kedd
(*Szent Polikárp*)
Iz 55,10-11; Zs 33; Mt 6,7-15
Isten ígéje véghezviszi mindazt, amit az Úr akar
24. szerda: SZENT MÁTYÁS APOSTOL (ünnap)
ApCsel 1,15-17.20-26; Zs 112; Jn 15,9-17
A sors Mátyásra esett, mire a többi apostol közé sorolták
25. csütörtök
Esz 4,17n.p-raa-bb.gg-hh; Zs 137; Mt 7,7-12
Uram, más segítőm rajtad kívül nincsen
26. péntek
Ez 18,21-28; Zs 129; Mt 5,20-26
Nem kívánom a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen
27. szombat
MTörv 26,16-19; Zs 118,1-8; Mt 5,43-48
Az Úr szent népe lesz, ahogyan megígérte
28. vasárnap: NAGYBÖJT 2. VASÁRNAPJA
Ter 22,1-2.9a.10-13.15-18; Zs 115; Róm 8,31b-34; Mk 9,2-10
Fogd a fiadat, a te egyetlenedet, akit szeretsz, és áldozd fel

2021. március

1. hétfő
Dán 9,4b-10; Zs 78; Lk 6,36-38
Vétkeztünk, bűnbe estünk, Urunk, megszegtük törvényed
2. kedd
Iz 1,10.16-20; Zs 49; Mt 23,1-12
Ha készségesen hallgatunk az Úrra, élhetünk javaival

3. szerda

Jer 18,18-20; Zs 30; Mt 20,17-28

Emlékezz,Uram, hogy szót emeltem nálad ellenfeleimért

4. csütörtök

(Szent Kázmér, Boldog Meszlényi Zoltán)

Jer 17,5-10; Zs 1; Lk 16,19-31

Áldott az a férfi, aki az Úrban bíz

5. péntek

Ter 37,3-4.12-13a.17b-28; Zs 104,16-21; Mt 21,33-43.45-46

Jön az álomlátó, gyertek, öljük meg

6. szombat

Mik 7,14-15.18-20; Zs 102; Lk 15,1-3.11-32

Irgalmasan bánik az Úr azokkal, akik szeretik őt

7. vasárnap: NAGYBÖJT 3. VASÁRNAPJA

(Szent Perpétua és Felicitász)

Kiv 20,1-17; Zs 18B; 1Kor 1,22-25; Jn 2,13-25

Irgalmasan bánik az Úr azokkal, akik szeretik őt

8. hétfő

(Istenes Szent János)

2Kir 5,1-15a; Zs 41-42; Lk 4,24-30

Sok leprás közül nem tisztult meg más, mint a szíriai Naámán

9. kedd

(Római Szent Franciska, Savio Szent Domonkos)

Dán 3,25.34-43; Zs 24; Mt 18,21-35

Fogadd el, Urunk, megtört szívünket és alázasatos lelkünket

10. szerda

MTörv 4,1.5-9; Zs 147; Mt 5,17-19

Hallgass az Úr rendelkezéseire, és cselekedj azok szerint

11. csütörtök

Jer 7,23-28; Zs 94; Lk 11,14-23

Hallgassatok az Úr szavára!

12. péntek

Oz 14,2-10; Zs 80; Mk 12,28b-34

Egyenesek az Úr útjai, az igazak járnak rajtuk

13. szombat

Oz 6,1-6; Zs 50; Lk 18,9-14

Irgalmasságot akarok és nem áldozatot!

14. vasárnap: NAGYBÖJT 4. VASÁRNAPJA

2Krn 36,14-16.19-23; Zs 136; Ef 2,4-10; Jn 3,14-21

A fogsággal és szabadítással mutatta meg irgalmát az Úr

15. hétfő

(Hofbauer Szent Kelemen)

Iz 65,17-21; Zs 29; Jn 4,43-54

Örvendjetelek és vigadjatok mindörökké

16. kedd

Ez 47,1-9.12; Zs 45; Jn 5,1-3a.5-16

Élni fog minden a templomból fakadó pataokban

17. szerda

(Szent Patrik)

Iz 49,8-15; Zs 144; Jn 5,17-30

Megőriz és megajándékoz az Úr a szabadulás napján

18. csütörtök

(Jeruzsálemi Szent Cirill)

Kiv 32,7-14; Zs 105,19-23; Jn 5,31-47

Műljék el, Uram, izzó haragod, szánd meg népedet!

19. péntek: SZENT JÓZSEF (főnnep)

2Sám 7,4-5a.12-14a.16; Zs 88,2-29; Róm 4,13.16-18.22; Mt 1,16.18-21.24a

Háza és királyságod örökre megmarad

20. szombat

Jer 11,18-20; Zs 7; Jn 7,40-53

Olyan voltam, mint a vágóhídra hurcolt gyanútlan bárány

21. vasárnap: NAGYBÖJT 5. VASÁRNAPJA

(Szent Benedek, Flüei Szent Miklós)

Jer 31,31-34; Zs 50; Zsid 5,7-9; Jn 12,20-33

Törvényét bennsőkbe helyezi, szívünkbe írja az Úr

22. hétfő

Dán 13,1-9.15-17.19-30.33-62; Zs 22; Jn 8,1-11

Szorogatás vesz körül, de Isten megmenti a benne bízókat

23. kedd

(Mongrovejói Szent Turibiusz)

Szám 21,4-9; Zs 101; Jn 8,21-30

Aki föltekintett a rézkígyóra, életben maradt

24. szerda

Dán 3,14-20.91-92.95; Dán 3,52-56; Jn 8,31-42

Isten elküldte angyalát, és megszabadította szolgálait

25. csütörtök: URUNK MEGTESTESÜLÉSÉNEK HÍRÜLADÁSA (főnnep)

(Szent Izsák)

Iz 7,10-14; Zs 39; Zsid 10,4-10; Lk 1,26-38

Íme a szűz méhében fogam, és fiút szül

26. péntek

Jer 20,10-13; Zs 17,2-7; Jn 10,31-42

Kiragadj a szegény ember életét a gonoszok kezéből

27. szombat

(Szent Rupert)

Ez 37,21-28; Jer 31,10-13; Jn 11,45-56

Megszabadít az Úr, és egy néppé tesz

28. vasárnap: VIRÁGVASÁRNAP

Iz 50,4-7; Zs 21; Fil 2,6-11; Mk 14,1 - 15,47

Nem voltam engedetlen, nem hátráltam meg, mert az Úr megsegít

29. hétfő

Iz 42,1-7; Zs 26; Jn 12,1-11

Benned ajándékozom meg világosságommal a nemzeteket

30. kedd

(Climacus Szent János)

Iz 49,1-6; Zs 70; Jn 13,21-33.36-38

Szolgám vagy, hogy eljusson szabadításom a föld határáig

31. szerda

(Szent Ámosz, Szent Benjamin)

Iz 50,4-9a; Zs 68,8-34; Mt 26,14-25

Az Úr megsegít engem, ezért nem maradok gyalázatban

2021. április

1. csütörtök: NAGYCSÜTÖRTÖK

Kiv 12,1-8.11-14; Zs 115; 1Kor 11,23-26; Jn 13,1-15

Tartsátok emlékezetben ezt a napot, és ünnepeljétek meg!

2. péntek: NAGYPÉNTEK

(Paolai Szent Ferenc)

Iz 52,13 - 53,12; Zs 30; Zsid 4,14-16; 5,7-9; Jn 18,1 - 19,42

A mi vétkeink miatt kapott sebeket, bűneink miatt törték össze

3. szombat: NAGYSZOMBAT

4. vasárnap: HÚSVÉTVASÁRNAP

(Szevillai Szent Izidor)

ApCsel 10,34a.37-43; Zs 117; 1Kor 5,6b-8; Jn 20,1-9

Jézust megölték, de Isten harmadnapon feltámasztotta őt

5. hétfő

(Ferrer Szent Vince)

ApCsel 2,14.22-32; Zs 15; Mt 28,8-15

Jézust feltámasztotta Isten, aminek mi tanúi vagyunk

6. kedd
ApCsel 2,36-41; Zs 32; Jn 20,11-18
Jézust, akit keresztre feszítettek, Krisztussá tette Isten
7. szerda
(De la Salle Szent János)
ApCsel 3,1-10; Zs 104,1-9; Lk 24,13-35
A názáreti Jézus nevében kelj föl, és járj!
8. csütörtök
ApCsel 3,11-26; Zs 8; Lk 24,35-48
Az élet fejedelmét megöltétek, Isten azonban föltámasztotta
9. péntek
ApCsel 4,1-12; Zs 117; Jn 21,1-14
Nincsen üdvösség senki másban, mint Jézus Krisztusban
10. szombat
(Szent Ezekiel)
ApCsel 4,13-21; Zs 117; Mk 16,9-15
Nem tehetjük, hogy ne mondjuk el, amit láttunk és hallottunk
11. vasárnap: HÚSVÉT 2. VASÁRNAPJA
(Az isteni irgalmasság vasárnapja)(Szent Szaniszló)
ApCsel 4,32-35; Zs 117; 1Jn 5,1-6; Jn 20,19-31
A hívők összessége szívében és lelkében egy volt
12. hétfő
(Szent I.Gyula)
ApCsel 4,23-31; Zs 2; Jn 3,1-8
Megteltek mindnyájan Szentlélekkel, bátran hirdették az igét
13. kedd
(Szent I.Márton)
ApCsel 4,32-37; Zs 92; Jn 3,7-15
Nagy erővel tettek bizonyosságot az Úr Jézus feltámadásáról
14. szerda
(Szent Tibor)
ApCsel 5,17-26; Zs 33; Jn 3,16-21
Hirdessétek a népnek az erről az életéről szóló tanítást!
15. csütörtök
ApCsel 5,27-33; Zs 33; Jn 3,31-36
Atyáink Istene feltámasztotta Jézust, akinek mi tanúi vagyunk
16. péntek
(Soubirous Szent Mária Bernadett, Szent Labre Benedek)
ApCsel 5,34-42; Zs 26; Jn 6,1-15
Örömmel távoztak, mert méltók voltak gyalázatot szenvedni Érte

17. szombat

ApCsel 6,1-7; Zs 32; Jn 6,16-21

Kiválasztották azokat, akik telve voltak Lélekkel és bölcsességgel

18. vasárnap: HÚSVÉT 3. VASÁRNAPJA

ApCsel 3,13-15.17-19; Zs 4; 1Jn 2,1-5a; Lk 24,35-48

Isten megdicsőítette Fiát, Jézust, akit ti kiszolgáltattatok

19. hétfő

ApCsel 6,8-15; Zs 118,23-30; Jn 6,22-29

Isten nagy csodákat és jeleket tett a nép között

20. kedd

ApCsel 7,51 - 8,1a; Zs 30; Jn 6,30-35

Úr Jézus, vedd magadhoz lelkemet!

21. szerda

(Szent Anzelm)

ApCsel 8,1-8; Zs 65; Jn 6,35-40

Elmentek, és hirdették Isten igéjét

22. csütörtök

ApCsel 8,26-40; Zs 65; Jn 6,44-51

Ha teljes szívedből hiszel, megkeresztelkedhetsz

23. péntek: SZENT ADALBERT

ApCsel 9,1-20; Zs 116; Jn 6,52-59

Választott eszközöm ő, hogy nevemet a népek elé vigye

24. szombat

(Szent György, Sigmaringeni Szent Fidél)

ApCsel 9,31-42; Zs 115; Jn 6,60-69

Az egyház a Szentlélek vigaszával telt el

25. vasárnap: HÚSVÉT 4. VASÁRNAPJA

(Szent Márk evangélista, Szent Ervin)

ApCsel 4,8-12; Zs 117; 1Jn 3,1-2; Jn 10,11-18

A kő, amelyet az építők elvetettek, szegletkövé lett

26. hétfő

(Szent Anaklét, Szent Radbert)

ApCsel 11,1-18; Zs 41-42; Jn 10,1-10

A pogányoknak is megadta az Isten a megtérést az életre

27. kedd

(Szent Zita)

ApCsel 11,19-26; Zs 86; Jn 10,22-30

Az Úr volt velük, ezért sokan hittek, és tértek meg az Úrhoz

28. szerda

(Chanel Szent Péter, Szent Teodóra, Grignon Szent Lajos)

ApCsel 12,24 - 13,5a; Zs 66; Jn 12,44-50

Az Úr igéje növekedett és terjedt

29. csütörtök: SZIEŒNAI SZENT KATALIN Európa társvédőszentje (ünnap)

1Jn 1,5 - 2,2; Zs 102; Mt 11,25-30

Ha világosságban élünk, akkor közösségben vagyunk egymással

30. péntek

(Szent V. Piusz, Takashi Nagai)

ApCsel 13,26-33; Zs 2; Jn 14,1-6

Ígérétét teljesítette Isten, amikor feltámasztotta Jézust

2021. május

1. szombat

(Szent József, a munkás, Szent Zsigmond, Szent Jeremiás)

ApCsel 13,44-52; Zs 97; Jn 14,7-14

Az Úr igéje elterjedt az egész vidéken

2. vasárnap: HÚSVÉT 5. VASÁRNAPJA

(SZENT ATANÁZ)

ApCsel 9,26-31; Zs 21,26-32; 1Jn 3,18-24; Jn 15,1-8

Saul látta az Urat az úton, és beszélt vele

3. hétfő: SZENT FÜLÖP ÉS JAKAB APOSTOLOK (ünnap)

1Kor 15,1-8; Zs 18A; Jn 14,6-14

A feltámadt Krisztus megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak

4. kedd

(Szent Flórián, Szent Guidó, Boldog Ceferino)

ApCsel 14,19-28; Zs 144; Jn 14,27-31a

Sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába

5. szerda

ApCsel 15,1-6; Zs 121; Jn 15,1-8

Elbeszélték: milyen nagy dolgokat tett velük az Isten

6. csütörtök

ApCsel 15,7-21; Zs 95; Jn 15,9-11

A pogányok közül akar magának népet választani az Isten

7. péntek

(Boldog Gizella, Szent Notker)

ApCsel 15,22-31; Zs 56; Jn 15,12-17

A szükséges dolgokon kívül semmi más terhet nem rakunk rátok

8. szombat

(Az algériai Szent vértanúk)

ApCsel 16,1-10; Zs 99; Jn 15,18-21

Isten rendelt minket oda az evangélium hirdetésére

9. vasárnap: HÚSVÉT 6. VASÁRNAPJA

(Boldog Gerhardinger Mária Terézia)

ApCsel 10,25-26.34-35.44-48; Zs 97; 1Jn 4,7-10; Jn 15,9-17

A Szentlélek ajándéka a pogányokra is kiáradt

10. hétfő

(Szent Jób)

ApCsel 16,11-15; Zs 149; Jn 15,26 - 16,4

Az Úr megnyitotta Lídia szívét, hogy figyeljen Pál szavaira

11. kedd

(Szent Odó, Majolusz, Odiló és Hugó cluny-i apátok, Boldog Salkaházi Sára)

ApCsel 16,22-34; Zs 137; Jn 16,5-11

Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülsz mind te, mind házad népe!

12. szerda

(Szent Néreusz és Szent Achilleusz, Szent Pongrác)

ApCsel 17,15.22 - 18,1; Zs 148; Jn 16,12-15

Én azt hirdetem nektek, akit ti ismeretlenül tiszteltek

13. csütörtök

(Fatimai Szűz Mária, Szent Szerváciusz, Bogner Mária Margit)

ApCsel 18,1-8; Zs 97; Jn 16,16-20

Pál bizonyosságot tett arról, hogy Jézus a Krisztus

14. péntek

ApCsel 18,9-18; Zs 46; Jn 16,20-23a

Ne félj, hanem szólj, és ne hallgass: mert én veled vagyok

15. szombat

(Szent Pachómiusz apát, Szent Zsófia)

ApCsel 18,23-28; Zs 46; Jn 16,23b-28

Apolló nagy segítségükre volt azoknak, akik hívőkké lettek

16. vasárnap: URUNK MENNYBEMENETELE

(Nepomuki Szent János)

ApCsel 1,1-11; Zs 46; Ef 1,17-23; Mk 16,15-20

Jézus úgy jön el ismét, ahogyan szemetek láttára mennybe száll

17. hétfő

(Baylon Szent Paszkál, Boldog Scheffler János)

ApCsel 19,1-8; Zs 67,2-7; Jn 16,29-33

Kaptatok-e Szentlelket, amikor hívőkké lettetek?

18. kedd

(Szent I.János pápa, Szent Erik)

ApCsel 20,17-27; Zs 67,10-21; Jn 17,1-11a

Feladatomban: az Isten kegyelméről szóló evangélium hirdetése

19. szerda

(Szent Orbán, Szent Celesztin pápa majd remete, Szent Alkuin)

ApCsel 20,28-38; Zs 67,29-36; Jn 17,11b-19

Az Úrnak ajánllak titeket, aki felépíthet benneteket

20. csütörtök

(Sziénai Szent Bernardin)

ApCsel 22,30; 23,6-11; Zs 15; Jn 17,20-26

Tanúságot kell tenned Rómában is az Úrról

21. péntek

(Magellanes Szent Kristóf és vértanútársai)

ApCsel 25,13-21; Zs 102; Jn 21,15-19

A meghalt Jézusról Pál azt állította, hogy él!

22. szombat

(Szent Rita)

ApCsel 28,16-20.30-31; Zs 10; Jn 21,20-25

Pál hirdette Isten országát, és teljes bátorsággal tanított

23. vasárnap: PÜNKÖSDVASÁRNAP

(Boldog Apor Vilmos, Szent Dezső)

ApCsel 2,1-11; Zs 103; 1Kor 12,3b-7.12-13; Jn 20,19-23

Megteltek mind Szentlélekkel

24. hétfő: SZŰZ MÁRIA AZ EGYHÁZ ANYJA

(Lerini Szent Vince)

Ter 3,9-15.20 vagy ApCsel 1,12-14 Zs 112 Jn 19,25-27

Az apostolok állhatatosan együtt imádkoztak Jézus anyjával, Máriával

25. kedd

(Tiszteletreméltó Szent Béda, Szent VII.Gergely, Bara Szent Magdolna Zsófia)

Sir 35,1-12; Zs 49; Mk 10,28-31

Az Úrnak tetsző áldozat: elhagyni a gonoszságot

26. szerda: NÉRI SZENT FÜLÖP

Sir 36,1.4-5a.10-17; Zs 78; Mk 10,32-45

Tudják meg a nemzetek, hogy nincs Isten kívüled, Uram

27. csütörtök: JÉZUS KRISZTUS, AZ ÖRÖK FŐPAP

(Canterbury-i Szent Ágoston)

Sir 42,15-25; Zs 32; Mk 10,46-52

Betelik az Úr dicsőségével az Ő alkotása

28. péntek

Sir 44,1.9-13; Zs 149; Mk 11,11-26

Dicsérjük a jábor férfiakat, kiknek kegyessége nem ért véget

29. szombat

(Szent VI. Pál pápa)

Sir 51,12-20; Zs 18B; Mk 11,27-33

Ifjúkoromtól kértem a bölcsességet: szívem örömét lelte benne

30. vasárnap: SZENTHÁROMSÁGVASÁRNAP (főünnep)

(Szent István Jobbja, Szent Johanna)

MTörv 4,32-34.39-40; Zs 32; Róm 8,14-17; Mt 28,16-20

Az Úr az Isten a mennyben és a földön, nincs más

31. hétfő

Tób 1,3; 2,1-8a; Zs 111; Mk 12,1-12

Tóbiás jobban félté az Istent, mint a királyt

2021. június

1. kedd: SZENT JUSZTINUSZ

Tób 2,9-14; Zs 111; Mk 12,13-17

Tóbiás nem fakadt ki az Isten ellen, mikor a vakság sújtotta

2. szerda

(Szent Marcellinus és Péter)

Tób 3,1-11a.16-17a; Zs 24; Mk 12,18-27

Mindkét könyörgés meghallgatásra talált Isten színe előtt

3. csütörtök: LWANGA SZENT KÁROLY ÉS VÉRTANÚTÁRSAI

Tób 6,10-11a; 7,1.9-17. 8,4-10; Zs 127; Mk 12,28b-34

Ábrahám Istene kössön össze benneteket, és teljesítse áldását rajtatok

4. péntek

(Szent Quirinus-Kerény, Caracciolo Szent Ferenc)

Tób 11,5-17; Zs 145; Mk 12,35-37

Megfenyített az Isten, de meg is könyörül rajtam

5. szombat: SZENT BONIFÁC

Tób 12,1.5-15.20; Tób 13,2-8; Mk 12,38-44

Áldjátok az Istent, és hirdessétek minden csodatettét

6. vasárnap: ÚRNAPJA (főünnep)

(Szent Norbert, Szent Kolos)

Kiv 24,3-8; Zs 115; Zsid 9,11-15; Mk 14,12-16.22-26

Annak a szövetségnek a vére ez, amelyet az Úr kötött

7. hétfő

2Kor 1,1-7; Zs 33; Mt 5,1-12

Isten vigasztal meg minket, hogy mi is megvigasztalhassunk másokat

8. kedd
(Prágai Szent Ágnes, Szent Medárd, Boldog Sándor István)
2Kor 1,18-22; Zs 118,129-135; Mt 5,13-16
Isten pecsétjével eljegyzett, és a Lélek zálogát adta szívünkbe
9. szerda
(Szent Efrém, Szent Primusz és Feliciánusz)
2Kor 3,4-11; Zs 98; Mt 5,17-19
Az Újszövetség szolgálói lettünk: nem a betűé, hanem a Léleké
10. csütörtök
2Kor 3,15 - 4,1.3-6; Zs 84; Mt 5,20-26
Isten világosságot támasztott a mi szívünkbe is
11. péntek: JÉZUS SZENT SZÍVE (főünnep)
(Szent Barnabás apostol)
Oz 11,1.3-4.8c-9; Iz 12,2-6; Ef 3,8-12.14-19; Jn 19,31-37
Megindult a szívem, egészen elfogott a szánalom
12. szombat
(Szűz Mária Szíve)
2Kor 5,14-21; Zs 102; Mt 5,33-37
Ne magunknak éljünk, hanem annak, aki értünk meghalt és föltámadt
13. vasárnap: ÉVKÖZI 11. VASÁRNAP
(Páduai Szent Antal)
Ez 17,22-24; Zs 91; 2Kor 5,6-10; Mk 4,26-34
Az Úr teszi alacsonnyá a magas fát, és magassá az alacsonyít
14. hétfő
(Szent Elizeus)
2Kor 6,1-10; Zs 97; Mt 5,38-42
Mindenben úgy viselkedünk, mint Isten szolgálja
15. kedd: ÁRPÁDHÁZI BOLDOG JOLÁN
2Kor 8,1-9; Zs 145; Mt 5,43-48
Krisztus értünk szegénnyé lett, hogy általa meggazdagodjunk
16. szerda
2Kor 9,6-11; Zs 111; Mt 6,1-6.16-18
Isten a jókedvű adakozót szereti
17. csütörtök
2Kor 11,1-11; Zs 110; Mt 6,7-15
Isten evangéliumát ingyen hirdettem köztetek
18. péntek
2Kor 11,18.21b-30; Zs 33; Mt 6,19-23
Az összes egyházakért való gond terhel

19. szombat

(Szent Romuáld apát, Szent Gyárfás és Protáz)

2Kor 12,1-10; Zs 33; Mt 6,24-34

Örömet dicsekszem gyöngeségeimmel

20. vasárnap: ÉVKÖZI 12. VASÁRNAP

Jób 38,1-11; Zs 106,23-31; 2Kor 5,14-17; Mk 4,35-41

Ezt mondtam: eddig jöhetsz, tovább nem

21. hétfő: GONZÁGA SZENT ALAJOS

Ter 12,1-9; Zs 32; Mt 7,1-5

Ábrahám elment, ahogyan az Úr mondta neki

22. kedd

(Nolai Szent Paulinus, Fisher Szent János és Morus Szent Tamás)

Ter 13,2-5-18; Zs 14; Mt 7,6.12-14

Ne legyen viszály köztem és közted, hiszen rokonok vagyunk

23. szerda

Ter 15,1-12.17-18; Zs 104,1-9; Mt 7,15-20

Ábrahám hitt Istennek, és ez megigazulására szolgált

24. csütörtök: KERESZTELTŐ SZENT JÁNOS SZÜLETÉSE (főünnep)

Iz 49,1-6; Zs 138; ApCsel 13,22-26; Lk 1,57-66.80

Már anyám méhében szolgájának teremtett az Úr

25. péntek

(Aquitániai Szent Prosper, Vercelli Szent Vilmos, Szent Dorottya)

Ter 17,1-9-10.15-22; Zs 127; Mt 8,1-4

Tartsd meg szövetségemet, nemzedékről nemzedékre

26. szombat

(Alexandriai Szent Cirill, Szent János és Pál)

Ter 18,1-15; Lk 1,46-55; Mt 8,5-17

Van-e valami lehetetlen az Úr számára?

27. vasárnap: ÉVKÖZI 13. VASÁRNAP

(Szent László király)

Bölcs 1,13-15; 2,23-25; Zs 29; 2Kor 8,7.9.13-15; Mk 5,21-43

A halál a sátán irigységéből jött a világba

28. hétfő: SZENT IRÉNEUSZ

Ter 18,16-33; Zs 102; Mt 8,18-22

Vajon elpusztítod-e az igazat a bűnösselel együtt?

29. kedd: SZENT PÉTER ÉS PÁL APOSTOLOK (főünnep)

ApCsel 12,1-11; Zs 33; 2Tim 4,6-8.17-18; Mt 16,13-19

Most már tudom: az Úr elküldte angyalát, hogy kiszabadítson

30. szerda

(A római egyház első szent vértanúi)

Ter 21,5,8-20; Zs 33; Mt 8,28-34

Isten a fiúval volt, és az felnövekedett

2021. július

1. csütörtök

(Szent Áron)

Ter 22,1-19; Zs 114; Mt 9,1-8

Ábrahám utódja által nyerhet áldást a föld valamennyi népe

2. péntek: SZŰZ MÁRIA LÁTOGATÁSA ERZSÉBETNÉL (ünnap)

Szof 3,14-18a vagy Róm 12,9-16b Iz 12,2-6 Lk 1,39-56

Ujjongjatok, mert nagy közöttetek Izrael Szentje

3. szombat: SZENT TAMÁS APOSTOL (ünnap)

Ef 2,19-22; Zs 116; Jn 20,24-29

Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok

4. vasárnap: ÉVKÖZI 14. VASÁRNAP

(Portugáliai Szent Erzsébet, Szent Berta)

Ez 2,2-5; Zs 122; 2 Kor 12,7-10; Mk 6,1-6

Ellenszegülő ház ez, de tudják meg: próféta van közöttük

5. hétfő

(Zaccaria Szent Antal Mária, Athoszi Szent Atanáz)

Ter 28,10-22a; Zs 90; Mt 9,18-26

Jákob látott egy létrát: Isten angyalai jártak azon fel és le

6. kedd

(Goretti Szent Mária, Szent Izaiás, Szent Dominika)

Ter 32,23-33; Zs 16; Mt 9,32-38

Bár láttam Istent színről színre, mégis életben maradtam

7. szerda

(Szent Willibald, Szent Jácint)

Ter 41,55-57; 42,5-7a.17-24a; Zs 32; Mt 10,1-7

Testvérünkért bűnhődünk, mert láttuk az ő nyomorúságát, de nem hallgattunk rá

8. csütörtök

(Szent Aquila és Priscilla, Szent Kilián)

Ter 44,18-21.23b-29; 45,1-5; Zs 104,16-21; Mt 10,7-15

Azért küldött el engem Isten előttetek, hogy életben maradjatok

9. péntek

(Zhao Rong Szent Ágoston és vértanútársai)

Ter 46,1-7.28-30; Zs 36; Mt 10,16-23

Most már meghalhatok, mert már megláttam arcodat

10. szombat

Ter 49,29-33; 50,15-24; Zs 104,1-7; Mt 10,24-33

Isten rátok tekint, és elvezet benneteket arra a földre, amelyet ígért

11. vasárnap: ÉVKÖZI 15. VASÁRNAP

(Szent Benedek, Európa fővédőszentje)

Ám 7,12-15; Zs 84; Ef 1,3-14; Mk 6,7-13

Menj, és prófétálj népemnek!

12. hétfő

(Gualberti Szent János)

Kiv 1,8-14.22; Zs 123; Mt 10,34 - 11,1

Kemény munkával keserítették az életüket

13. kedd

(Szent Henrik)

Kiv 2,1-15a; Zs 68,3-34; Mt 11,20-24

Hittel rejtegették szülei az újszülött Mózeszt

14. szerda

(Lellisi Szent Kamill)

Kiv 3,1-6.9-12; Zs 102; Mt 11,25-27

Megjelent Mózesnek az Úr tűz lángjában egy csipkebokor közepéből

15. csütörtök: SZENT BONAVENTURA

(Szent Vlagyimir-Elemér)

Kiv 3,13-20; Zs 104,1-27; Mt 11,28-30

Vagyok, aki vagyok: a Vagyok küldött engem hozzátok

16. péntek

(Kármelhegyi Boldogasszony)

Kiv 11,10 - 12,14; Zs 115; Mt 12,1-8

Az Úr átvonul ezen az éjszakán

17. szombat

(Szent Zoerárd-András és Benedek zóborhegyi remeték, Boldog Gojdic Pál)

Kiv 12,37-42; Zs 135; Mt 12,14-21

Virrasztott az Úr azon az éjszakán, amikor kihozta népét Egyiptomból

18. vasárnap: ÉVKÖZI 16. VASÁRNAP

(Szent Hedvig, Szent Arnold)

Jer 23,1-6; Zs 22; Ef 2,13-18; Mk 6,30-34

Összegyűjtöm nyájam maradékát, és pásztorokat is adok melléjük

19. hétfő

Kiv 14,5-18; Kiv 15,1-6; Mt 12,38-42

Álljatok helyt, és meglátjátok, hogyan szabadít meg az Úr benneteket

20. kedd
(Antiochiai Szent Margit, Szent Illés, Szent Apollináris)
Kiv 14,21 - 15,1; Kiv 15,8-17; Mt 12,46-50
Izrael fiai szárazon mentek át a tenger közepén
21. szerda
(Brindisi Szent Lőrinc)
Kiv 16,1-5.9-15; Zs 77,18-28; Mt 13,1-9
Én hullatok nektek kenyeret a mennyből
22. csütörtök: SZENT MÁRIA MAGDOLNA (ünnap)
Én 3,1-4a vagy 2Kor 5,14-17 Zs 62 Jn 20,1-2.11-18
Megkeresem, akit lelkemből szeretek
23. péntek: SZENT BRIGITTA, Európa társvédőszentje (ünnap)
Gal 2,19-20; Zs 33; Jn 15,1-8
Élek ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem
24. szombat: ÁRPÁDHÁZI SZENT KINGA
(Szent Krisztina)
Kiv 24,3-8; Zs 49; Mt 13,24-30
Annak a szövetségnek a vére ez, amelyet az Úr kötött veletek
25. vasárnap: ÉVKÖZI 17. VASÁRNAP
(Szent Jakab apostol, Szent Kristóf)
2Kir 4,42-44; Zs 144; Ef 4,1-6; Jn 6,1-15
Enni fognak, és még marad is
26. hétfő: SZENT JOÁKIM ÉS SZENT ANNA
(Magyar Mózes)
Sir 44,1.10-15; Zs 131; Mt 13,16-17
Az Úristen neki adja atyjának, Dávidnak trónját
27. kedd
(Makhlüf Szent Szabelliusz)
Kiv 33,7-11; 34,5b-9.28; Zs 102; Mt 13,36-43
Az Úr szemtől-szembe beszélt Mózes
28. szerda
(Szent I.Viktor, Szent I.Ince pápa)
Kiv 34,29-35; Zs 98; Mt 13,44-46
Mózes arcának a bőre sugárzó lett, amikor Istennel beszélt
29. csütörtök: SZENT MÁRTA
1Jn 4,7-16; Zs 33; Jn 11,19-27 vagy Lk 10,38-42
Ha szeretjük egymást, Isten lakik bennünk
30. péntek
(Aranyzavú(Krizológ) Szent Péter)
Lev 23,1.4-11.15-16.27.34b-37; Zs 80; Mt 13,54-58
Ezek az Úr ünnepei, amelyeket ki kell hirdetnetek

31. szombat: LOYOLAI SZENT IGNÁC

Lev 25,1.8-17; Zs 66; Mt 14,1-12

Az örömmek ebben az esztendejében jusson hozzá mindenki birtokához

2021. augusztus

1. vasárnap: ÉVKÖZI 18. VASÁRNAP

(Liguori Szent Alfonz, A hét Szent Makkabeus testvér)

Kiv 16,2-4.12-15; Zs 77,3-54; Ef 4,17.20-24; Jn 6,24-35

Én hullatok nektek kenyeret a mennyből

2. hétfő

(Vercelli Szent Özséb)

Szám 11,4b-15; Zs 80; Mt 14,13-21

Nem tudom egyedül vinni ezt az egész népet, mert túl nehéz nekem

3. kedd

Szám 12,1-13; Zs 50; Mt 14,22-36

Mózesre az egész házam van bízva: szemtől szembe beszélek vele

4. szerda: VIANNEY SZENT JÁNOS

Szám 13,1-2a.25 - 14,1.26-29.34-35; Zs 105,6-23; Mt 15,21-28

Nem mentek be arra a földre, amelyet megígértem

5. csütörtök

Szám 20,1-13; Zs 94; Mt 16,13-23

Fakassz nekik vizet a sziklából, és adj inni a közösségnek

6. péntek: URUNK SZÍNEVÁLTÓZÁSA (ünnep)

Dán 7,9-10.13-14; Zs 96; 2Pét 1,16-19; Mk 9,2-10

Ruhája fehér volt, mint a hó

7. szombat

(Szent II.Szixtus és vértanútársai, Szent Kajetán, Szent Donát)

MTörv 6,4-13; Zs 17,2-4.47-51; Mt 17,14-20

Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből

8. vasárnap: ÉVKÖZI 19. VASÁRNAP

(Szent Domonkos)

1Kir 19,4-8; Zs 33; Ef 4,30 - 5,2; Jn 6,41-51

Illés annak az ételnek az erejével ment Isten hegyéig

9. hétfő: KERESZTRŐL ELNEVEZETT SZENT TERÉZ BENEDIKTA,

Európa társvédőszentjének ünnepe

Oz 2,16b.17b.21-22; Zs 44; Mt 25,1-13

Eljegyezlek magamnak örökre

10. kedd: SZENT LŐRINC (ünnep)

2Kor 9,6-10; Zs 111; Jn 12,24-26

Aki bőven vet, bőven is arat

11. szerda: SZENT KLÁRA
(Szent Zsuzsanna)
MTörv 34,1-12; Zs 65; Mt 18,15-20
Nem támadt Mózeshez hasonló próféta, akivel szemtől-szembe érintkezett az Úr
12. csütörtök
(Chantal Szent Johanna Franciska)
Józs 3,7-10a.11.13-17; Zs 113A; Mt 18,21 - 19,1
Az Úr szövetségládája átmegy előttem a Jordánon
13. péntek: BOLDOG XI.INCE PÁPA
(Szent Ponciánusz és Hippolitusz, Berchmans Szent János, Boldog Avianói Márk)
Józs 24,1-13; Zs 135; Mt 19,3-12
Kezetekbe adtam őket, és birtokba vették a földjüket
14. szombat: SZENT MAXIMILIÁN MÁRIA KOLBE
Józs 24,14-29; Zs 15; Mt 19,13-15
Mi is az Urat akarjuk szolgálni: Ő a mi Istenünk
15. vasárnap: SZÜZ MÁRIA MENNYBEVÉTELE(NAGYBOLDOGASSZONY)
(főünnep)
(Szent Tarziciusz)
Jel 11,19a; 12,1-6a.10; Zs 44; 1Kor 15,20-26; Lk 1,39-56
Az égen nagy jel tűnt fel: egy asszony, kinek öltözete a nap
16. hétfő
(Szent Rókus)
Bír 2,11-19; Zs 105,34-44; Mt 19,16-22
Bírákat támasztott az Úr, és azok megszabadították őket
17. kedd
Bír 6,11-24a; Zs 84; Mt 19,23-30
Menj, és a te erőddel szabadítsd meg Izraelt, én küldelek téged!
18. szerda
(Szent Ilona, Szent Klaudia, Szent Rajnáld)
Bír 9,6-15; Zs 20; Mt 20,1-16a
Királyt kívántatok, pedig Istenetek, az Úr a ti királyotok
19. csütörtök: SZENT BERNÁT
(Eudes Szent János, Tolomei Szent Bernát)
Bír 11,29-39a; Zs 39; Mt 22,1-14
Bármilyen kiélelem házamat ajtaján, az Úr lesz az
20. péntek: SZENT ISTVÁN KIRÁLY (főünnep)
(Szent Sámuel próféta)
Péld 4,10-15.18-27; Zs 65; Ef 4,17-24; Mt 7, 24-29
Eligazítalak a bölcsesség útján, vezetek az igazság ösvényein

21. szombat: SZENT X.PIUSZ PÁPA
Rut 2,1-3.8-11; 4,13-17; Zs 127; Mt 23,1-12
Legyen az Úr életed megújítója, és gondviselőd öreg korodban
22. vasárnap: ÉVKÖZI 21. VASÁRNAP
(Szűz Mária Királynő)
Jós 24,1-2a.15-17.18b; Zs 33; Ef 5,21-32; Jn 6,60-69
Válasszátok ki még ma, hogy kit akartok szolgálni!
23. hétfő
(Limai Szent Róza, Benizzi Szent Fülöp)
1Tessz 1,2b-5.8b-10; Zs 149; Mt 23,13-22
Istenbe vetett hitetek mindenüvé eljutott
24. kedd: SZENT BERTALAN APOSTOL (ünnep)
Jel 21,9b-14; Zs 144; Jn 1,45-51
Az alapköveken a Bárány tizenkét apostolának neve volt
25. szerda
(Szent Lajos, Kalazanci Szent József)
1Tessz 2,9-13; Zs 138,7-12; Mt 23,27-32
Éjjel-nappal dolgoztunk, s úgy hirdettük Isten evangéliumát
26. csütörtök
1Tessz 3,7-13; Zs 89; Mt 24,42-51
Gyapartson és gazdagítson titeket az Úr a szeretetben
27. péntek: SZENT MÓNICA
1Tessz 4,1-8; Zs 96; Mt 25,1-13
Isten akarata az, hogy szentekké legyetek
28. szombat: SZENT ÁGOSTON
1Tessz 4,9-12; Zs 97; Mt 25,14-30
Isten maga oktatott ki, hogy szeressétek egymást
29. vasárnap: ÉVKÖZI 22. VASÁRNAP (KERESZTELTŐ SZENT JÁNOS
VÉRTANÚSÁGA, Szent Szabina)
MTörv 4,1-2.6-8; Zs 14; Jak 1,17-18.21b-22.27; Mk 7,1-8.14-15.21-23
Hallgass azokra a rendelkezésekre, amelyekre tanítalak
30. hétfő
(B. Ildefonso Schuster)
1Tessz 4,13-18; Zs 95; Lk 4,16-30
Isten azokat is, akik Jézusban hunytak el, Vele együtt feltámasztja
31. kedd
1Tessz 5,1-6.9-11; Zs 26; Lk 4,31-37
Isten nem a haragra szánt, hanem az üdvösség elnyerésére

2021. szeptember

1. szerda

(Szent Egyed)

Kol 1,1-8; Zs 51; Lk 4,38-44

Az evangélium az egész világon gyümölcsöt terem

2. csütörtök

Kol 1,9-14; Zs 97; Lk 5,1-11

Isten kiragadott minket a sötétség hatalmából

3. péntek: NAGY SZENT GERGELY

Kol 1,15-20; Zs 99; Lk 5,33-39

Krisztus előbb van mindennél, s minden benne áll fön

4. szombat

(Szent Rozália, Szent Mózes)

Kol 1,21-23; Zs 53; Lk 6,1-5

Krisztus kiengesztelt bennünket, hogy szentté és szeplőtelené tegyen

5. vasárnap: ÉVKÖZI 23. VASÁRNAP

(Kalkuttai Szent Teréz)

Iz 35,4-7a; Zs 145; Jak 2,1-5; Mk 7,31-37

Megnyílik majd a süketek füle, és ujjong a néma nyelve

6. hétfő

(Szent Zakariás)

Kol 1,24 - 2,3; Zs 61; Lk 6,6-11

Krisztus bennetek a megdicsőülés reménye

7. kedd: SZENT KÖRÖSI MÁRK, PONGRÁCZ ISTVÁN ÉS GRODECZ

MENYHÉRT (ünnep)

Bölcs 3,1-9; Zs 125; Mt 10,28-33

Reményük telve volt halhatatlansággal

8. szerda: SZÚZ MÁRIA SZÜLETÉSE (KISBOLDOGASSZONY) (ünnep)

(Szent Adorján)

Mik 5,1-5a vagy Róm 8,28-30 Zs 12 Mt 1,1-16.18-23

A legkisebb vagy, mégis belőled származik az, aki uralkodik

9. csütörtök

(Szent I.Szergiusz, Kláver Szent Péter)

Kol 3,12-17; Zs 150; Lk 6,27-38

Szeressétek egymást, mert ez a tökéletesség köteléke

10. péntek

1Tim 1,1-2.12-14; Zs 15; Lk 6,39-42

Bár üldöző voltam, Isten mégis megkönyörült rajtam

11. szombat
1Tim 1,15-17; Zs 112; Lk 6,43-49
Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy a bűnösöket üdvözítse
12. vasárnap: ÉVKÖZI 24. VASÁRNAP
(Szűz Mária Szent Neve)
Iz 50,5-9a; Zs 114; Jak 2,14-18; Mk 8,27-35
Nem hátráltam meg, hagytam, hogy verjék a hátamat
13. hétfő: ARANYSZÁJÚ(KRIZOSZTOMOSZ) SZENT JÁNOS
(Szent Tóbiás)
1Tim 2,1-8; Zs 27; Lk 7,1-10
Krisztus Jézus váltságul adta magát mindenkiért
14. kedd: A SZENT KERESZT FELMAGASZTALÁSA (ünnep)
Szám 21,4-9 vagy Fil 2,6-11 Zs 77,1-38 Jn 3,13-17
Aki föltekintett a rézkígyóra, életben maradt
15. szerda: A FÁJDALMAS SZŰZ
Zsid 5,7-9; Zs 30; Jn 19,25-27 vagy Lk 2,33-35
A szenvedésből tanulta meg az engedelmességet
16. csütörtök: SZENT KORNÉL ÉS SZENT CIPRIÁN
(Szent Edit)
1Tim 4,12-16; Zs 110; Lk 7,36-50
Ne hanyagold el a benned levő kegyelmi ajándékot
17. péntek: SZENT HILDEGÁRD
(Bellarmin Szent Róbert)
1Tim 6,2c-12; Zs 48; Lk 8,1-3
Isten embere, törekedj igaz lelkültre, hitre, szeretetre
18. szombat
(Szent Lambert, Copertinoi Szent József)
1Tim 6,13-16; Zs 99; Lk 8,4-15
Tartsd meg a parancsolatot szeplőtelenül, feddhetetlenül
19. vasárnap: ÉVKÖZI 25. VASÁRNAP
(Szent Januáriusz)
Bölcs 2,17-20; Zs 53; Jak 3,16 - 4,3; Mk 9,30-37
Ítéljük öt gyalázatos halálra
20. hétfő: KIM TAEGON SZENT ANDRÁS ÉS KOREAI VÉRTANÚTÁRSAI
Ezd 1,1-6; Zs 125; Lk 8,16-18
Mindnyájuk lelkét arra indította Isten, hogy építsék fel az Úr házat
21. kedd: SZENT MÁTÉ APOSTOL (ünnep)
Ef 4,1-7.11-13; Zs 18A; Mt 9,9-13
Az Úr egyeseket apostolokká, evangélistákká tett

22. szerda
(*Szent Mauritiusz és vértanútársai, Szent Emmerám*)
Ezd 9,5-9; Tób 13,2-8; Lk 9,1-6
Szolgák vagyunk, de Istenünk szolgásgunkban sem hagyott el bennünket
23. csütörtök: PIETRELCINAI SZENT PIO
(*Szent Zakariás és Erzsébet, Szent Linusz*)
Agg 1,1-8; Zs 149; Lk 9,7-9
Építétek föl a templomot, hogy kedvemet találjam benne
24. péntek: SZENT GELLÉRT (ünnep)
(*Szent Bőd, Beszteréd és Beneta*)
Bölcs 3,1-9; Zs 125; Mt 10,28-33
Isten próbára tette, és magához méltónak találta őket
25. szombat
Zak 2,5-9a.14-15a; Jer 31,10-13; Lk 9,43b-45
Így szól az Úr: jövék már; és itt fogok lakni
26. vasárnap: ÉVKÖZI 26. VASÁRNAP
(*Szent Kozma és Damján, Szent Nilus*)
Szám 11,25-29; Zs 18B; Jak 5,1-6; Mk 9,38-43.45.47-48
Bárcsak az Úr egész népe próféta volna
27. hétfő: PÁLI SZENT VINCE
Zak 8,1-8; Zs 101; Lk 9,46-50
Kiszabadítom népemet napkelet földjéről és napnyugat földjéről
28. kedd
(*Szent Vencel, Ruiz Szent Lőrinc és vértanútársai, Szent Lióba*)
Zak 8,20-23; Zs 86; Lk 9,51-56
Jertek, menjünk el, könyörögjünk az Úrhoz
29. szerda: SZENT MIHÁLY, GÁBOR ÉS RÁFAEL FŐANGYALOK (ünnep)
Dán 7,9-10.13-14 vagy Jel 12,7-12a Zs 137 Jn 1,47-51
Örvendezetek mennyek, és ti, akik benne laktok!
30. csütörtök: SZENT JEROMOS
Neh 8,1-4a.5-6.7b-12; Zs 18,8-11; Lk 10,1-12
Ezdrás felnyitotta a könyvet az egész nép szeme láttára

2021. október

1. péntek: LISIEUX-I SZENT TERÉZ
(*Szent Remig*)
Bár 1,15-22; Zs 78; Lk 10,13-16
Vétkeztünk az Úr ellen, nem hittünk neki, nem bíztunk benne

2. szombat: SZENT ÖRZŐANGYALOK
Bár 4,5-12,27-29; Zs 68,33-37; Lk 10,17-24
Aki rátok hozta a bajokat, újra örök vidámságot is ad nektek
3. vasárnap: ÉVKÖZI 27. VASÁRNAP
(Boldog Bogdánffy Szilárd, Boldog Columba Marmion)
Ter 2,18-24; Zs 127; Zsid 2,9-11; Mk 10,2-16
A férfi ragaszkodik feleségéhez, és lesznek egy testté
4. hétfő: ASSISI SZENT FERENC
Jón 1,1 - 2,1.11; Jón 2,2-8; Lk 10,25-37
Elindult Jónás, hogy meneküljön az Úr elől
5. kedd
(Szent Fausztina/Elena Kowalska, Szent Attilánusz)
Jón 3,1-10; Zs 129; Lk 10,38-42
Ninive lakói hittek Istennek, megtértek a rossz útról
6. szerda
(Szent Brúnó)
Jón 4,1-11; Zs 85; Lk 11,1-4
Te számod ezt a bokrot, én meg ne szánjam Ninivét, a nagy várost?
7. csütörtök: RÓZSAFÜZÉR KIRÁLYNŐJE
Mal 3,13-20a; Zs 1; Lk 11,5-13
Eljön az a nap, amely olyan lesz, mint az izzó kemence
8. péntek: SZÜZ MÁRIA, MAGYAROK NAGYASSZONYA (főünnep)
Sir 24,23-31; Jud 13,23-25; Gal 4,4-7; Lk 1,26-28
Anyja vagyok én a szép szeretetnek
9. szombat
(Szent Dénes, Szent Günter, Szent Ábrahám és Sára, Szent Henry Newman)
Joel 4,12-21; Zs 96; Lk 11,27-28
Eresszétek neki a sarlót, mert megérett az aratnivaló
10. vasárnap: ÉVKÖZI 28. VASÁRNAP
(Borgia Szent Ferenc)
Bölcs 7,7-11; Zs 89; Zsid 4,12-13; Mk 10,17-30
A gazdagságot a bölcsességhez mérve semminek tartottam
11. hétfő
(Szent XXIII. János pápa)
Róm 1,1-7; Zs 97; Lk 11,29-32
Krisztus által kaptunk kegyelmet és apostoli küldetést
12. kedd
(Szent Miksa, Szent Edwin, Szent Gottfried)
Róm 1,16-25; Zs 18,2-5; Lk 11,37-41
Noha megismertétek Istent, mégsem dicsőítettétek Istenként

13. szerda

(Szent Kálmán, Szent Hitvalló Edvárd)

Róm 2,1-11; Zs 61; Lk 11,42-46

Isten megfizet kinek-kinek tettei szerint

14. csütörtök

(Szent I. Kallixtus, Szent Burkhard)

Róm 3,21-29; Zs 129; Lk 11,47-54

Az ember a törvény tetteitől függetlenül a hit által igazul meg

15. péntek: AVILAI SZENT TERÉZ

(Szent Tekla)

Róm 4,1-8; Zs 31; Lk 12,1-7

Ábrahám hitt Istennek, és ez megigazulására szolgált

16. szombat

(Szent Hedvig, Alacoque Szent Margit)

Róm 4,13.16-18; Zs 104,6-9.42-43; Lk 12,8-12

Ábrahám a remény ellenére is reménykedve hitte, hogy sok nép atyja lesz

17. vasárnap: ÉVKÖZI 29. VASÁRNAP

(Antiochiai Szent Ignác)

Iz 53,10-11; Zs 32; Zsid 4,14-16; Mk 10,35-45

Életét bűnért való áldozatul adta, mégis sokáig él

18. hétfő: SZENT LUKÁCS EVANGÉLISTA (ünnepe)

2Tim 4,9-17a; Zs 144; Lk 10,1-9

Egyedül Lukács van velem, hogy az igehirdetés teljessé legyen általam

19. kedd

(Brébeuf Szent János és Jogues Szent Izsák, Keresztes Szent Pál)

Róm 5,12.15b.17-19.20b-21; Zs 39; Lk 12,35-38

Egynek igaz volta miatt árad ki minden emberre az életadó megigazulás

20. szerda

(Szent Vendel)

Róm 6,12-18; Zs 123; Lk 12,39-48

A bűntől megszabadulva az igaz élet szolgálói lettetek

21. csütörtök

(Szent Orsolya és vértanútársai, Boldog IV. Károly, Szent Hiláron, Berecz Skolasztika)

Róm 6,19-23; Zs 1; Lk 12,49-53

Isten kegyelmi ajándéka az örök élet Krisztus Jézusban

22. péntek

(Szent II. János Pál pápa)

Róm 7,18-25a; Zs 118,66-68.76-77.93-94; Lk 12,54-59

Bár a jót szeretném tenni, a rosszra vagyok kész

23. szombat: KAPISZTRÁN SZENT JÁNOS
(*Szent Szeverin*)
Róm 8,1-11; Zs 23; Lk 13,1-9
Nem test, hanem lélek szerint éltek, ha Isten Lelke lakik bennetek
24. vasárnap: ÉVKÖZI 30. VASÁRNAP
(*Claret Szent Antal Mária, Szent Gilbert*)
Jer 31,7-9; Zs 125; Zsid 5,1-6; Mk 10,46-52
Sírva jön népem, van köztük vak és sánta, irgalommal hozom őket vissza
25. hétfő: Pannonhalmi SZENT MÓR
Róm 8,12-17; Zs 67,2-21; Lk 13,10-17
A fogadott fiúság Lelkét kaptátok, akikben azt kiáltjuk: Abba, Atyánk!
26. kedd
Róm 8,18-25; Zs 125; Lk 13,18-21
A sóvárgással eltelt természet Isten fiainak megnyilvánulását várja
27. szerda
Róm 8,26-30; Zs 12; Lk 13,22-30
Az Istent szeretőknek minden javukra szolgál
28. csütörtök: SZENT SIMON ÉS JÚDÁS(TÁDÉ) APOSTOLOK (ünnep)
Ef 2,19-22; Zs 18A; Lk 6,12-16
Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok
29. péntek
Róm 9,1-5; Zs 147; Lk 14,1-6
Azt kívánnám, hogy magam legyek távol átkozottként Krisztustól testvéreimért
30. szombat
Róm 11,1-2a.11-12.25-29; Zs 93; Lk 14,1.7-11
Isten nem bánja meg kegyelmi adományát és meghívását
31. vasárnap: ÉVKÖZI 31. VASÁRNAP
(*Szent Wolfgang, Boldog Romzsa Tódor*)
MTörv 6,2-6; Zs 17; Zsid 7,23-28; Mk 12,28b-34
Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből

2021. november

1. hétfő: MINDENSZENTEK (főünnep)
Jel 7,2-4.9-14; Zs 23; 1Jn 3,1-3; Mt 5,1-12a
Ott állnak a trón és a Bárány színe előtt fehér ruhába öltözve
2. kedd: HALOTTAK NAPJA
(*Szent Tóbiás vértanú*)
Jób 19,1.23-27a vagy Róm 5,5-11 Zs 26 Jn 6,37-40
Ha ez a bőröm lefoszlik is, testemben látom meg az Istent

3. szerda

(Porres Szent Márton, Szent Hubertusz, Szent Szilvia)

Róm13,8-10; Zs 111; Lk 14,25-33

A törvény tökéletes teljesítése a szeretet

4. csütörtök: BORROMEO SZENT KÁROLY

Róm 14,7-12; Zs 26; Lk 15,1-10

Míg élünk, az Úrnak élünk, s ha meghalunk, az Úrnak halunk meg

5. péntek: SZENT IMRE (ünnep)

Bölcs 4,7-17; Zs 118,1-16; Lk 12,35-40

Elragadta az Úr, hogy a gonoszság meg ne rontsa elméjét

6. szombat

(Szent Lénárd)

Róm 16,3-9.16.22-27; Zs 144; Lk 16,9-15

Köszöntések szent csókkal egymást: Krisztus minden egyháza köszönt titeket

7. vasárnap: ÉVKÖZI 32. VASÁRNAP

(Szent Willibrord, Szent Engelbert)

1Kir 17,10-16; Zs 145; Zsid 9,24-28; Mk 12,38-44

A lisztes fazék nem ürült ki az Úr ígérete szerint

8. hétfő

(Szent Kolos, Szent Godfréd)

Bölcs 1,1-7; Zs 138; Lk 17,1-6

Az Úr Lelke betölti a föld kerekességét

9. kedd: A LATERÁNI BAZILIKA FELSZENTELÉSE (ünnep)

Ez 47,1-2.8-9.12 vagy 1Kor 3,9c-11 16-17 Zs 45 Jn 2, 13-22 Zs 45 Jn 2,13-22

Víz fakad a templom küszöbe alól: élni fog benne minden

10. szerda: NAGY SZENT LEÓ PÁPA

(Avellinoi Szent András)

Bölcs 6,1-11; Zs 81; Lk 17,11-19

Bölcsességet tanuljatok, és el ne essetek

11. csütörtök: SZENT MÁRTON

Bölcs 7,22 - 8,1; Zs 118,89-91.130-135.175; Lk 17,20-25

A bölcsesség az örök világosság kisugárzása

12. péntek: SZENT JOZAFÁT

(Studita Szent Teodor, Szent Anasztáz-Asztrik)

Bölcs 13,1-9; Zs 18,2-5; Lk 17,26-37

A teremtmények nagyságából, szépségéből meg lehet ismerni azok teremtőjét

13. szombat

(Magyar szentek és boldogok)

Bölcs 18,14-16; 19,6-9; Zs 104,2-3.36-43; Lk 18,1-8

Mindenható igéd az égből ott termett a pusztulásra szánt föld közepén

14. vasárnap: ÉVKÖZI 33. VASÁRNAP
(*Szent Hypatiusz-Huba*)
Dán 12,1-3; Zs 15; Zsid 10,11-14.18; Mk 13,24-32
Abban az időben megszabadul népéből mindenki
15. hétfő
(*Nagy Szent Albert, Szent Lipót*)
1Mak 1,10-15.41-43.54-57.62-64; Zs 118,53-61.134.150-158; Lk 18,35-43
Sokan nem akarták megszegni Isten szent törvényét
16. kedd
(*Skóciai Szent Margit, Szent Otmár*)
2Mak 6,18-31; Zs 3; Lk 19,1-10
Példát mutatok arra, hogyan kell szent törvényekért bátran szép halált halni
17. szerda
(*Nagy Szent Gertrúd, Szent Ányos, Tours-i Szent Gergely, Szent Hilda*)
2Mak 7,1.20-31; Zs 16; Lk 19,11-28
A világ Teremtője irgalmasságában vissza is adja nektek életeteket
18. csütörtök
(*Szent Péter és Szent Pál bazilikák felszentelése, Szent Noé*)
1Mak 2,15-29; Zs 49; Lk 19,41-44
Mi atyáink törvényéhez ragaszkodunk
19. péntek: ÁRPÁDHÁZI SZENT ERZSÉBET (ünnap)
(*Szent Abdiás, Szent Geláz*)
Péld 31,10-13.19-20.30-31 vagy 1Jn 3,14-18 Zs 33 Lk 6,27-38
Az istenfélő asszony dicséretet érdemel: tettei dicsérik őt
20. szombat
(*Szent Mechtild, Szent Ödön-Edward, Valois Szent Félix*)
1Mak 6,1-13; Zs 9,2-19; Lk 20,27-40
Visszagondolok azokra a gonoszságokra, amelyeket véghezvittem
21. vasárnap: KRISZTUS KIRÁLY (főünnap)
(*Szűz Mária bemutatása*)
Dán 7,13-14; Zs 92; Jel 1,5-8; Jn 18,33b-37
Hatalma örök hatalom, amely meg nem szűnik
22. hétfő: SZENT CECÍLIA
Dán 1,1-6.8-20; Dán 3,52-56; Lk 21,1-4
Ezeknek az ifjaknak az Isten tudományt és jártasságot adott minden bölcsességben
23. kedd
(*Római Szent Kelemen, Szent Kolumbán*)
Dán 2,31-45; Dán 3,57-61; Lk 21,5-11
Isten megmutatta a királynak azt, ami történni fog

24. szerda: DUNG-LAC SZENT ANDRÁS ÉS VIETNAMEI VÉRTANÚTÁRSAI
(*Szent Krizogonusz, Szent Flóra*)
Dán 5,1-6.13-14.16-17.23-28; Dán 3,62-67; Lk 21,12-19
Ujjak jelentek meg: emberéhez hasonló kéz írt a falra
25. csütörtök
(*Alexandriai Szent Katalin*)
Dán 6,12-28; Dán 3,68-74; Lk 21,20-28
Az én Istenem elküldte angyalát, és bezárta az oroszlánok száját
26. péntek
(*Szent Szilveszter apát, Szent Konrád*)
Dán 7,2-14; Dán 3,75-81; Lk 21,29-33
Az ég felhőiben valaki jött, aki olyan volt, mint az emberfia
27. szombat
(*Szent Virgil*)
Dán 7,15-27; Dán 3,82-87; Lk 21,34-36
A Felséges szentjeinek népéé lesz az ég alatt minden ország királyi uralma
28. vasárnap: ADVENT 1. VASÁRNAPJA (C)
(*Marchiai Szent Jakab*)
Jer 33,14-16; Zs 24; 1Tessz 3,12 - 4,2; Lk 21,25-28.34-36
Abban az időben kisarjasztom Dávid igaz sarjadékát
29. hétfő
Iz 2,1-5; Zs 121; Mt 8,5-11
Eljön a sok nép, és ezt mondják: menjünk föl az Úr hegyére
30. kedd: SZENT ANDRÁS APOSTOL (ünnap)
Róm 10,9-18; Zs 18A; Mt 4,18-22
A hit hallásból ered, a hallás pedig Krisztus igéjéből

2021. december

1. szerda
(*Szent Blanka, Szent Charles de Foucauld*)
Iz 25,6-10a; Zs 22; Mt 15,29-37
Itt van az Úr, benne reménykedtünk: vigadjunk és örüljünk!
2. csütörtök
(*Szent Lúcius, Szent Szilvánusz*)
Iz 26,1-6; Zs 117; Mt 7,21.24-27
Bízzatok az Úrban, mert az Úr a mi kösziklánk mindörökre
3. péntek: XAVÉRI SZENT FERENC
(*Szent Szofofiás*)
Iz 29,17-24; Zs 26; Mt 9,27-31
Azon a napon a vakok szemei látni fognak

4. szombat

(Damaszkuszi Szent János, Szent Borbála)

Iz 30,18-21.23-26; Zs 146; Mt 9,35 - 10,1.6-8

Megkegyelmez az Úr, ha hozzá kiáltasz

5. vasárnap: ADVENT 2. VASÁRNAPJA

(Szent Szabbás apát)

Bar 5,1-9; Zs 125; Fil 1,4-6.8-11; Lk 3,1-6

Isten megmutatja rajtad fényességét

6. hétfő

(Szent Miklós)

Iz 35,1-10; Zs 84; Lk 5,17-26

Maga az Isten jön, és megszabadít minket

7. kedd: SZENT AMBRUS

Iz 40,1-11; Zs 95; Mt 18,12-14

Az Úr eljön, és mint pásztor úgy legelteti nyáját, ölébe veszi bárányait

8. szerda: SZÜZ MÁRIA SZEPLŐTELEN FOGANTATÁSA (főünnep)

Ter 3,9-15.20; Zs 97; Ef 1,3-6.11-12; Lk 1,26-38

Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt

9. csütörtök

(Szent Cuauhtlatoatzin Didák)

Iz 41,13-20; Zs 144,1-13; Mt 11,11-15

Én megsegítelek - így szól az Úr, a te megváltód

10. péntek

(A Lorettói Szűz Mária)

Iz 48,17-19; Zs 1; Mt 11,16-19

Bárcsak figyeltél volna parancsaimra

11. szombat

(Szent I.Damazusz pápa)

Sir 48,1-4.9-11; Zs 79; Mt 17,10-13

Jel lettél, hogy az apák szívét fiaikhoz fordítsd.

12. vasárnap: ADVENT 3. VASÁRNAPJA

(Guadalupei Szűz Mária)

Szof 3,14-18a; Iz 12,2-6; Fil 4,4-7; Lk 3,10-18

Veled van Istened, boldogan örül neked, megújít szeretetével

13. hétfő: SZENT LÚCIA

Szám 24,2-7.15-17a; Zs 24; Mt 21,23-27

Csillag jön fel Jákobból, királyi pálca támad Izraelből

14. kedd: KERESZTES SZENT JÁNOS

(Szent Venantius Fortunatus)

Szof 3,1-2.9-13; Zs 33; Mt 21,28-32

A szegény és nincstelen nép az Úr nevében keres oltalmat

15. szerda

(Boldog Brenner János)

Iz 45,6b-8.18.21b-25; Zs 84; Lk 7,18b-23

Harmatozzatok, egek a magasból, hulljon igazság a fellegekből

16. csütörtök

(Szent Adelhaid-Etelka)

Iz 54,1-10; Zs 29; Lk 7,24-30

A hozzád való hűségem nem szűnik meg - mondja könyörülő Urad

17. péntek

Ter 49,2.8-10; Zs 71; Mt 1,1-17

Nem távozott el Júdából a jogar

18. szombat

Jer 23,5-8; Zs 71; Mt 1,18-24

Igaz sarjat támasztok Dávidnak

19. vasárnap: ADVENT 4. VASÁRNAPJA

Mik 5,1-4; Zs 79; Zsid 10,5-10; Lk 1,39-45

Betlehem, belőled származik az, aki uralkodni fog Izraelen

20. hétfő

(Szent Teofil)

Iz 7,10-14; Zs 23; Lk 1,26-38

Íme a szűz méhében fogan, és fiút szül

21. kedd

(Kaníziusz Szent Péter)

Én 2,8-14 vagy Szof 3,14-18a Zs 32 Lk 1,39-45

Szerelmesem hangját hallom: jön már ugrálva a hegyeken

22. szerda

1Sám 1,24-28; 1Sám 2,1.4-8; Lk 1,46-56

Az Úr teljesítette kérésemet, amit kértem tőle

23. csütörtök

(Kenty Szent János, Szent Viktória)

Mal 3,1-4.23-24; Zs 24; Lk 1,57-66

Elküldöm követemet, aki egyengeti előttem az utat

24. péntek

(Szent Ádám és Éva)

2Sám 7,1-5.8b-11.16; Zs 88; Lk 1,67-79

A te házad és királyságod örökre megmarad

25. szombat: KARÁCSONY: JÉZUS KRISZTUS SZÜLETÉSE

(Szent Anasztázia)

Iz 52,7-10; Zs 97; Zsid 1,1-6; Jn 1,1-18

Látták a földön mindenütt Istenünk szabadítását

26. vasárnap: SZENT CSALÁD (ünnep)

(Szent István első vértanú)

1Sám 1,20-22.24-28; Zs 83; 1Jn 3,1-2.21-24; Lk 2,41-52

Ezért a gyermekért imádkoztam, és az Úr teljesítette kérésemet

27. hétfő: SZENT JÁNOS APOSTOL (ünnep)

1Jn 1,1-4; Zs 96; Jn 20,2-8

Az élet igéjét hirdetjük nektek

28. kedd: APRÓSZENTEK (ünnep)

1Jn 1,5 - 2,2; Zs 123; Mt 2,13-18

Isten világosság, benne nyoma sincs a sötétségnek

29. szerda

(Becket Szent Tamás)

1Jn 2,3-11; Zs 95; Lk 2,22-35

Aki szereti testvérét, az világosságban él

30. csütörtök

1Jn 2,12-17; Zs 95; Lk 2,36-40

Csak aki megteszi Isten akaratát, az él örökké

31. péntek

(Szent I. Szilveszter pápa)

1Jn 2,18-21; Zs 95; Jn 1,1-18

Gyermekeim, itt az utolsó óra!

Forrás:

Pannonhalmi Főapátság

<https://igenaptar.osb.hu/2021.html>

Bibliafordítással és bibliaolvasással foglalkozó konferenciák programjai 2013 és 2020 között

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának
Vallástörténeti és Bibliai teológiai Tanszéke,
a Bölcsészettudományi Kar Hermeneutikai Kutatóközpontja
és
a Magyar Bibliatársulat

tisztelettel meghívja

a **„Bibliaolvasás és bibliafordítások a mai Magyarországon”**

című konferenciára.

Időpontja: 2013. április 2–3. (kedd–szerda)

Helyszíne: KRE HTK (Bp. 1092 Ráday utca 28.), Exhortációs terem

Konferenciánk témája a mai Magyarországon használatban lévő bibliafordítások áttekintése, az eltérő fordítási és bibliahasználati szempontok megismerése és megismertetése. *A konferencia egyúttal megszólítja a Magyarországon élő, Bibliát olvasó zsidó és keresztény felekezetek képviselőit a kölcsönösen építő párbeszéd reményében.*

A 20 percesre tervezett előadások anyagát a résztvevők legkésőbb **2013. március 1-ig** juttassák el az alábbi email címre, mert a hatékonyabb diszkussziók és a műhelymunka érdekében a konferencia ideje alatt ezeket egybe szerkesztetten kézbe adjuk.

A bemutatandó bibliafordítások listája:

- a Nazarénus Gyülekezetek által használt Károli Biblia
- az 1908-as revideált Károli Biblia
- az 1975-ös új fordítású Biblia
- az 1990-es revideált új fordítású Biblia
- a Szent István Társulat által kiadott újonnan revideált Biblia (2005)
- a Szent Jeromos Katolikus Biblia Társulat által kiadott Káldi-Neovulgáta
- Kecskeméthy István bibliafordítása
- A Hit Gyülekezete által kiadott revideált Károli Biblia és a készülő új fordítás
- A Protestáns Média Alapítvány által készített Károli-revizió
- IMIT fordítás
- Békés-Dalos Újszövetség
- „Egyszerű fordítás”

Az előadások főbb szempontjai:

- a fordítás rövid története
- fordításelméleti kérdések (alapszöveg, fordítói elvek és gyakorlati munka, célkitűzés)
- célközönség és kiadói háttér (internetes elérhetőség)
- pozicionálása más fordításokhoz képest (hol helyezné el?)
- használata (kik, hányan és hogyan olvassák)

Tervezett program:

Április 2., kedd

Az egyes bibliafordítások fordítási elveinek és használati, bibliaolvasási szempontjainak bemutatása

9:00–9:30 Megnyitó Prof. Dr. Balla Péter rektor

„Miért szerveztük ezt a konferenciát?” – Fabiny Tibor

I. szekció: A Károli Biblia és mai változatai. Elnök: Fabiny Tibor

- 9:30–9:50 A Károli Biblia és annak 1908-as revíziója – Zsengellér József
- 9:50–10:10 Miért a „régí” Károli-t használják ma a nazarénusok? – Szabó Zoltán
- 10:10–10:30 Miért az 1908-as revíziót használja a Keresztény Advent Közösség? – Horváth Orsolya
- 10:30–10:50 Diskusszió
- 10:50–11:30 Kávészünet
- 11:30–11:50 Milyen szempontok alapján revideálta a Károlit a Protestáns Media Alapítvány? – Győri Tamás
- 11:50–12:10 Milyen szempontok alapján revideálta a Károlit a Patmosz Kiadó? – Ruff Tibor
- 12:10–12:30 Diskusszió

12:30 –13:30 EBÉDSZÜNET

II. szekció: Katolikus bibliafordítások. Elnök: Pecsuk Ottó

- 13:30–13:50 A Szent István Társulat kiadása - Fodor György
- 13:50–14:10 A Szent Jeromos Társulat (Káldi-Neovulgata) kiadása – Tarjányi Béla
- 14:10–14:30 A Békés-Dalos fordítás – Dejcics Konrád
- 14:30–14:50 Az orthodoxok bibliahasználata – Kiss Etele
- 14:50–15:10 Diskusszió
- 15:10–15:30 Kávészünet

III. szekció: Mai protestáns bibliafordítások. Elnök: Zsengellér József

- 15:30–15:50 Az 1975-ös bibliafordítás – Karasszon István
- 15:50–16:10 Az 1990-es bibliafordítás és mai revíziója – Pecsuk Ottó
- 16:10–16:30 Kecskeméthy-Biblia – Tunyogi Lehel
- 16:30–16:50. Diskusszió
- 16:50–17:00 Kávészünet

IV. szekció: Újabb mai fordítások és kísérletek Elnök: Pecsuk Ottó

17:00–17:20 Az „Új világ” (jehovista) fordítás problémái (bemutatja: Szalai András)

17:20–17:40 A Hit Gyülekezetének új fordítása – Ruff Tibor

17:40–18:00 Az „Egyszerű Biblia”

18:00–18:30 Diszkusszió

18:30–19:00 A nap zárása: Közös bibliaolvasás

Április 3., szerda

Az egyes bibliafordítások fordítási elveinek és használati, bibliaolvasási szempontjainak bemutatása. Folytatás.

9:00–9:30 Közös bibliaolvasás

V. szekció: A Zsidó Biblia magyarul. Elnök: Fabiny Tibor

9:30–9:50 A Tanach (Héber Biblia) fordításai és az IMIT-fordítás –Frölich Róbert

9:50–10:10 Milyen Bibliát olvas ma a héberül nem tudó magyar zsidóság? – Köves Slomó

10:10–10:40 Diszkusszió

10:40–11:00 Kávészünet

11:00–13:00 I. Kerekasztal-beszélgetés: A Héber Biblia (Ószövetség)

Tervezett téma: Ézs 52,13-53,12; Bír 17,1-5; az ószövetségi ruah fordítási kérdései

Tervezett résztvevők: Köves Slomó, Kustár Zoltán, Hack Márta, Xeravits Géza

Moderátor: Zsengellér József.

13:00–14:00 Ebédészünet

14:00–16:00 II. Kerekasztal beszélgetés: Az Újszövetség

Tervezett téma: a páli antropológia terminusainak fordítása az első Korinthusi levélben: psyché, pneuma, sóma, sarx.

Tervezett résztvevők: Vladár Gábor, Cserhádi Sándor, Kocsis Imre, Ruff Tibor.

Moderátor: Pecsuk Ottó

16:00 A konferencia zárása – kiadási tervek

A konferencia szervezői és elérhetőségük:

Zsengellér József:

zsengeller@t-online.hu

Fabiny Tibor:

fabiny.tibor@gmail.com

Pecsuk Ottó:

otto.pecsuk@bibliatarsulat.hu

„A Bibliaolvasás gyakorlata ma”

Konferencia a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának Vallástörténeti és Bibliateológiai Tanszéke; a Bölcsészettudományi Karának Hermeneutikai Kutatóközpontja és a Magyar Bibliatársulat szervezésében

Időpont 2015. október 22–23 (csütörtök és péntek)

Helyszín. KRE HTK, Budapest, Ráday u. 28.

I. emelet Exhortációs terem

Szervezők: Zsengellér József, Fabiny Tibor, Pecsuk Ottó

2015. október 22–23., 8.00-tól 8.00-ig

A Biblia folyamatos olvasása 24 órán át diákok és tanárok részvételével – a KRE HTK Trénighét szervezésében

2015. október 23. péntek

08:30 Megnyitó. Áhitat – Zsengellér József

9.00–9.30 I. Liturgikus olvasatok. Elnök: Zsengellér József

9:00–9:20 A zsidók bibliaolvasási gyakorlata (Bíró Tamás)

9:20–9:40 Az ortodox lekcionariumok (Parlagi Gáspár)

9:40–10:00 Római katolikus lekcionariumok (Káposztássy Béla)

10:00–10:30 Kérdések. Az előadások megbeszélés

10:30–11:00 Kávészünet

11:00–11:55 II. Főelőadás. Elnök: Fabiny Tibor

11:00–11:55 Professor Richard Briggs, Cranmer Hall, St John's College, University of Durham, Nagy-Britannia.

Bölcs bibliaolvasás a teológiai hermeneutika kontextusában
(angol nyelvű előadás, amely fordításban rendelkezésre áll)

11:55–12:30 Kérdések. Az előadás megbeszélése

12:30–13:00 Könyvbemutató. *Richard Briggs: Bölcs bibliaolvasás* (Hermeneutikai Füzetek 36). Bemutatja: Fabiny Tibor
A könyv a helyszínen kedvezményesen megvásárolható.

13:00–14:00 Ebédszünet

14:00–15.30 III. A Bibliaolvasás hagyományai a történelmi egyházakban. Elnök: Zsengellér József

14:00–14:20 A *Lectio Divina* a katolikus egyházban (Sajgó Szabolcs SJ)

14:20–14:40 A *Losung (Útmutató)* és evangélikus bibliaolvasási hagyományok (Csepregi Zoltán–Kendeh Péter)

14:40–15:00 A *Bibliaolvasó kalauz* és a református bibliaolvasási hagyományok; pl. Karácsony Sándor és a Csökmei Kör (Pecsuk Ottó, Papp Ferenc)

15:00–15:30 Az előadások megbeszélése

15:30–16:00 Kávészünet

16:00–18:00 IV. A Bibliaolvasás gyakorlatai a kis egyházakban és közösségekben. Elnök: Pecsuk Ottó

16:00–16:15 A metódista bibliaolvasási hagyományok; pl. *Csendes Percek*, Khaled A. László)

16:15–16:30 A baptista bibliaolvasási gyakorlatok (Várad Endre)

16:30–16:45 Adventista bibliaolvasási gyakorlatok (Horváth Orsolya)

16:45–17:00 A Mai Ige (Nemes Nándor)

17:00–17:15 A Szentírás Szövetség (Komlósi Erzsébet)

17:15–17:45 Beszélgetés – kerekasztal

17:45–18.00 A konferencia bezárása: Dr. Zsengellér József

Az Egyesített Bibliaolvasó Honlap témájában rendezett online konferencia programja

2020. november 27., péntek, 17:00

Fabiny Tibor: *Az evangélikus Útmutató és a református Bibliaolvasó Kalauz 2020. évi szerkezeti összehasonlítása*

Győri Tamás és Király Levente: *Az Egyesített Bibliaolvasó Honlap megalkotásának folyamata*

Borsa Aliz: *Az Egyesített Bibliaolvasó (EBO) projekt grafikai arculata*

Bernhardt Dóra: Angol és német nyelvű bibliaolvasó alkalmazások

M. Pintér Tibor és P. Márkus Katalin: *Korpuszok a Bibliafordításban mint a lexikológiai vizsgálatok eszközei*

Pecsuk Ottó: *Az egyszerű bibliafordítás lehetőségei egy holland példa alapján*

A konferencia anyagát a Hermeneutikai Füzetek 43. számában tervezzük megjelentetni.